СРПСКА ВОЈСКА

ЛИСТ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ГОДИНА II БРОЈ 12 10. СЕПТЕМБАР 1993. 100.000.000 ДИН.

ДОК ОРУЖЈЕ МИРУЈЕ

СПЕЦИЈАЛНИ ДОДАТАК

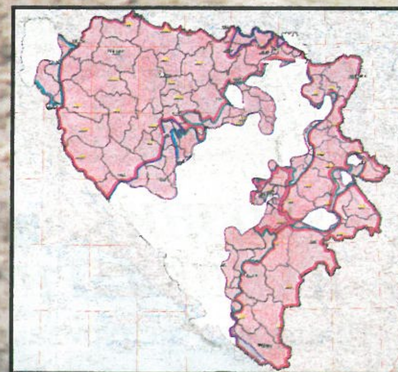

Председник Народне скупштине мр Момчило Крајишник

НЕМА ВИШЕ УСТУПАКА

Издаје:
Главни штаб Војске Републике Српске

За издавача:
Саво Сокановић,
пуковник

Лист уређује редакцијски колегијум

Замјеник главног и одговорног уредника:
Борислав Ђурђевић,
потпоручник

Редакција:
Ристо Мотика, Горан Маљукан (војска, ратиште), Александар Петрановић (привреда, документа, санитет, свједочења), Драгољуб Јекнић (култура, фељтон) и Дејан Гутаљ (репортажа).

Дописници:
Милан Пантовић, Даворин Рељић и Миленко Шукало (Бањалука), Радмила Жигић (Бијељина), Вук Ковачевић (Власеница), Обрен Жерајић (Билећа), Шћепан Алексић (Требиње) и Ненад Цвјетковић (Добој)

Лектор:
Сузана Боровина

Технички уредник:
Лазо Сикимић

Дактилограф:
Слободанка Радовић

Адреса редакције:
ВП 7572 САРАЈЕВО
Телефони: 071 868-324 и 011 657-148
Локали: 395 и 191
Телефакс: 011 657-148
Жиро рачун: 10500-637-2624 ВРЦ Бања Лука (За лист "Српска војска")

Лист "Српска Војска" уписан је у регистар јавних гласила Министарства за информације Републике Српске под бројем 01-284/93 од 08.05.1993. године и ослобођен је плаћања пореза на промет.

Рукописи и фотографије се не враћају

Насловна страна:

Док оружје мирује

ПРЕДСЈЕДНИК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ МР МОМЧИЛО КРАЈИШНИК

НЕМА ВИШЕ УСТУПАКА 6

ПОТПРЕДСЈЕДНИК ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ДР ВИТОМИР ПОПОВИЋ

ПРОФИТЕРИ И КРИМИНАЛЦИ НЕЋЕ ВЛАДАТИ 12

ТАМО МИ ИКОНА ОСТА 16

"КОЧИЋЕВ ЗБОР"

ПУТЕВИМА ПОВРАТКА ВЈЕРИ И КУЛТУРИ 49

САДРЖАЈ

ХРОНИКА БОРБЕНИХ ДЕЈСТАВА

Диверзанти без повратне карте

● Муслимани су за протекли мјесец дана покушали да убаце 21 диверзантско-терористичку групу преко границе Републике Српске, али без успјеха јер су све откривене и разбијене ● Муџахединске јединице су најјача дејства испољиле у рејону Сарајева, Добоја, Озрена, Теслића, Крупе и Брчког ● Регуларне јединице хрватске војске врше свакодневне провокације на дубровачко-требињском правцу и пале шуме у рубним дијеловима Поповог поља ● Муслиманске енклаве Жепа и Сребреница, не само да нису демилитаризоване већ се из њих врше стална провокативна дејства

И поред потписаног примирја које је ступило на снагу 31. јула тачно у подне, непријатељ дуж цијеле линије фронта, односно границе Републике Српске, примјењује све облике борбених дејстава. Обзиром да нису могли ништа постићи у фронталној борби, муслимани све више прибјегавају убацивању диверзантско-терористичких група у нашу позадину. Међутим, све такве групе које су убачене у току протеклог мјесеца су уништене. Такве групе само у току августа мјесеца покушале су ући на нашу територију двадесет један пут, и то у рејонима Добоја, Озрена, Теслића, подручју Влашића, Као и из правца Кладња и Олова. Муслимани су убацивањем специјалних група из "демилитаризоване" Сребренице покушали да направе нове злочине на подручју Коњевић Поља, Власенице и Хан-Пијеска, али им то није успјело као и много пута до сада.

Најжешће око Сарајева и Добоја

Неуспјелих покушаја убацивања терориста преко линије границе Републике Српске било је и из правца Тузле према Мајевици и Брчком. Муслиманске војсковође изгледа брзо заборављају своје ратнике које су у неколико наврата посљедњих мјесеци слали да као "диверзанти-специјалци" изненаде припаднике српске војске у српском дијелу Сарајева. Тако су њихови специјалци били пошли из правца Игмана и Сарајева према Хаџићима, Вогошћи и Требевићу. Нису мировали ни терористи из муслиманске енклаве Горажда, који су покушали да се пробију ка Чајничу и Фочи, а нарочито су били упорни према Грепку, Трнову и Игману. Основна карактеристика дејстава свих тих група је свирепост и бруталност према нашем цивилном становништву, а посебно према старијим људима и дјеци.

Јачина тих група је од 10 до 40 људи, који су за то посебно плаћени од стране команди корпуса и главног штаба муслиманске армије.

Међутим, ријетко који од заведених муџахедина се успије вратити и наплатити свој труд. Већина их пролази слично онима који су осмог августа покушали да се убаце у рејон села Шеварлије и Придјел код Добоја, када их је тридесет погинуло, двојица заробљени и велики број рањен.

Поред интензивних дејстава диверзантско-терористичких група муслиманске снаге су покушавале и нападе са јединицама снаге ојачане чете до батаљона уз јаку подршку артиљерије. Такви покушаји су посебно карактеристични у рејону Добоја, Озрена, Возуће, Завидовића, Теслића и у рејону Брчког, затим из Теочака и Калесије ка Осмацима и селу Мемићи. Сличне нападе муџахедини су изводили и из рејона Игмана и Сарајева према Голом брду, Вогошћи, Илиџи, Грбавици и Лукавици. Сви ти напади нису имали никаквог успјеха.

Без обзира на њихове унутрашње сукобе и обрачуне муслимански ратници су нападали и на бихаћком дијелу фронта, и то углавном као и раније према Грабежу, Рипачу и Крупи на Уни.

Масовнија дејства непријатеља у више наврата за протекли мјесец дана, нарочито артиљеријом, вршена су и из правца Орашја.

Упркос присуству војних посматрача и УНПРОФОР-а и сталних упозорења, како наших снага тако и војних посматрача, највеће провокације су у рејону Сарајева гдје су нарочито цивили на мети муслиманских снајпера и минобацачких граната.

На херцеговачком ратишту, посебно на дубровачко-требињском и столачко-љубинском правцу регуларна војска Републике Хрватске врши свакодневне провокације, нарочито артиљеријом и пали шуме по рубовима Поповог поља.

Енклаве и даље не мирују

Споразум о демилитаризацији муслиманских енклава који је закључен осмог маја, не само да није испоштован од муслиманских снага и УНПРОФОР-а, већ како вријеме више одмиче провокације и диверзантска дејства са тог подручја су све учесталија и дрскија. Тако су муџахедини осмог августа убацили диверзантску групу јачине 15 људи у рејон села Кравице гдје су убили двоје старих људи. Група је од стране јединица Војске Републике Српске откривена и уништена. Истовремено је убачена и друга група према српским селима Божићи, Лемешац и Пајићи, али она није имала никаквог успјеха захваљујући брзој интервенцији наших јединица.

Без намјере да испоштују на потписано примирје, које се са стране Војске Републике Српске строго поштује, муслимани поред сталних провокација врше припреме за шира дејства према нашим територијама. Већ неколико дана на цијелој територији коју контролишу, врше општу мобилизацију и прегруписавање снага, а одобрење за то сигурно имају од "савезника" који су их савјетовали да не потпишу женевски мировни план, што значи да желе да наставе рат по сваку цијену. У случају да дође до планираних дејстава са муслиманске стране јединице Војске Републике Српске ће их дочекати као и увијек до сада, и неће дозволити да муџахединска нога крочи ни на један педаљ земље који припада српском народу. □

пуковник
Миладин ПРСТОЈЕВИЋ

Женева изблиза

Пише:
Проф. др Никола КОЉЕВИЋ

Захваљујући активној или тачније политичко иницијаторској улози по много чему, српски народ је први пут у прилици да на тлу бивше Босне добије модерну аутентичну државу и политичку аутономију. Дакако, Срби су се на овим просторима - и са ових простора - борили и у ослободилачком првом и ослободилачком другом светском рату. Али се нису ослободили. Донели су, наиме, више слободе другим народима око себе него самима себи. Зато је овај тренутак бременит дубинама вековног сна, зато је историјски.

Да није било срчаности наших бораца и јуначке полетности најхрабријих синова нашег рода, не бисмо дочекали ову и овакву Женеву, већ неку другу. Да није било спремности целокупног нашег народа да на референдуму само своје постојање подреди колективном смислу тог постојања опет бисмо били много даље од свог циља. Али онај последњи моменат у финализирању тог свеколиког напора - колико скроман толико пресудан за преображај војног фактичког стања у цивилно, а рата у мир - десио се последњих недеља у Женеви.

Осврнуо бих се, информације ради, на три битна момента која су имала одлучујући политички значај, а решавала су се, у већ добро познатом, за Србе апсолутно негативном спољно-политичком контексту.

Прво је питање политичког устројства будућег савеза држава на овом тлу. Сви знају да је Изетбеговићев циљ био унитарна Босна под фирмом грађанске. Дакле, формула за доминацију над Србима на коју ми никада нисмо могли пристати. Међутим, сарајевски лидери су овај пут за Женеву припремили нову варијанту федералног концепта, који је само разблажени унитарни концепт почетне полуслободе која би се опет, прометнула у неслободу. Али тај концепт није званично ни разматран у Женеви.

Зашто? Сигурно не зато што је међународна заједница посебно хтела да изађе у сусрет Србима, а узгред и Хрватима. Медијски сентиментализована бајка о мултиетничкој идили пала је у Женеви у воду под снагом два најконкретнија аргумента. Је ли сецесија Словеније и Хрватске била извршена у име етничких или мултиетничких циљева? Уосталом, зашто муслимански лидери нису пристали да остану у мултиетничкој Југославији, а залажу се за наводно мултиетничку Босну? Ако је етничко раздвајање на глобалном плану далеко већа шанса за мир, зар није онда конфедерални концепт далеко хуманији и политички зрелији.

У бројним дипломатским контактима и промоцији ових ставова код највећих светских медијских кућа - а стално под рафалном паљбом антисрпска пропаганда - преговарачка делегација Републике Српске успела је да се избори за поменуте ставове као праведније, суштински демократске и политички перспективније.

Зашто парламентарна демократија - без артикулације колективних права функционише у Британији али и у Северној Ирској. Само зато што су протестанти Северне Ирске колективитет који брани своје заједничке а не само појединачне интересе. У истој ситуацији су Срби у бившој Босни, а Хрвати још у тежој откако су на својим леђима осетили да је коалиција варљива ствар за једнократну употребу.

Друга ствар се тиче територијалног разграничења односно технике преговора о мапама. Срби су понудили озбиљну, државничку мапу, прво државничку па тек онда евентуално трговачку, са неким могућностима концесија и размене. Резултат импозантног образложења шефа наше делегације председника Караџића, био је, између осталог, изузетно објективан и позитиван извештај копредседника генералном секретару УН-а.

Са друге стране, иако невољко и непрестано одлажући, муслиманска страна је понудила мапе које су и копредседницима, а не само нама изгледале потпуно нереално. На тој мапи се Цазинска крајина спуштала све до Кључа, а у Подрињу и Зворник и Братунац (а не само Жепа, Сребреница и Горажде) и Вишеград и Фоча замишљени су као подељени градови. Наравно да такав предлог није могао бити озбиљно узет у разматрање. Захваљујући тој политичкој неозбиљности, у поређењу са српским државничким приступом, наша је мапа остала на столу као основа и образац даљег разграничења. А то је било најважније за целокупан дуги процес битке за што већу, што компактнију, боље комуникацијски повезану и економски перспективнију територију Републике Српске.

Трећи пресудан моменат, или тачније околност која је била задат оквир ове дипломатске битке био је онај фамозни проценат од "не мање од 30%" за муслиманску Републику који су поставили копредсједници.

Делегација је била у најтежој ситуацији када је морала да се одлучи око тог процента. С једне стране, наивно би било претпоставити да су копредседници тај проценат извукли из шешира или из своје главе. Далеко важнија претпоставка је била да иза такве процене стоје многе, иако не све, утицајне западне земље. То је била њихова процена не само и толико историјске и политичке правде, већ могућности успостављања и релативног задовољства, односно незадовољства ова три народа.

Са друге стране били су Изетбеговићеви захтјеви, некад 40%, а понекад и 45%. Но у нашем опредељењу за договор на основу захтева копредседника није била битна само разлика у процентима. Битан је био наш поновни утисак да се на основу међународног подржаног предлога можемо договорити и постићи споразум а да захтевима наших противника не би било краја, већ би се све више и све неприхватљивијеројили.

На вама је, наравно, да оцените колико смо били у праву, колико су најбитнији државни интереси наше Републике задовољени. И, наравно, да на основу понуђене мапе предложите боља решења, уколико их има. □

Делегација је била у најтежој ситуацији када је морала да се одлучи око тог процента. С једне стране, наивно би било претпоставити да су копредседници тај проценат извукли из шешира или из своје главе. Далеко важнија претпоставка је била да иза такве процене стоје многе, иако не све, утицајне западне. земље

РАЗГОВОР СА ПРЕДСЈЕДНИКОМ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И ЧЛАНОМ НАШЕ ДЕЛЕГАЦИЈЕ НА ЖЕНЕВСКИМ ПРЕГОВОРИМА ГОСПОДИНОМ МОМЧИЛОМ КРАЈИШНИКОМ

Нема више уступака

● Америка и други ментори муслиманске стране као што су Њемачка, Турска и исламске земље сугерисали су муслиманима да не потпишу понуђени план у Женеви ● Како ће преговори даље ићи оставимо то будућности, али варају се муслиманска страна и Запад да ће Срби давати више уступака. Једноставно наши уступци су исцрпљени ● Када је у питању Брчко извршена је превара и ми ту концесију повлачимо ● Све док се не постигне коначно рјешење наша војска се неће повући са подручја која би требала остати у муслиманској или хрватској држави

Након одбацивања Венс-Овеновог плана који је у суштини предвиђао унитарну организацију бивше Босне и Херцеговине, српска страна је заједно са хрватском страном понудила нови план који је прије свега полазио од стратешких интереса свих страна у бившој БиХ. Послије његовог коначног формулисања у Женеви, план је требао проћи верификацију у све три скупштине. Двије од њих су га прихватиле, а трећа, муслиманска, која је имала највише разлога да то уради јер тим планом добија далеко више него што сада има у руци, је на сугестију својих ментора, Америке, Њемачке, Турске и исламских држава, који имају интерес да се рат настави, одбила да потпише план.

Највише недоумица и горчине, без обзира на широку подршку изазвале су мапе, по којима Срби треба да муслиманској и хрватској страни уступе око 20 посто територије коју сада држе. Због тога смо замолили члана нашег преговарачког тима и предсједника Народне скупштине Републике Српске мр Момчила Крајишника да нашим читаоцима разјасни сва спорна питања и уједно да каже која је даљња судбина мировних преговора.

● Господине предсједниче, наша делегација се прије неколико дана вратила из Женеве. Каква је Ваша оцјена, након муслиманског одбијања да потпише женевски пакет, шта су Срби у бившој БиХ добили, а шта изгубили?

- Прво да објасним шта смо добили са одлуком Народне скупштине Републике Српске. Када смо гласали о понуђеном плану ја сам у једном моменту нагласио нашим посланицима: "Сад овог момента гласате ко је за Републику Српску а ко није". О чему се у ствари ради? Ми смо имали Венс-Овенов план који није био српски предлог већ предлог једне формално децентрализоване државе, а у ствари потпуно унитарне. Да је то прихваћено истог момента би нестало Републике Српске. Ми смо захтијевали конфедерални модел и понудили модел уније, и тај наш модел и план је у ствари био предмет расправе нашег парламента. Да смо тај план одбили одбили би свој пројекат и потпуно би било разумно да хрватски и муслимански, поготово муслимански ментори који су против плана, предложе нову конференцију на потпуно новим основама, са новим планом без права враћања на конфедерални модел који је једном пропао. Зато смо ми прихватањем овог плана фактички сачували свој план, односно пројекат који предвиђа три државе. Друга ствар која је веома битна је да смо ми још у претпрошлој рунди преговора учинили максималне уступке да се план конфедералне БиХ прихвати и од копредсједника и од друге двије стране. Зато мало чудно изгледају реакције да су Срби чинили велике уступке. Ми смо уступке морали вршити да би наш план угледао свјетлост дана, да би био прихваћен од копредсједника и да би такав план могао ићи на парламенте све три државе. Оног момента када је тај план прелиминарно договорен стављена је тачка да он више није у расправи већ је као став дат на одлучивање. Муслимани су добили пет концесија које су тражили у претпрошлој рунди преговора након чега се ишло на скупштине. Двије

скупштине су се сложиле а трећа, односно муслиманска, није јер је у томе била подржана од дијела међународне заједнице. Она осим тога нема никаквих других могућности да диригује и условљава јер они држе само 10 до 15 посто територије а у власништву немају више од 22-23 посто земље. Они су у ситуацији да се крећу у границама реалних односа, то јест да никада ратом не могу добити онолико-колико је овим планом предложено.

"Ментори" су наговорили муслимане да не потпишу

• Шта садржи тих пет концесија које сте поменули?

- Муслимани су од Срба захтијевали три, а од Хрвата два уступка. Прва концесија је да се град Брчко подијели и да муслимани имају дио Брчког. Друга је да се дио територије Купреса, Србобрана и Шипова одузме Србима и да се да муслиманима и Хрватима, а трећа је да муслимани добију пут између Горажда и Жепе. Све три концесије Срби су прихватили. Друга два уступка која су тражена од Хрвата такође су прихваћена. Хрвати су прихватили да дају веће дијелове територије у средњој Босни и општину Столац. Муслимани су сматрали да ове захтјеве неће прихватити ни српска ни хрватска страна и да ће тако пројекат пропасти. Тада је тачно наглашено да су то посљедње концесије на које Срби и Хрвати пристају, и имају право да их повуку уколико муслимани не прихвате коначна рјешења.

●●● Насупрот, ми смо били веома флексибилни јер од 72 посто територије коју држимо прихватамо 52 посто, прихватамо да од 64 посто земље која је наше власништво имамо 52 посто, и то све као цијену стварања државе и компактности територије ●●●

• Који је онда стварни разлог због чега су одбили да потпишу женевски пакет?

- Они немају никаквог оправданог разлога, осим што су добили подршку и смјернице да не прихвате план од својих ментора, првенствено Њемачке и Америке. Формално оправдање не постоји, осим да се на један небулозан начин покушају окривити Срби као да нису били флексибилни. Насупрот, ми смо били веома флексибилни јер од 72 посто територије коју држимо прихватамо 52 посто, прихватамо да од 64 посто земље која је наше власништво имамо 52 посто, и то све као цијену стварања државе и компактности територије.

• Те концесије су дате у претпосљедњој рунди. Шта су муслимани тражили на задњој рунди преговора након засједања парламената?

- На задњем засједању они су тражили један велики дио фочанске општине, готово цијелу општину Вишеград, односно од лијеве обале Дрине, велики дио општине Рогатица, проширење општине Сребреница и цијелу општину Братунац. Тражили су и знатан дио западног дијела босанске Крајине, цијелу општину Крупа, Сански мост, знатан дио општине Приједор, и један дио општине Нови Град. Нешто слично, али много више захтијевали су (до Кључа) и у Венс-Овеновом плану.

• Значи, ипак, пресудни су били ментори односно суфлери који кроз муслиманско одбијање штите своје интересе?

- Ја сам убијеђен да су извршене консултације и да су њихови заштитници у ствари њима сугерисали да не прихвате план. Ту постоје двије снаге које их подржавају. Једни који желе да се бивша БиХ подијели на два дијела између Срба и Хрвата и да се спријечи формирање исламске државе, што је уперено директно против муслимана, и други који сматрају да одбијањем потписа и притиском на Србе муслимани могу добити већу територију. И једни и други имају за циљ да муслимани не прихвате план и да се рат даље настави.

• Можете ли рећи конкретно ко је највише утицао на муслимане да не потпишу?

- Мислим да је потпуно јасно да је Америка отворено стала на страну муслимана, као и Турска, Њемачка и неке друге земље које су под утицајем исламских држава.

• А какав је став осталих европских држава, Русије и Кине, као сталних чланица Савјета безбједности?

- Кина је од почетка настројена пријатељски и објективно када је у питању овај сукоб. Русија нема ону снагу и жестину какву би требало да има једна сила. Она је у најмању руку објективна, а у неким случајевима пасивна. Није против српских интереса, али велике подршке за план нема. У сваком случају друге европске земље су се сада опредијелиле да не подржавају једну експанзионистичку политику Америке, Њемачке и исламских земаља, и колико су у моћи подржавају наш приједлог, а то је да што прије дође до мира, и окривљују муслимане који не желе да потпишу овај споразум.

План је и даље актуелан

• Какав је тренутно статус плана, односно женевског пакета? Да ли он на неки начин са српске стране важи?

- Ми смо на задњем састанку ове рунде преговора дали до знања да смо спремни за даље разговоре. Ми нисмо затворили врата преговорима и за нас је тај план још увијек у оптицају и још увијек је понуђен муслиманској страни. Сада очекујемо изјашњавање муслиманске стране и позитиван исход. Мислим да се овај план не смије распаковати и мора се извршити притисак на муслимане да га прихвате јер он у потпуности задовољава њихове интересе у оквиру реалних односа који данас постоје у бившој БиХ. Ако муслимани не прихвате план то је посљедица подршке одређених земаља. Ми ћемо поводом овога ићи ускоро на Народну скупштину РС, упознати посланике, заузети став и платформу за будуће преговоре. Ја лично сматрам да концесије које смо дали посљедњи пут потпуно повучемо, а оне које смо дали претпосљедњи пут коригујемо јер су многе дате уз максимални напор и знатно задиру у интересе државности Републике Српске и њене територије, односно да преговоре почнемо на реалним односима, јер ове концесије нису дате као коначно рјешење него су једностavно као уступци пале у воду.

●●● Ми нисмо затворили врата преговорима и за нас је тај план још увијек у оптицају и још увијек је понуђен муслиманској страни. Сада очекујемо изјашњавање муслиманске стране и позитиван исход. Мислим да се овај план не смије распаковати и мора се извршити притисак на муслимане да га прихвате јер он у потпуности задовољава њихове интересе у оквиру реалних односа који данас постоје у бившој БиХ ●●●

• Јавности није остало довољно јасно шта је конкретно договорено око Брчког, а има нејасноћа и око других простора гдје су прављени уступци. Ја

бих Вас замолио да то мало појасните?

- Што се Брчког тиче, то подручје није довољно дефинисано. Направљен је један "Т" пролаз гдје се у једној тачки, на једном малом простору преплићу два пролаза, српски, између источног и западног дијела Републике Српске, и између муслиманске републике и дијела Брчког који треба припасти муслиманима. То је лоше рјешење и ми ћемо захтијевати да то буде јасније. Срби ту морају имати шири територијални пролаз кроз који би могле да се провуку саобраћајне и друге комуникације, односно да та веза не буде сконцентрисана у једној тачки. Што се самог града Брчког тиче, ту је учињена задња концесија, и слободно можемо рећи извршена је једна превара, гдје дио града западно од пруге захтијевају муслимани, а источни дио треба да припадне Србима. Ми нисмо били довољно упознати са планом око Брчког. Они су фактички цијело Брчко узели себи, а само мала периферија би припала Србима. То више не би био подијељен град, већ би он скоро читав припао муслиманима. Ми ту концесију повлачимо и тражимо рјешење гдје би се град, ако се већ мора дијелити, дијелио ријеком Тињом или Брком, тако да западни дио припадне муслиманима а источни нама.

Што се тиче других српских етничких простора, као што су Купрес, дијелови Шипова, Гламоча, Грахова, Озрен и долина Неретве поред једног оптимизма и позитивног односа према плану, јер добијамо државу, остала је горчина да смо знатан дио наших етничких простора због компактности територије морали да оставимо муслиманској, односно хрватској републици. Постоји још један велики проблем који није до краја дефинисан, то је проблем Сарајева. Ту живи преко 150 хиљада Срба, постоји преко 50.000 радних мјеста и тамо је сконцентрисано велико богатство Републике које припада српском народу. Све су то елементи који бацају сјенку на овај план. Цијена коју смо прихватили да бисмо добили државу је скупа, али све је то жртва у првој фази, а у наредним фазама ми се морамо борити за наше територије и за народ који остаје у муслиманској или хрватској републици, као и за Сарајево које није дефинисано и које имамо шансу да добијемо, али претходно морамо добро мобилисати народ. Услове за то имамо.

- **Утисак је да су се овај пут интереси поклопили и није било великих проблема око договора са Хрватима?**

- Прво ја морам да кажем да ја ништа више не волим Хрвате од муслимана, нити више мрзим муслимане од Хрвата. Ми имамо неразријешених питања у овом рату и са Хрватима и са муслиманима. Овдје се у ствари ради о сагласности Срба и Хрвата, о подударању њихових интереса да на подручју бивше БиХ формирају своје државе и да се формира муслиманска као трећа. Због тога и Хрвати су били спремни на велике уступке, да би коначно дошли до државе и разграничења, исто као и Срби. Чак су можда Хрвати направили и више уступака да би дошли до тога.

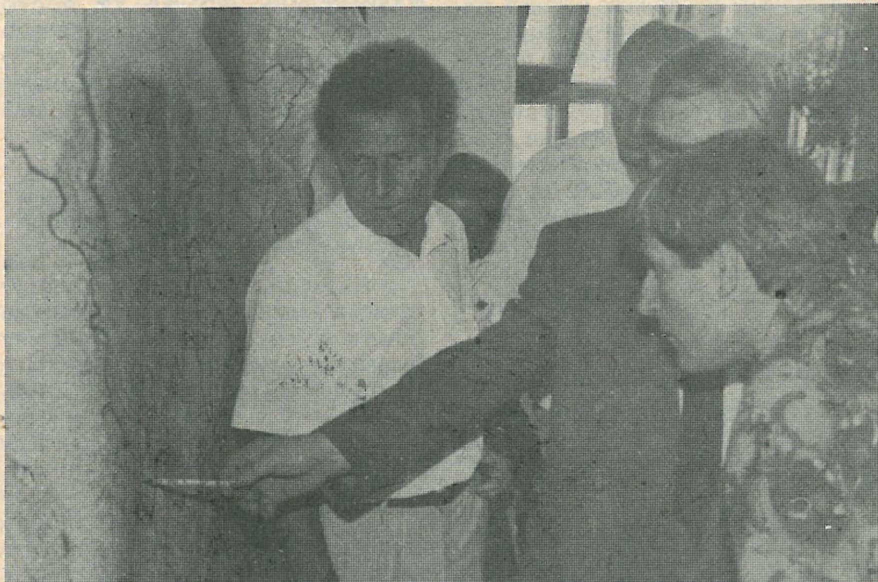

Предсједник Народне скупштине РС мр Момчило Крајишник, у паузи 34. засједања, показује мапу из "женевског пакета"

Нећемо одустати од захтјева да изађемо на море

Конкретно Хрвати су полагали право на Посавину. Одмах смо елиминисали Модричу, Дервенту и дијелове општина у такозваном коридору. Била су спорна само четири града - Брод, Оџак, Оршје и Шамац. Ми смо захтијевали да Шамац мора припасти Србима због луке, а Брод смо захтијевали због рафинерије, јер Хрватска држава има рафинерију а ми немамо. Ту је била велика борба и на крају су Хрвати пристали на споразум да Брод и Шамац припадну Србима, а да нешто проширена општина Оџак и Орашје припадну њима. Договор је да се та два града разријеше у склопу разрјешења свеукупних српско-хрватских односа, односно да се размијене за неке друге територије. Што се тиче других дијелова, ми смо морали да уступимо дијелове Купреса, Србобрана итд. највише Хрватима да би они могли дати уступке муслиманима у средњој Босни и да би свако на тај начин могао да уобличи и заокружи своју територију. Највећи проблем је што нисмо успјели добити долину Неретве. Ми смо били направили договор са Хрватима да нама припадне лијева обала, али међународна заједница је утицала да се то не оствари јер је убацила трећег, па се Херцеговина дијели на три дијела. Муслиманима је припао средишњи дио, заправо лијева обала Неретве, да би се на тај начин што више приближили мору. Значи, ту нисмо остварили стратешки циљ да граница буде ријека Неретва.

- **Поред границе на Неретви природно право Републике Српске, а и њен стратешки циљ је да изађе на море. Шта је ту договорено?**

- Ми питање изласка на море не можемо riјешити без договора са Републиком Хрватском. Прво смо по том питању постигли споразум са муслиманима да они немају ништа против, јер се то тиче и треће стране, односно тиче се промјене граница бивше БиХ. Са тиме се сагласила и Херцег-Босна, односно и хрватска страна. Та сагласност се односи на то да наша Република има право размјене територије и рјешавања питања свог природног права да изађе на море. Ми смо и копредседницима и Републици Хрватској дали до знања да ћемо на томе истрајати и да ће то питање и наше право бити стално спорно све док се не оствари. Ми смо добили прећутну сагласност да је тај наш захтјев потпуно оправдан. Ми ћемо на томе истрајати и настојаћемо то ријешити мирним путем, а не ратом.

Скидање санкција је у пакету

- **Предсједници Милошевић и Булатовић су у цијелом току преговора били веома ангажовани. Молимо Вас да нам кажете да ли је и скидање санкција са СРЈ, а које се фактички**

спроводе и према Републици Српској, саставни дио Женевског пакета?

- Морам рећи да су у овом дијелу конференције велику улогу одиграли предсједници Милошевић и Булатовић. Својим видним политичким умијећем и великим ангажовањем помогли су да овај пакет буде прихваћен и од копредсједника и осталих страна и због тога морамо да им одамо признање и захвалност.

Ми смо, што се тиче санкција на нашој скупштини донијели платформу у којој је један од главних услова за имплементацију овог плана било укидање санкција против СРЈ, јер оне погађају и Србе у Републици Српској.

• За протеклу годину и по дана створена је Република Српска. Жртве да се то постигне нису мале. Који је то минимум до којег се може ићи у даљим преговорима?

- Можда на први поглед изгледа да ми нисмо добро одиграли ову партију. Ми смо ишли са максималним уступцима из простог разлога што смо жељели да дамо једну најозбиљнију понуду да нам тај пројекат не би пропао. Наша оцјена је да је то врло позитивно јер смо максималним уступцима довели у дилему противника. Постигли смо циљ јер је план добио физиономију и дошао на свјетло дана. Сада ми немамо више разлога, нити имамо могућности, на даље попуштање, јер би то задирало у државност Републике Српске. Како ће разговори даље ићи оставимо то будућности, али варају се и муслиманска страна и Запад да ће Срби давати више уступака. Једноставно наши уступци су исцрпљени.

Нема повлачења до коначног рјешења

• Женевским пакетом у једној од фаза предвиђена је и демилитаризација цијелог простора бивше БиХ. Да ли су у том случају осигурани механизми који ће моћи заштитити народ и територију?

- Срби никада неће дозволити да буду незаштићени. Постоји у политици нешто што се не може рећи, али је сигурно да ће ова војска остати све до момента док наш народ не буде безбједан. Постоје разни видови оружане силе, национална гарда, милиција итд, које могу штитити народ и уводити ред. Ни у ком случају се неће занемарити удио српске војске која је од I свјетског рата једина српска војска на овим просторима у којој су многе старјешине велике патриоте. Многи од њих су погинули за ову републику, а имали су избор да живе лагодним животом у СР Југославији. Српски народ у Републици Српској никад не смије занемарити своје патриоте и људе који су се жртвовали за одбрану и формирање Републике Српске. Тако да се заслуге и статус и улога војске неће занемарити, него ће добити други вид прилагодљив међународним односима и међународној политици.

• Мислио сам, прије свега, на механизме заштите?

- Наша се војска неће повући, нити ће се извршити демилитаризација и повлачење, док се мир не успостави у потпуности, или, сигурна гаранција да ће то бити остварено.

• Да ли се разматрају гаранције за оне етнички српске територије које по овом плану, ако у овом облику буду усвојене, остају у муслиманској или хрватској републици?

- У сваком случају ми се нећемо са тих подручја повући док се не донесе политичка одлука. Да ли ће се тај народ иселити или бити заштићен, или ће се изнаћи други начин заштите, ми се до коначног рјешења са тих подручја нећемо повући, нити ћемо то дати другој страни. У сваком случају нећемо дозволити да се проблеми рјешавају стихијски. Заштита нашег народа на тим подручјима мора се ријешити плански.

• Паралелно са борбом за међународно признање Републике Српске

●●● У сваком случају ми се нећемо са тих подручја повући док се не донесе политичка одлука. Да ли ће се тај народ иселити или бити заштићен, или ће се изнаћи други начин заштите, ми се до коначног рјешења са тих подручја нећемо повући, нити ћемо то дати другој страни ●●●

важно је радити на унутрашњој изградњи државе. На неколико задњих засједања Народне Скупштине управо је то било на дневном реду. Можете ли нам изнијети основне проблеме по питању унутрашње организације државе?

- Било је закључака па и приједлога наших посланика који су упозоравали да ми врло лако можемо добити државу на спољном плану а да унутар државе изгубимо. У ствари постоји лице и наличје државе. Ми мора да схватимо да нашу државу морамо да упоређујемо са друге двије етничке цјелине у бившој БиХ. Када поредимо нашу државу са муслиманском и хрватском можемо бити презадовољни колико смо далеко отишли у њеном конституисању. Ми смо нашу државу афирмисали и на међународном плану гдје је нашу скупштину и на наше одлуке два-три пута чекао цијели свијет. Ја мислим да је због медијске пропаганде против Срба Република Српска, једна од најпризнатијих држава на свијету, али ми Срби никада нисмо задовољни. Највише проблема имамо због тога што нам не ради привреда и нема дохотка, тешко се финансира живот. Чим се тешко финансира живот онда се људи сналазе на свој начин и тада се ради на граници законитости. У овом згуснутом времену од годину и по дана формирали смо темеље државе: скупштину, војску, владу итд, након тога формирали смо костур државе - разне институције, а сада смо почели инфраструктуру и примјену закона. Имамо доста проблема, али када завршимо овај отаџбински посао тек ће настати они прави проблеми социјале, пензија, обнове државе. У овом времену имамо три различита стања. У једном подручју је ратна психоза, а другом је потпун мир, а у трећем је мјешавина рата и мира. Свако то подручје доноси своје проблеме на Скупштину, тако да то често личи на разговор глувих телефона, односно не разумијемо се. □

Борислав ЂУРЂЕВИЋ

НАШИ НЕПРИЈАТЕЉИ У СРПСКОЈ ВОЈСЦИ ВИДЕ НЕДОСТИГНУТУ ВЕЛИЧИНУ

Ми имамо праву српску војску. Свако је могао да нађе себи уточиште и да одавде оде, али већина то није урадила. То су велики јунаци који у овом времену нису довољно вредновани. Историја ће све ово вредновати и златним словима исписати многа имена, не само оних који су погинули већ и оних који су остали живи. Благо ономе ко је остао да брани отаџбину. Тешко ономе ко је ишао линијом мањег отпора и бјежећи пред судбином побјегао у лагодан живот. Знам да би велики број наших војника поново изабрао исти пут. То је судбина праве војске и ја сам јој захвалан за сав труд који је учинила. Вјерујте и наши непријатељи у српској војсци виде једну недостигнуту величину. Српска војска понијеће исте епитете као што их је понијела српска војска у првом свјетском рату, која је прошла голготе и била побједник. Срећом први пут је ова војска одбранила своје етничке просторе. То ни историја ни српски народ нису запамтили. □

ИЗГРАДЊА ОДБРАМБЕНИХ СНАГА

Војска по мери државе

Функција одбране је једна од најважнијих функција сваке државе. Она је непосредно везана са економским и политичким системом земље и зависна од геополитичког и геостратегијског положаја и уставног уређења државе. Стога је избор модела организације војске као стуба спољне одбране и ослонца унутрашње безбедности, веома битно политичко питање сваке државе. Решавањем тог питања држава се опредељује за стратегију одбране од спољњег агресора и формулише унутрашњу функцију својих оружаних снага

Функција одбране једна је од на- Модел и величина војске вежу се за величину територије државе, њене људске и економске ресурсе и потенцијале, мотивисаност становништва за одбрану земље, њен геополитички и геостратегијски положај, односно (не)пријатељско окружење. Према томе, изабрани модел организације војске државе има дубоке импликације на стратегијску и оперативну доктрину употребе одбрамбених снага, на рационалност и ефикасност система за спољну одбрану и унутрашњу заштиту, те на избор и припрему људства за мирнодопски и ратни контигент војске, величину регрутног контигента војних обвезника, начин обуке активног и резервног кадра и др.

Историјски посматрано питање војног организовања државе било је увек у центру пажње државних и друштвено-политичких институција. При томе је потенциран циљ припреме оружаних снага за сукоб с противничком страном у дефанзивној или офанзивној варијанти. У том смислу најважнији је задатак био стварање што веће резерве обученог људства које се мобилише у ситуацијама угрожавања безбедности земље.

Данас је, поред припреме за непосредно спречавање окупације територије од агресора, актуелно и превентивно деловање армије као механизма за одвраћање агресора и тиме смањивање опасности од угрожавања безбедности земље. Отуда је битан задатак армије постизање високог степена оперативне готовости која подразумева постојање одговарајућег контигента обученог људства.

Научно-технички прогрес омогућио је увођење у наоружање и војну опрему веома сложених техничких система чије руковање и одржавање

Пише:
др Станко Нишић, пуковник

захтева већи број различитих специјалиста који се не могу обучити за време трајања војног рока, нити се ти системи на тај начин могу ефикасно употребљавати. Отуда се потреба за сталним командним саставом у јединицама проширује и на потребе за техничарима и специјалистима, чиме се у основи и детерминишу профили професионалног старешинског и војничког састава савремене армије.

Разматрајући те геополитичке, друштвене, економске, техничке и војно-стратегијске мотиве после другог светског рата у различитим државама усвојени су и различити модели војног организовања:

1) професионална војска заснована на људству сталног састава и плаћеним добровољцима на одређени рок;

2) регрутни систем заснован на обавези служења војног рока са више или мање добровољаца под уговором (чиме се карактерише и комбиновани систем попуне);

3) милицијски тип војне организације.

Први модел је примењен у армијама САД, Велике Британије и Канаде.

Други модел је најраспрострањенији и примењен је и код већине европских држава. Заснива се на обавезном служењу војног рока (скоро) свих војно-способних омладинаца, са више или мање добровољаца (професионалаца) под уговором.

Зависно од материјалних могућности и величине армије различита је и величина професионалног контигента сталног састава (војника и старешина под уговором). Код тог модела величина регрутног контигента, проценат професионалаца и дужина војног рока војника обвезника међусобно су условљени, што се види на графику.

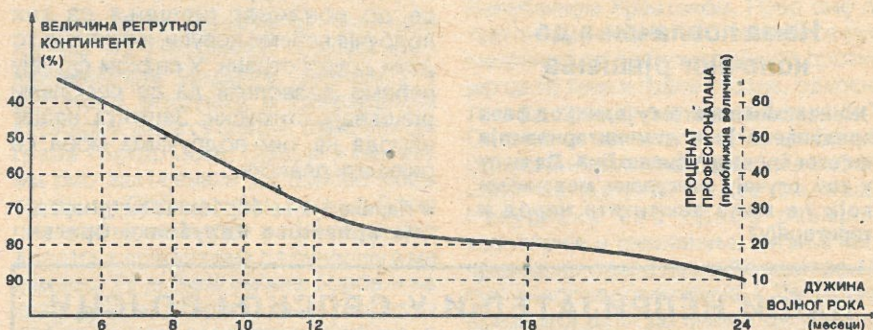

Очито је да се при краћем војном року војних обвезника мора ангажовати већи број добровољаца под уговором (професионалаца). У том случају војници рочног састава добивају само помоћне задатке у оперативним јединицама да би се одржавао задати ниво борбене готовости армије.

Регрутовање потребног броја добровољаца за службу под уговором на одређени рок је процес који не може брзо да достигне жељени ниво. Искуства већине армија

показују да је неопходно минимум пет година да тај модел попуне професионалног састава војске дође до пуног изражаја и да се устали законска регулатива тог питања. То време овиси и од могућности друштва да се регулишу статусна питања војних професионалаца у војсци и у друштву по истеку рока уговорне војне службе.

Трећи модел - милицијског типа примењен је у Швајцарској, Шведској, Аустрији и Израелу (специфична варијанта). Карактерише се тиме што се базира на оружаној сили народа која се у потпуности активира само у рату. У мирно време постоји кадровска база и повремена али систематска обука резервног ратног састава. Техничке задатке у војсци извршава стални састав и квалификовани цивили (професионалци). Према томе, милицијска војска нема сталну оперативну готовост у време мира већ је стиче након извршене мобилизације.

Типичан и пример модела милицијске војске примењен је у Швајцарској. Тамо се сви способни мушкарци позивају на војну обуку у трајању од четири месеца. У наредних 10 година обвезници се позивају на још три курса у трајању по четири седмице, тако да њихова укупна војна обука траје 15 месеци, а војна обавеза до навршене 42. године живота.

Милицијски систем војске претпоставља нарочито висок степен друштвене (и националне) кохезије, неконфликтне друштвене односе, повољан геополитички и геостратегијски положај, високе економске могућности земље и неутралан статус државе.

У савременим условима општа је тенденција, нарочито код развијених земаља, да се и код примене комбинованог модела, смањује трајање војног рока регрута обвезника, а повећава контигент професионалног састава војске. На то утиче и модернизација оружаних снага. Успоставља се потпунија веза између стручности кандидата у цивилству и служења у оружаним снагама. Смањење мирнодопске армије компензира се интензивирањем припрема ратне армије преко усавршавања система мобилизације и оспособљавања резервног састава. При томе се резервне снаге категоришу у више степена (позива) и адекватно обучавају и опремају. Оперативне и резервне снаге се међусобно допуњују и чине јединствене оружане снаге.

За мирнодопски контигент војске у свакој држави постављају се два основна задатка: (1) она је база за попуну и припрему ратне армије и (2) служи као борбено способне ("готове") оперативне снаге за одвраћање и супротстављање снагама изненадне агресије непријатеља.

Војска је народна само у држави по вољи народа

Из анализе избора модела и јачине мирнодопске армије појединих држава уочава се висок степен зависности решења питања војне сфере од геополитичког, геостратегијског положаја, материјалних и технолошких могућности земље, њених стратегијских циљева, националне кохезије и унутрашњег друштвеног уређења, те позиције у светској заједници и регионалним савезима. Сви ти елементи битно утичу и на укупну одбрамбену способност земље и начин организовања њене оружане силе.

Међутим, снага одбране земље највише зависи од спремности и мотивисаности народа па и војске за одбрану, без обзира који модел њене организације је изабран. Војска једне државе је народна ако је она истински опредељена и мотивисана за одбрану свог народа и своје отаџбине. Она је уједно државна институција првог реда, јер нема важније и часније функције државе од одбране територијалног интегритета и слободе свог народа. Тек у тим условима може се планирати миран развитак и прогрес друштва, када је сваки човек и народ у целини осигуран од спољне агресије и угрожавања његовог слободног културног и материјално-техничког развоја. Отуда је војска прва брига сваке озбиљне државе и тада је она сигуран ослонац организовања тоталне одбране земље у случају потребе.

Важност регулисања питања односа државе према својој војсци давно су уочили страни и домаћи класици војне стратегије. Говорећи о бризи државе према војницима и официрима војвода Живојин Мишић је указивао: "Држава је дужна да створи официрском кадру угледан и материјално осигуран положај, ако мисли да јој тај ред људи послужи корисно у најнужнијим и најстрашнијим данима, у данима питања части и слободе свог народа... Да би војник заволео своју отаџбину, треба да му је отаџбина у миру отац и мајка, треба да га воли као мајка чедо своје... треба да му да све угодности које би учиниле да му је живот за отаџбину мио и драг. Само весео и потпуно задовољан војник полетеће у бој да погине за своју отаџбину". Овим запажањима славног српског војводе ни данас нема шта додати нити одузети.

Битна порука из оног и овог времена је да се војска изграђује по мери потреба државе али и да се држава односи према војсци као основној снази своје одбране отаџбинске. Мотивација људи и напада у целини за одбрану отаџбине увек је зависила у првом реду од вредности које су владале у тој држави. Нико са вољом није спреман да се бори за спас вредности отуђених од човека и народа. Ако држава не успостави систем вредности које народ прихвата, тада ни било који модел војне организације државе не вреди много, тада и одбрана државе остаје проблем само актуелне власти, а то значи да и цела одбрамбена сфера државе остаје њен изолован и издвојен проблем, којим народ у мирнодопским условима није заокупљен. У таквим условима и војска остаје средство државе, а не инструмент целине друштва и гаранција његове успешне одбране. Примера таквих ненародних држава и војски је било и у нашој историји. Отуда би се наслову ове теме могло додати и то да се проблем одбрамбене сфере државе успешно решава ако се њена војна сила гради по мери те државе, али само у случају ако се и држава гради по вољи народа. □

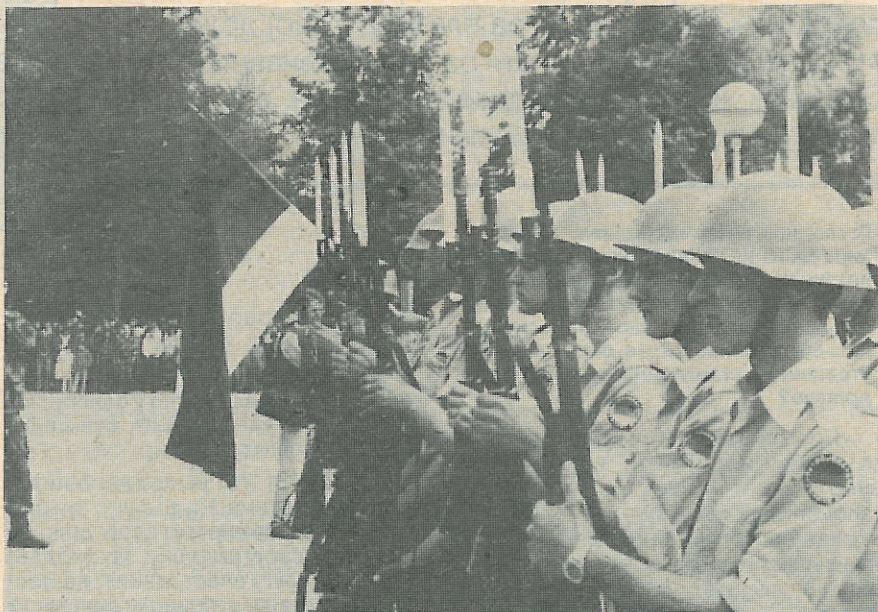

ДР ВИТОМИР ПОПОВИЋ, ПОТПРЕДСЈЕДНИК ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА УНУТРАШЊУ ПОЛИТИКУ

Профитери и криминалци неће владати

● Основно опредјељење Владе је да се рат што прије заврши, да се дефинишу границе Републике Српске и да се ради на унутрашњем устројству државе ● Привреда Републике Српске тренутно ради са десет посто од расположивих капацитета, а након побољшања енергетске ситуације у Крајини тај проценат би требао расти до 30 посто ● Република Српска ствара порески систем по угледу на САД, Швајцарску и Аустралију, у коме ће неплаћање пореза бити једно од најтежих кривичних дјела ● На вријеме ћемо имати податке о онима који се баве профитерством и криминалом и нећемо дозволити да такви сјутра владају у овој држави ● Влада ће ускоро почети са обезбјеђивањем основних животних намирница за борце, а војничке плате ће остати у границама могућности

Фото: Миле РАЈИЋ

● Господине потпредсједниче, без обзира да ли ће "Женевски пакет" бити потписан или не, Република Српска је као држава већ призната што значи сада се Влада и без нарочитих спољних оптерећења може окренути унутрашњој организацији и изградњи државе?

- Преговори, који се воде од самог почетка избијања сукоба су мукотрпни и тешки, да би се ево напокон завршили плодотворно, јер се сада Република Српска по први пут помиње као држава која треба да има свој континуитет, додуше у саставу бивше БиХ, у оквиру које ће имати самосталност, свој устав, своју монету - своју одбрану што значи да ће моћи склапати одређене међународне уговоре и улазити у пактове са другим земљама. То већ на неки начин говори о међународном признању Републике Српске. То је до сада једна од наших највећих побједа.

Једно од основних опредјељења наше Владе је да се рат што прије заврши, затим да се заврши дефинисање граница и да се ради на унутрашњем устројству државе, прије свега на јачању привреде као једног од основних сегмената сваког система, и на јачању правне државе која ће моћи гарантовати личну и имовинску сигурност грађана као и безбједност на цијелој територији Републике.

● Значи, Република Српска у односу на Унију имаће све извршне функције власти у својим рукама?

- Свакако! То је предвиђено и женевским актима. На крају то је и био наш циљ да формирамо своју државу и да имамо своју извршну, законодавну и сваку другу власт, дакле, да постанемо држава у правом смислу те ријечи?

Приоритет је да проради привреда

● Који су то приоритети које је Влада себи одредила за овај период?

- Прво да се омогући да привредни развој крене што прије, да производња буде та која ће на економским и тржишним принципима омогућити да дође до функционисања привредног система. Након тога значајно је да привредни систем прати и правни систем који ће правно и нормативно регулисати, не само област производње већ и све друге области, области јавног живота, потрошње итд. Након тога слиједи читав низ послова на појединим системима, на стварању јединственог тржишта и припрема за излазак на међународно тржиште. Највећи проблем је што су још на снази санкције које се без обзира што нису ни уведене за Републику Српску, односе и на нас, не само по питању увоза и извоза већ и у хуманитарним областима.

● Са колико процената привреда Републике Српске тренутно ради?

- Привреда Републике је донедавно радила са неких тридесетак посто, међутим, због суше и енергетског система који је прављен за јединствен југословенски простор, а који се у рату распао, ми смо прво ишли на стварање јединственог енергетског система за Републику Српску и Републику Српску Крајину. Управо данас је у функцију пуштен 110 киловатни далековод од Угљевика преко Брчког преко којег ће се за сада Крајини обезбјеђивати 50 мегавата струје, што ће много значити за повећање производње. Због недостатка енергије, недостатка тржишта,

увоза сировина, као и извоза, наша привреда тренутно ради са 10 посто од укупних расположивих капацитета.

Очекујемо да ће у наредном периоду доћи до знатнијег раста производње, можда и до 30 посто од укупних могућности, значи до нивоа у Србији. Због недостатка обртног материјала, као и нормалног увоза и извоза и ниске куповне моћи становништва тешко да ће се моћи ићи изнад тог нивоа.

То је и један од основних проблема због чега држава није била у могућности да обезбиједи довољно средстава за финансирање јавне потрошње. Очекујемо да ће у наредном периоду доћи до знатнијег раста производње, можда и до 30 посто од укупних могућности, значи до нивоа у Србији. Због недостатка обртног материјала, као и нормалног увоза и извоза и ниске куповне моћи становништва тешко да ће се моћи ићи изнад тог нивоа.

• **Када већ говоримо о процентима, колико је привредних и природних ресурса из бивше БиХ остало у Републици Српској? Постоје ли поуздани подаци или процјене?**

- У Републици Српској очувано је око 80 посто од укупних привредних капацитета који се веома брзо могу ставити у функцију. Ми снимамо тачне податке, односно дајемо одређеним институтима да сниме који је то проценат у односу на укупан распоред добара у бившој БиХ. Прецизне податке ћемо имати након тога. Но, чињеница је да све наше капацитете и радну снагу када се стекну услови, релативно лако можемо ставити у функцију. Имамо услове да у догледно вријеме на постојећим капацитетима можемо запослити цјелокупну радну снагу Републике Српске и тако ријешити питање запошљавања.

Знаће се коме је рат рат а коме брат

• **А да ли имамо довољно квалификованих кадрова у Републици да покренемо све системе, од привредног, државне управе до школства?**

- Ја сам више него сигуран да са овим кадровима који су остали на простору Републике Српске можемо ставити у функцију комплетан привредни систем, правни систем, информативни, културни, образовни итд. Наравно то су наше властите снаге на које се морамо ослањати. Оно што нам недостаје мораћемо сами стварати кроз систем образовања. Сигурно, ослањат ћемо се и на дио кадрова који се тренутно налази ван Републике Српске, али смо свјесни тога да ће један значајан дио стручњака који је отишао почетком рата и даље настојати да остане у СР Југославији или иностранству. Наравно ми на такве и не рачунамо.

• **Паралелно са настојањима да се привреда стави у функцију Влада је за ову годину доста радила и на реформи привредног система и дефинисању својине. Потенцирано је да породице палих бораца, инвалиди и борци морају имати предност и низ повољности код куповине дионица?**

- Једно од најбитнијих опредјељења ове владе је између осталог и реформа у области својине. Ту је неопходно да се дефинишу титулар и носилац права и обавеза. Због тога је донесен Закон о претварању друштвене у државну својину, са чиме смо одредили титулара. Имајући у виду да не можемо да ријешимо основна егзистенцијална питања породица погинулих бораца, инвалида рата, рањеника и бораца ми смо се опредијелили да породицама погинулих породица, прије свега, рањеницима инвалидима и учесницима рата по посебној методологији која ће бити предвиђена посебним законским прописима, омогућимо одређене бенефиције и олакшице код стицања дионица приликом претварања државне у приватну својину. Дакле, то је једна од темељних оријентација ове владе када је у питању трансформација државне у приватну својину. Након тога ће се свима осталима који не спадају у ове категорије под равноправним условима омогућити да дођу до својине, али ће се сигурно на све начине онемогућити да до те својине дођу они који су се у току рата бавили ратним профитерством, односно који су се у вријеме док су други водили рат и стварали државу бавили шверцом и криминалом.

• **Проблем профитерства и криминала је један од крупнијих проблема који оптерећује ово друштво и кога је ова Влада наслиједила од претходне. Постоји ли оперативни програм да се криминалу и профитерству стане у крај?**

- Ми радимо на томе свакодневно. Наше основно опредјељење је стварање јаке правне државе која ће омогућити личну и имовинску сигурност, затим сигурност грађана и улагања у Републици Српској. Ми покушавамо, и у томе имамо успјеха, да смањимо број кривичних дјела, а повећан је и број откривених починилаца кривичних дјела. Један дио ће свакако остати неоткривен, али то неће бити сметња да се нека дјела открију и касније, након рата. Наравно не требамо занемарити да један број људи ради поштено и честито кроз приватна предузећа, уредно испуњава друштвене обавезе, плаћа порез и на тај начин помаже држави. Такве људе не треба сматрати профитерима.

Наш концепт је да идемо на стварање пореског система по угледу на САД, Аустралију и Швајцарску. Тамо је неплаћање пореза најтеже кривично дјело. Ал Капоне није пао због убистава већ због неплаћања пореза. Ми смо концепт финансијске полиције и поставили тако да се онај ко не плаћа порез не сматра лојалним грађанином Републике Српске. За такве ће казне бити ригорозне све до тога да носиоцима кривичног дјела и члановима њихове уже породице за један период забранимо бављење истим или сличним дјелатностима. Значи само пооштравањем казнене политике можемо очекивати одређене резултате.

Профитерима треба сматрати оне који избјегавају друштвене обавезе на штету државе и државних интереса и тако долазе до капитала. Финансијска полиција је недавно у Бијељини открила утају пореза од осам милиона и 700.000 њемачких марака. Управо је у току слично снимање на подручју Крајине, а након тога исто слиједи и у осталим дијеловима Републике Српске, и то не само у области привреде. Одлучили смо да снимање обавимо у својим областима све до хуманитарних организација. Тада ћемо имати прецизне податке и показатеље за цијелу Републику. Наш концепт је да идемо на стварање пореског система по угледу на САД, Аустралију и Швајцарску. Тамо је неплаћање пореза најтеже кривично дјело. Ал Капоне није пао због убистава већ због неплаћања пореза. Ми смо концепт финансијске полиције и поставили тако да се онај ко не плаћа порез не сматра лојалним грађанином Републике Српске. За такве ће казне бити ригорозне све до тога да носиоцима кривичног дјела и члановима њихове уже породице за један период забранимо бављење истим или сличним дјелатностима. Значи само пооштравањем казнене

• Али нарочито међу борцима који су на првој линији има доста размишљања да ће они, који се сада баве профитерством и шверцом, након рата доћи на власт и да ће они бити управо ти који ће нову државу креирати према себи?

- Још за вријеме владавине Милке Планинц почела је криза која је врхунац доживјела за вријеме владавине Анте Марковића, а након чега је услиједио распад бивше Југославије а потом и бивше БиХ.

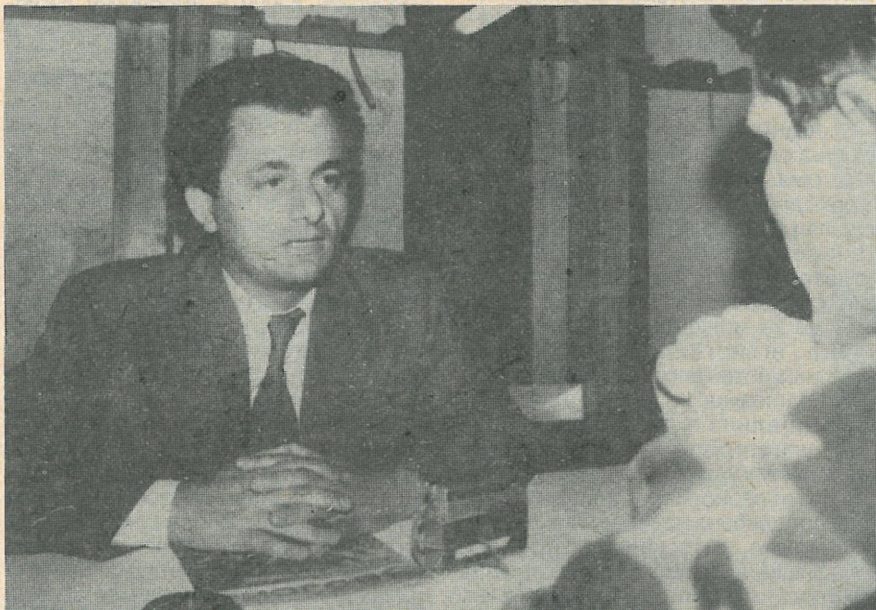

Економска моћ становништва за то вријеме је стално падала. Ми смо тада имали три слоја становништва. Имали смо богате, затим широк средњи сталеж на којем се темељила држава и један број сиромашних. Сада имамо мали број богатих који је законито или незаконито дошао до имовине и велики слој сиромашног становништва. Међу сиромашне сада спадају и универзитетски професори, радници, доктори, новинари јер се средњи слој скоро потпуно изгубио, а он је био носилац државе. Наравно да један дио тих калкуланата који је незаконито дошао до имовине у рату покушава, што је и логично, да на све начине послије рата дође на власт и буде тај који ће да влада. Ми ћемо на вријеме имати прецизне податке о томе и народу ће бити познато ко је ко и народ ће бити тај који ће да одлучује. Ми таквима нећемо дозволити да воде овај народ. Ми ћемо омогућити да се зна коме је овај рат био рат а коме брат. Сви они који су незаконито стицали капитал мораће одговарати пред народом.

• Да ли већ постоје механизми да се то утврди?

- Ми свакодневно радимо на тим пословима кроз сва министарства, прије свега кроз МУП и правосуђе. Ми снимамо карте свих становника Републике Српске, а прво смо кренули са снимањем социјалних карата. Постојаће прецизни подаци за сваког.

Борци ће добијати накнаде у намирницама

• За ниске војничке плате од стране бораца највише критика се упућује на рачун Владе. Има ли наде да се стање, када је у питању стандард бораца, поправи?

- Ја не бих рекао да су војничке плате мале, него их фактички и нема. То што боци добијају је ситни џепарац. Ми покушавамо да у границама наших могућности измиримо прије свега обавезе према Војсци Републике Српске, а то нису само обавезе које се тичу накнада за војнике већ укупног финансирања војске, од набавке хране, ратног материјала итд. Предузимамо читав низ мјера да скратимо рокове исплате, али све је то недовољно док привреда не проради и док не профункционише цијели систем. Ми ћемо постепено почети да рјешавамо тај проблем кроз материјална давања, односно да обезбиједимо одређену количину основних намирница, а новчане накнаде да дајемо у границама могућег. Још да кажем да се на основу закључака Народне скупштине Влади не исплаћује плата прије него што се исплати војсци, односно борцима. Након завршетка рата, кроз јачање приватне својине као јединог могућег облика који гарантује конкуренцију очекујемо да ћемо имати далеко повољнију позицију.

• Вас је Влада на својој прошлој сједници именовала да обављате дужност министра за унутрашње послове. У том министарству, стиче се утисак да већ дуже вријеме траје криза. Какве природе су проблеми када је у питању МУП?

- Поред тога што сам потпредсједник Владе, ја обављам и дужност министра за унутрашње послове Републике Српске, а то је закључак владе са прошле сједнице, а у складу је са законом. МУП цијели ток рата дијели судбину народа. Припадници МУП-а су директно учествовали у борбама и многи од њих су и погинули. Свакако има и одређених проблема са којима се ово министарство сусреће, ти проблеми су прије свега материјалне природе као и у војсци. Други проблем је тај што је добар дио припадника МУП-а био на ратишту и није могао да обавља своје послове и врши функцију која је намијењена полицији, затим МУП није довољно ни кадровски оспособљен па због тога не може да врши своју функцију у потпуности, на начин предвиђен законом. Међутим, имајући у виду све те услове МУП је постигао више од очекиваних резултата. Број откривених кривичних дјела у Републици је задовољавајући и знатан је чак и у односу на мирнодопска времена. Највећи проблем је финансирање МУП-а. Поред финансирања из буџета које је недовољно, МУП се финансира и путем разних видова донаторства што је недовољно ако хоћемо да нам полиција буде професионално опремљена. У почетку су општине биле те које су финансирале МУП, што је дијелом било негативно, јер ако вас неко финансира он настоји да обезбиједи и свој утицај. Зато ми настојимо да градимо самосталан систем који је у функцији и под контролом друштва заснован на професионалности и стручности.□

Наравно да један дио тих калкуланата који је незаконито дошао до имовине у рату покушава, што је и логично, да на све начине послије рата дође на власт и буде тај који ће да влада. Ми ћемо на вријеме имати прецизне податке о томе и народу ће бити познато ко је ко и народ ће бити тај који ће да одлучује. Ми таквима нећемо дозволити да воде овај народ. Ми ћемо омогућити да се зна коме је овај рат био рат а коме брат. Сви они који су незаконито стицали капитал мораће одговарати пред народом.

Борислав ЂУРЂЕВИЋ

ОЗРЕН

Овдје се дише на сламку

Живот на Озрену је тежак. И поред тога, нико не размишља да напусти ову планину - легенду, гдје су дубоки корјени српства.

Од Добоја, јединог слободног подозренског града, па до Преслице, мјеста гдје се пола вијека, на незадовољство Озренаца, прослављао "дан устанка", води асфалтна трака. То је једно од ријетких мјеста, које је имало среће да на овој планини буде повезано асфалтом. До већине, од око стотину озренских села и заселака, долази се макадамским или тек прокрченим путем. Недавно започета изградња "озренске магистрале" од Добоја до Стога, у дужини од 52 километра, чија ће траса ићи средином планине, створиће претпоставке да се сва озренска села ваљано повежу са главном комуникацијом и тако, коначно, отворе према свијету. Завршетком, пут од Бањалуке до Србије био би скраћен за додатних 240 км.

"Никуда нећемо ићи": Артиљерци са Озрена

Трагови рата

На Озрену је урађено доста споредних путева, за потребе војске и локалног становништва. Међутим, њих сада најчешће користе шверцери дрветом, који немилосрдно сијеку државну шуму и продају је грађанима Добоја. На то је упозорио и епископ зворничко-тузлански, господин Василије Качавенда, који се ових дана налази у манастиру "Свети Никола" на Озрену. Његово преосвештенство, епископ Василије је, увјеривши се у вандалску сјечу шуме, затражио од цивилних власти и Војске да направе ред и спискове људи којима је огрев неопходно потребан. Сва дрва ће, бесплатно, али плански, бити сјечена у манастирском шумском комплексу.

На сваком кораку на Озрену видљиви су трагови рата. Жене у црнини раде на пољима или у баштама, младићи под пушкама. Ту су и старији људи, који нису чекали позив за мобилизацију, него су добровољно ступили у редове Војске, иако их војна обавеза "не качи". Међу њима је и велики број резервних старјешина. Један од њих је и 65-годишњи Милорад Стјепановић, "командант Рус", како га популарно зову саборци. Рус је родом из Петрова, командује једном јединицом у Првој озренској бригади, која нема стално ратиште.

- Озрен се не брани само у Петрову, него у сваком рову на линији разграничења дугој 270 км - каже Рус. - То је дуга линија, дупло дужа од оне коју држи Други крајишки корпус - истиче старина. - Због тога сам својим борцима рекао да морамо бити покретни и спремни да ратујемо за сваку стопу озренске земље и ратовали смо, на Маглају, Вијенцу, далеко од мјеста становања - каже Рус.

Живот, ипак, тече

Пут у дубину Озрена неизбјежно пролази кроз територију српске општине Лукавац, чији су органи власти привремено смјештени на Пањику. Предсједник Душан Нешић и његов замјеник Зоран Петровић, чине све да што боље организују живот. Интересантно је поменути да се управо овдје огласило прво прошлогодишње школско звоно. И ове године, школа је почела на вријеме, за разлику од, рецимо Добоја, гдје још нису створени сви услови за нормалан рад школа. И у другим дијеловима Озрена огласило се школско звоно. Чак и у најудаљенијем подозренском селу Возући, ђаци првaци уче прва слова. Између Милина села и Пањика има три-четири километра асфалтне траке. Потом, опет макадам, и неизбјежна прашина. Све до Возуће, преко Тумара, Поцјелова, Ренића, Крчевина, Лозне, Пејановића и других, углавном економски спутаних српских села.

Источно од Тумара, на два сата пјешачења, налази се истурена кота Вијенац, коју су Озренци због веома успјешних одбрана прозвали српском тврђавом. Вијенац доминира над Бановићима и Лукавцем, а од Рудника кречњака са истоименог врха обезбјеђивао се репроматеријал за трећину индустрије у Лукавцу и Тузли.

- Ја ћу ти рећи, а ти запиши ако смијеш - шали се командант одбране Вијенца Миленко Стевановић - да Вијенац никад неће пасти у муслиманске руке, без обзира што су нас окружили са три стране и што слободу Вијенца плаћамо животима.

Послије Вијенца, на Озрену су најчешће нападани српски положаји у Возућој, и то линија Жедни Врх-Локве-Ашламић-Брадин. Додуше, посљедњих мјесец дана напади су изгубили на јачини, па су српски борци из Возуће искористили прилику да мало предахну, ураде нешто од послова, припремајући се за још једну ратну зиму. Прошлу су прегрмјели захваљујући властитој храбрости, ове зиме ће имати појачање Вучијачке бригаде, те других јединица из Крајине.

Тек би могло бити рата

На другом крају Озрена, у долини ријеке Босне, према Маглају и Завидовићима, интензитет борби је такође опао. Разлог томе су сукоби дојучерашњих "синтетички везаних" Хрвата и муслимана, који су се у овом дијелу бивше Босне опасно закрвили. Животима су платили многи хрватски и муслимански бојовници а недавно је у Пјесковици и Кисељаку направљен невиђен масакр. Око 60 муслиманских фанатика упало је из правца попаљених српских села у сливу рјечице Гостовић, у хрватско село Кисељак, гдје су се већином налазиле избјеглице из Конџила и Комушине, и направило масакр. Муслимани су том приликом убили најмање 40 жена и дјеце, а један број су одвели са собом, користећи их као живи штит.

Овакав слијед догађаја ишао је на руку браниоцима, односно житељима села Долац, најистуреније јужне озренске тачке, удаљене тек пет километара од Завидовића, који су се јуначки, у потпуном окружењу коалиције, борили читаву годину дана. Интересантно је да за то вријеме нису добили ни грам помоћи од било које свјетске хуманитарне организације, те да су се хранили трошећи властите залихе.

Драго Арсеновић, командант јединица Војске у Доцу истиче да браниоци села ни једног тренутка нису губили наду, иако су недјељама били у потпуном окружењу.

Хране на Озрену има довољно. Кукуруз је и поред суше родио, шљиве су обране и углавном "претворене" у пекмез и ракију. Струје нема већ годину дана па се све вијести слушају преко "транзистора" или прочитају у новинама које некако "залутају" на Озрен. Живот је тежак, али и поред тога нико не размишља да напусти ову планину, гдје су коријени српства дубоки. За ову планину Озренце су везали гробови предака, причелегенде о озренским борцима и подвизима, а однедавно и гробови најбољих озренских синова погинулих у текућем рату против муслиманске најезде.

Станоје Мићановић, борац из Врбака, као и многи други његови саборци, категорично тврди да Озрен неће оставити ни када би био у муслиманској држави, надајући се да до тога неће доћи. Али, ако дође, каже Мићановић, на Озрену тек тада почиње рат, јер се не мислимо никуда селити. □

Ненад ЦВЈЕТКОВИЋ

ЗАПИС СА ТРИ РИЈЕКЕ

Тамо ми икона оста

"Кад би рекли све је твоје Алекса одавле до Дрине, ори и коси - џаба... Само да ми је да вриснем на Олово"

Преображење је, а оловска црква не звони. Већ другу годину ("Боже ме прости") скрнаве је Турци. А, требала би данас и да једном страном свог звона објави смрт (зар опет?), и ожали јединца Зорана Мирјанића из Оловских Лука. Сви су се чудом чудили како је Зоран преживио прошлогодишње преображењске ране, задобијене током борбе са кладањским Турцима у кланцима Карауле. Чуђења је и Зоран прихватио као чудо и вративши се пушци и свом интервентном воду ("Чедина група"), за нови рођендан означио баш Преображење. Имао је намјеру да га са борцима, скромно, ратнички обиљежи. Смрт се побунила Зорановој жељи да је пореди са животом.

Овдје погибе Љубиша

У Придворици, неколико стотина метара од цркве (и Турака) мекшају пожегаче и труну у презрелој трави. Стари Алекса нема воље нити да их бере нити да коси. Радости нема ("нити ће бити задуго"), а за унучадима су отишле и краве. За жалости, не дај је Боже више, има. Ње је већ и превише. Откако је рат стигао у Придворицу Алекса је изгубио брата и братића.

- Знали смо, богами, да ће га убити - жали за братом Андријом. - Стално, стално у шуму, слази до воде. Тако и онда. Прође он и ја баш велим Милинку: "Виђел' ти у Андрије пиштољ"? Он вели, "Јок", ако му није под кошуљом. Док замало груну пушка! А, он, покојник, из грла бијела: "Јебем ти мајку усташку!" Чујемо ми, ето ту близу. Са три метра Турчин га убио. Слетим доле, "кућеш, честа, гудура", Турака подоста... Замијеним и трећи оквир, сам... Сјетим се, дунем ја фајфу (ону жељезничку, ено је), а онда дрекнем: "Заломи лијево крило, а ви Турци чекајте мајчину вам мајку, срешћемо се вечерас у Биоштици". Богами, отатарише они.

Гледам му кућу крова накострijешена од детонација, изрешетану митраљеским мецима и гелерима. Испред, искидана водоводна цијев:

- Ево, баш овдје, на Божић ујутро, погибе Љубиша. Момак к'о роса.

Прича даље Алекса како одавде не мрда док је жив, колико је само војсци дрва извукао са коњима и како треба бити сложан ("Србин је, нека га, па нека је крив ко гудало"). И како га тјерају, кажу мора у болницу због ноге, а он неће да пропусти Олово:

- Кад би рекли све је твоје Алекса одавле до Дрине, ори и коси - џаба... Само да ми је да вриснем на Олово!

Олову и Турцима српски борци најближи су управо овдје, под Придворицом, у Јелику. Ту, на свега стотињак метара од непријатељских цијеви, одмах након поздрава слиједе саучешћа. Богомир Пантић љутито гаси транзистор, јер опет прича о примирју. И брат му Десимир из истог рова, вјерује у примирја "као у празну пушку". - Па побише нам људе баш тада. И, ово, скоро, кад им Турци убише стрица и команди̂ра чете Ђорђија, било је примирје: "Они су", прича Богомир, "били на Великој стијени. Ђојо је био тамо, али у међувремену, они су упали. Чујемо, познамо њихову муницију. Он се одмах покупио да тамо помогне нашима. Кренуо је сам и одбио борце који су хтјели да пођу с њим. Само је замијенио свој "пикавац" за пушкомитраљез. Даље, од Ступног дола до Велике стијене нико не зна праву причу о Ђорђијевој погибији. Увјерени су да је, нагазивши на засједу, ипак пуцао први и да се поштено замијенио. Нашли су касније крваве трагове и изрешетану блузу турског војника. Прије њега Турци су убили још два брата Трифуновића, Гићу и Милу, затим Јована, те једног Орашанина и Ратомира Вукојичића. Ђоју и Ратомира су масакрирали. Сутрадан су "озго са пољерачких страна" звали Турци и питали "ће вам је Шојо?".

Не дајте се живи Турцима

Потом су послали гранату на чијем репу је писало "Рамиз и Авдо одсјекли Ђоји уши". Зна их добро, као и сви Придворичани, Богомир. Рамиза Драмалију још на почетку рата ухватио је управо Ђојо. И пустио га, шкрипи Богомир.

- А, стално је обилазио војску - наставља Десимир - и увијек говорио немојте живи и немојте живи у руке Турцима... Али, није, ако је ичим могао мрдати, није се то баш њему десило - одагнаје такву страхоту Десимир.

Милош Зекић и Раде Дивљановић

Јесте Турцима убаченим на Великој стијени наплаћена смрт командира чете и још пет браће. Петнаестак мртвих, међу њима и један од коловођа, Енес Дрозак, који је заједно са Исаком Гурдом, Акифом Дољанчићем, Мехмедом Старогорцем, те Пинићима, Сирћама, Бешлијама и Драмалијама развио зелене барјаке и још лани кренуо на Придворицу, трн у оку оловских Турака. Придворица је остала. Мезарја у Олову и околним муслиманским селима су се повећала. На Пантића гробљу у Придворици кријемо се иза споменика и свјежих хумки од близине турских погледа. И сахране им сметају, чинимо то ноћу, скидају војници капе и помињу колико су им очеви били у праву ријечима: - Дјецо, док држите гробље, док су иза вас гробови и Придворица је ваша.

Између путује олово

Опет пуца.

- Ништа је то - каже без имало узбуђења Миливоје Радовић у свом рову, у коси испод гробља и баца поглед на турске ровове наспрам. Између њих врело олово и челик сасјекли јелике. Једино ту земља и види сунца. Уз Миливоја и његових шездесет и седам година су још два Радовића: Андрија и Видослав. Искуством прошлог рата, свјежим болом за убијеним братом говори како је све исто као и онда. Само, када се онда кренуло на Олово, било је длан - о длан. Топ је био на Рудинама, навече се кроз цијев нанишанила стражара, а ујутро је у њој затечено четрнаест мртвих усташа. Као награду за борбу за отаџбину Миливоје је након рата робијао, а потом још четири године у морнарицу. Између осталог и за то данас носи пушку.

- Са њима се не може већ овако - одмахује према турским рововима. - Овуда не могу па да су кртице, те се убацују уз Биоштицу - говори Миливоје и не признаје да је овдје најтеже. - Барем мени, шума је, а онима доле, на Нули, насеље је, кућа уз кућу, чују једни друге када дишу. Доле је и Милијан Трипуновић, командир вода, "сав израњаван", што не може да мирује и да не "одшета" до турских ровова. Отуда се враћа са пушкама "које Турцима више не требају", а једном је уз пушке донио и затварач турског бестрзајца "фагота". Много је сличних Милијану, а "по срцу" су му најближи Ратко Васиљковић, Милован Којадиновић, Жико Богдановић, Триво Мумовић, Добривоје Палангетић, Милан Витомир, онај што је одузео "пам" од Турака...

Славиша Жугић командује јединицом која држи Јелик, Барице, Ступни до, Малу и Велику стијену, Понор... И шума и куће и вољаци и ливаде ранама и ожиљцима потврђују његову причу да испред себе има добро наоружану Алијину војску из састава најорганизованијег Тузланског корпуса тзв. Армије БиХ. Посебно, и не само њега, чуди откуда им толике "маљутке", које немилице падају по Лукама, Нули, Придворици... по свему што се миче, дими или једноставно што су српске руке зидале или скупљале?

Далиборова жеља

Навече, у кући Радомира Пантића, свјетло свијеће лелуја свјежина што дотиче кроз рупу у зиду којим је протутњала вођена ракета, испаљена са Оштрог крша.

- А, у другој соби ми била дјеца - каже Радомир, тумара по оном што је некад била кухиња и извињава се, ваљда и себи, колико и нама што ово није више она кућа, она кафа и вечера. Пожелио је и своја два сина, Лазара и Слободана. - Била су дјеца свикла, петогодишњи Лазар знао је већ тачно шта пада око куће, који је калибар, шта туче по њој: ово "пам", ово митраљез... "Нисам смио више да их држим" - каже командир вода, уједа га дим за очи и иде "да ослушне мало". Ту су и Милош Зекић и Радивоје Дивљановић. Претресају се приче настале са рођењем, ту, само десетак километара даље, у Кривој ријеци, како је било тешко оставити све, шта је човјеку најжалије, да је најтеже о славама, без иконе, да ли њиве зарастају? И, свака има исти крај: "мора се доле низ Кривају". Ту дванаестогодишњи Далибор опет износи своју жељу: да му се само успети на Кабуне, да погледа долину и "пошаље" једну онима што газе његово. Одједном му се дријема и моли Радивоја да иду. На рукаву војничке блузе му пише "слобода или смрт". Казују ми да је побјегао из Аранђеловца, дошао и "залијепио" се ту за њих.

Здравко и Латиф

Ујутро са Бекине равни гледамо доле на Олово, Нуле, Луке. Градић, сада без иједног Србина у себи, полако се бистри из магле са три ријеке. Борци Миленко Зекић, Мишо Аничић и командир Драган Савић показују ми злогласни Оштри крш, Голо брдо, Кучајевицу. Десно су српски Радачићи, који, дубоко увучени и стијешњени брдима и Турцима из Олова и Кладња са три стране, одолијевају. Јутро је и први мраз, па у селу живот замире. Ноћу се и коси и купи трава са изрованих ливада, поји стока и чека нови напад. У једном од најтежих, када су Турци ударили на Борје био је и Славиша (Николе) Жугић, митраљезац. - Двије чете Турака кренуле су на шаку нас на Борју. Да није тада било Катане... Касније упознајем и Радојицу Катану, јунака битке на Борју. - Нема ту шта да се прича, вели, навалили к'о гамад. Тучем "гаром", падају к'о љеса, а око мене прорједиле пушке. Убацише ми "зољу" кроз пушкарницу, а иза мене велики бусен. Дохватим онда тромблоне и онако, руком, без пушке по њима...

Миленко и Мишо хвале онда "малог Савића", артиљерца и командира који погађа "као да их руком баца". Као и оно када је за вријеме најјачег турског напада изнио бацач на сред ливаде и одатле, под кишом метака ("к'о полажајник кад успе житом"), као пјешак тукао тачно и смртоносно. Наилази уто и тринаестогодишњи Здравко Мирјанић, што свакодневно, овуда, са коњем Латифом, разноси храну војсци. Не плаши се, уопште, иако га стално прате турске пушке.

Иде даље, каже, и глади Латифа као да му се извињава што је недавно метак намијењен њему ранио коња.

Његов вршњак, син Рада и Петре Бекић, Ненад, окачио "томпсон" одбија говеда у шуму. - Стално зебем због њега - јада му се отац и још једном покушава немогуће: - Дај, богати, и ти новинар, реци му коју, убиједи га да иде у школу, да га склоним одавде за сестрама.

- Неће нас да остави, вајка се и Петра и сипа млијеко у огромну тепсију за петнаестак мачака, које су за људима такође кренуле са српских згаришта: - Ноћас сам снила дјецу, па плакала, ал' опет кад сам чула Марицу како кука за сином Љубишом, срце да препукне. Па Јевросима за Миленком и мужом Савом, Јела за сином Николом, Мара за Радетом, Слоба Јелисић за Ранком што погибе на Медовом долу. Кукају к'о сиње кукавице, "еј мајку им турску, шта учињеше, куга их сморила".

- А, мени, пред сами рат дође ту Ибрахим Делимустафић, тобоже жедан, сједе под орах па распилави о комшилуку и како не би требали дати војсци да залази овамо јер је и шугава. Кад му ја велим, слушај то је наша војска, он се још и искочи на мене. А, ја добро знам кад је Алија (Делимустафић) наоружао своје Лавшиће, ево ту одмах преко шуме.

У Брдима свуда трагови стотина артиљеријских пројектила упућених из Понијерке, Оштрог крша и других турских упоришта. По рањеним баштама, сјенокосима и нагорјелим кућама живот се, ипак, упорно чупа и отима најезди смрти са супротне косе. Као и у Дуганџићима, које остављамо за собом на путу према Кнежини и којим се иде само за невољу. Видик је сужен само на џомбе испред себе и возила здробљена минама, гурнута украј. Ту негдје, око Драпнића опет су се убацили Турци и заклали Загорку, жену Мирка Виторовића.

У камионској кабини је и Ратко, "набавни" у оловском баталјону. Опет ће, када стигне у Кнежину, Соколац, Власеницу, Бијељину гледати сузе избјегличке и одговарати на питања "Како је нашима доле, кад ћемо низ Кривају у Крижевиће, Долине, Метиље, Меорачу, Грабовицу?". На своја згаришта! Рећи ће им да су још неопајани гробови Миша, Вукана, Рајка, Илије, Миленка, Младена... Да се Драган Савић неки дан оженио Драганом Томић из санитета. Да су се још поженили Брано, Борис, Зоран, Слободан и Милан. Покупиће назад поздраве, фотографије још невиђене дјеце, ко зна откуд изњедрене дарове и топле чарапе. Студено је на Олову, међу брдима, пуним вода, влаге и усташа. ◻

Ристо МОТИКА

ДОБОЈ

Мостобран - само сан

Иако су муслиманске снаге прешле ријеку Босну и ушле у слободну српску територију наишле су на неочекивано жесток отпор у Придјелу и Стријежевици

На добојско-маглајском ратишту јаке муслиманске снаге покушале су да успоставе мостобран на ријеци Босни у рејону Шеварлија и Придјела, недалеко од Добоја, како би се Озрен довео у окружење, град Добој одцијепио од залеђа према југо-истоку, а муслиманске снаге са подручја Тешња спојиле са својим снагама у Грачаници.

У реализацију ових накана кренуле су у ноћним сатима десетог августа, двије муслиманске чете из састава 4. батаљона 203. муслиманске бригаде тзв. армије БиХ, познатије као "добојска". Прегазиле су ријеку Босну, ушле у слободну српску територију и покушале овладати правцем Придјел-Водово-Гај-Стријежевица. У састав чета била је укључена и диверзантска група, "жапчеви", под командом "жапца" Емира Чабрића, родом из Миљковца код Добоја. Основни задатак муслиманских чета био је да до сванућа овладају линијом Придјел-Шеварлије-Поточани и обезбиједе мостобран за пролаз 202. муслиманске "гараве" бригаде из Тешња, односно њен даљи продор преко Липца. Иначе, глобални план акције гласио је: успоставити коридор преко Липца до Станић Ријеке и Сувог Поља и спојити муслиманске снаге из Тешња са оним из Грачанице (Тешањ-Шије-Мравићи-Шеварлије-Придјел-Липац-Суво Поље-Клокотница-Грачаница). Припрему акције извршио је резервни капетан Ибрахим Хозић, некадашњи радник "Трудбеника" из Добоја.

Иако су муслиманске снаге ушле прилично дубоко у српску територију и окружиле неке дијелове одбране наишле су на жесток отпор српских бранилаца Придјелске и Стријежевичке чете, под командом Раденка Марића и Милорада Лазића.

Надвладани у борби прса у прса, муслимани су присиљени на повлачење. Остали су без икакве помоћи "гаравих" из "славне" 202. муслиманске бригаде из Тешња, који су, умјесто прелаза мостобрана, остали пријеко и сакривени нијемо посматрали страдања сабраће. У борбама је ликвидирано тридесет и седам муслиманских војника, док им је међу првима погинуо командир чете, са надимком Слишко. Бјежећи назад, десетине их је рањено, од којих се један број утопио у ријеци Босни.

Џихад-ратници ових муслиманских чета, углавном из Шеварлија, Придјела и Добоја, били су наоружани полуаутоматским и аутоматским пушкама "кореанкама", ручним бацачима, ручним бомбама израђеним у Тешњу, противтенковским минама и "котелима" за противоклопну борбу. Нису имали никаквих докумената, изузев записа - извода из Кур'ана на арапском језику.

Борцима Придјела, без позива су прискочили у помоћ борци и мјештани сусједних насеља Липца и Текућице.

- Сви борци наше чете заслужују признања за храбро држање у одбрани наших положаја против подмуклог непријатеља. Ипак, међу њима истичем најхрабрије: Владимира Буша, Срђана Марковића, Ненада Мићића, Здравка Станојевића, Станка Станкића, Љубана Манојловића, Жељка Лазића, Бошка и Чеду Благојевића и Славишу Нешковића. Од мјештана Придјела издвајам Радивоја Манојловића (тада изгубио сина Спасоја), као и његовог брата Косту, који су нам, иако старији од 60 година, међу првим прискочили у помоћ - с поносом истиче Милош Пурановић, замјеник командира Придјелске чете, у чијим грудима тиња тешка бол за шесторицом изгубљених сабораца.

Часно бранећи српску земљу и слободу животе су изгубили Спасоје Манојловић, Зоран Петковић, Милић Глигорић, Љубомир Бјелановић, Обрад Станковић и Светислав Кршић из Придјела, Боро Бјелановић, Симеун Илић, Душан Ђурановић, Илија Цвијановић, Велимир Пејић, Бранко Симић, Милић Ивановић, Милован Лукић и Шоршо Цвјетковић из Стријежевице, те Зоран Грујичић из Текућице и Здравко Марјановић из Добоја. ◻

Ненад ТОДОСИЋ

ЗАПИС СА ТЕСЛИЋКОГ РАТИШТА

Орлови јужних граница

Свака кућа или помоћна зграда је на неки начин ров. Умјесто да копају баште у дворишту, прије годину дана су морали ископати ровове.

У рано јутро стижемо у команду Теслићке бригаде којом командује мајор Владо Шпањић. Капетан Очаушанин нас укратко упознаје са тренутном ситуацијом на линијама одбране које држе борци бригаде. Циљ путовања екипе "Српске војске" овог пута је Блатница, односно дио фронта од Велике Мањаче (коју муслимани зову Махњача, а од када потиче разлика у називу нико не памти) до Вучје планине, познате по томе што се на њеном пространом платоу сваке године негдје у ово вријеме одржавала борба овнова. Тада је Вучја планина била претрпана новинарима, али од када је рат почео тамо се запутило ријетко које перо или камера. За тај простор се углавном задњу годину дана могло чути из штурих ратних извјештаја који се праве у канцеларијама на основу позива у команду бригаде, који је педантан свако јутро и вече: "Шта има ново?" Пут је на брзину организован. До команде блатничког батаљона прате нас водници Петковић и Ђурић, који нам успут причају о жестоким борбама од прије годину дана на подручју између Бање Врућице и Блатнице које су држали усташе и муџахедини. Трагови борби у Студенцима, Црној Ријеци, Рајшеви, Каменици, Слатини и Комушини која је била једно од најтврђих усташких упоришта су још видљиви. Призори нас по ко зна који пут враћају на размишљање на то колико је пута само у овом вијеку српски човјек био приморан да се брани, да сахрањује своје најмилије само зато што је Србин и што је православне вјере?

Уклети ровови за муџахедине

У команди батаљона већ су обавијештени о нашем доласку. Дочекује нас командант капетан прве класе Божо Петковић, његов замјеник капетан Слободан Симић и мајор Јовић Ђукић. Опет кратко информисање: - Муслимани из правца Зенице стално од почетка рата нападају и провоцирају. Од свега што успију је то да у рубне засеоке, а највише у засеок Козила убаце понеку гранату. Тако је погинуло неколико цивила а више их је рањено. Гранатирају обично када су сељани, углавном жене на њиви (мушкарци су у рововима). Турска и усташка стопа још није у овом рату крочила преко брда Цвиљ, Мањаче, Смолина, Вучије планине или у село Језера, што им је био циљ од самог почетка рата (ако изузмемо неколико заробљених муџахедина који су туда спроведени). Уосталом кад год су нешто покушали добили су порцију, закључује командант.

Не чекајући дуго упутили смо се добро очуваним макадамом, који кривуда долином ријеке Блатнице, према првим линијама.

Живот на првој линији

У једном од првих ровова сусрећемо командира вода Момира Панића чија су три сина такође у рововима.

- Није тешко навикли смо се на рат и гранате. Имате среће да данас можемо мирније попричати док Турци не добију нову пошиљку муниције. Било је овдје и борби прса у прса. Само за једну ноћ, прије извјесног времена, муџахедини су кретали шест пута пјешадијом. Најгоре су прошли зимус - каже нам Момир - када смо испред наших ровова збрисали читаву њихову јединицу. Од тада су ови ровови уклети за њих.

Идемо даље. Буквално на првој линији је засеок Панићи. Миле, Бошко, Борка и Владо, кажу да су се одавно навикли на фијуке метака и граната. Свака кућа или помоћна зграда је на неки начин ров. Умјесто да копају баште у дворишту, прије годину дана су морали ископати ровове.

Српски борци, овдје на преко хиљаду метара надморске висине ни у једном моменту не сумњају да ће успјети сачувати српску земљу и да ће као и прије годину-двије моћи поново да напасају своја стада на платоу Вучје планине, односно да производе на далеко чувени "блатнички сир". То нам потврђују сви одреда: Богдан Панић, Благоје Панић, Милан Панић, Миломир Врекић...

Поред својих недаћа, мјештани села Језера, Панића и других и овај пут су исказали традиционално гостопримство и солидарност са Србима из централне Босне који су отуд протјерани. У своје домове су примили више породица из Витеза, Зенице, Бусоваче, Жепча и Завидовића. У њихово име Велимир Скаво, иначе борац у првим линијама, изражава велику захвалност, уз поруку муџахединима - "Немају шанси да овуда прођу ни за сто година!"

Нажалост, нисмо имали пуно времена да останемо са овим храбрим борцима, како их њихов командант мајор Шпањић зове "орловима јужних граница Републике Српске". Вратили смо се двадесетак километара назад у Блатницу, која је иначе средиште неколико села са око петнаест хиљада становника. Морали смо урадити оно што смо пропустили ујутро због журбе - пробати чувени "блатнички сир".

Након тога поново се враћамо у команду бригаде, гдје је командант Шпањић сада имао мало више времена, па смо могли забиљежити и добити из прве руке које су намјере непријатеља на овом дијелу фронта.

- Муслимани имају више неостваривих намјера. Једна од њих је да из правца Зенице, долином ријеке Блатнице продру ка Теслићу и тако одсијеку овај дио српске земље. Ту смо их на вријеме спријечили, а садашња намјера им је прије свега да се споје са одсјеченим снагама у Тешњу, што им сигурно неће успјети - закључује командант Теслићке бригаде мајор Владо Шпањић. □

Здравко ТОДОРОВИЋ

ВЛАШИЋ - НЕСАЛОМИВИ БЕДЕМ СРПСТВА

Без понављања старих грешака

Свјесни смо да се у територијалном разграничењу понешто мора кориговати. Територије крвљу ослобођене, као што је Влашић, морају остати српске. Војска штити општенародни интерес, извршава наређења виших команди и у стању је испоштовати све оно што није на штету српског народа, поручују борци с Влашића који будно мотре на јужне границе Републике Српске и с једнаким жаром прате женевске преговоре и одлучивање у Скупштини

Влашићки фронт је пуну годину и по чврста и стабилна брана слободе у Републици Српској. Широј јавности је мало познато да је војска својим присуством на овој планини, без борбених дејстава, почетком прошле године спријечила непријатеља да запосједне драгоцјене коте и онемогућила га да се учврсти на јужним границама Републике Српске. Да су хрватске и муслиманске оружане формације у томе успјеле борба за слободу била би тежа, крвавија и неизвјеснија. И све вријеме тај велики и часни задатак обавили су и још увијек обављају борци Влашићке бригаде.

Не даје се крвљу ослобођена територија

Крајем октобра прошле године кормило бригаде од потпуковника Бошка Пеулића преузео је потпуковник Јанко Тривић. Искусни ратник одлично познаје обиље врлина и ситне мане својих бораца. Влада поступно ситуацијом на сваком милиметру широког и дугог влашићког фронта и његове ријечи на најбољи начин одражавају мишљење цијеле ратне јединице. Потпуковник Тривић о пријеђеном ратном путу и изгледима да рат убрзо буде окончан, каже:

"Увијек смо пратили па и сада активно пратимо одлуке цивилних и војних структура и власти. Извршавали смо одлуке виших команди и тако ћемо надаље радити. Наше је мишљење да требамо остати гдје смо сада. Учинит ћемо све да граница и слобода буду сачувани. Недавно смо извршили провјеру мобилизације и одзива и у рекордном времену је остварен 99 постотни одзив свих наших бораца без обзира јесу ли на одсуство отишли прије два дана или су дуже вријеме провели на радној обавези. У јединицу је дошао и велики број бораца који се налазе на боловању, иако позив њима није био ни упућен", с видним поносом (има и рајшта) прича потпуковник Тривић.

Побиједит ћемо шверц, корупцију и бирократију

"Будно пратимо шта непријатељ ради. Пратимо и шта се дешава на међународном плану и у парламентима. Посебно смо заинтересовани за одлуке Скупштине Републике Српске. Свјесно смо да се у територијалном разграничењу понешто мора кориговати. Територије крвљу ослобођене морају остати српске. Такав је Влашић о чијој је судбини било разних нагађања, али из коначне верзије разграничења се види да остаје у Републици Српској. Превладало је исправно мишљење да српска села и српски народ платоа Влашића не могу остати под туђом јурисдикцијом. Српски народ има своју војску. Има је испред себе и уза себе и нема се чега плашити", поручује потпуковник Тривић преносећи мишљење својих бораца. Дошао је до таквог мишљења након вишедневног личног обиласка свих положаја и након што је по реченицу-двије размијенио скоро са сваким борцем своје ратне јединице.

Нема задатка који борци 22. бригаде неће извршити. Показали су то небројено пута на Влашићу и на ратиштима у Славонији, Орашју, Добоју, Градачцу. Животе за слободу из ове ратне јединице положило је тачно 150 бораца. Рањених је знатно више. Неки су остали инвалиди за цијели живот. Све се то подноси уздигнута чела. И иде даље. Требало би о херојству, истрајности и скромности бораца с Влашића заиста бирати ријечи. Мало који се жале. Схватају да је вријеме тешко, да се не може зановијетати и изволијевати. Разумију да понеко мора остати у граду, фабрици, канцеларији. Љути су што, посебно у канцеларијама, наилазе на бирократску хладнокрвност појединаца, што за дјецу морају плаћати високе девизне уписнине у средње школе, што се све продаје за девизе док они ни динара немају честито, што патриотизам бораца гази широким друмом а прописи и чиновници кријући се шуљају шумом! Не боли борце с Влашића што имају мало већ што се и оно чега има дијели неправедно. Група бораца са Шантића на Влашићу поручује:

"Знају ли стварно директори средњих школа у Бања Луци ко су им ђаци кад су прописали девизне уписнине. И још поручују ко не може да плати не мора се ни школовати. Одакле им толико дрскости. Не раде ли на тај начин директно против интереса српског народа. Нека затворе школе и дођу на прву линију фронта. Они борбу нису ни омирисали. Ако у рату морају радити болнице, не морају школе."

Њихови саборци са Девечана, Галице и Опаљеника слично говоре и једногласно траже да се царству шверца и манипулисања стане у крај и да терет борбе подносе сви подједнако. Не мире се да за плату могу купити свега осам хљебова (таква је рачуница била кад је ово писано и није искључено да ће бити знатно неповољнија кад чланак угледа свјетло дана у новинама).

Указују борци с Влашића и на вишеструке друге неправде. Не мире се с двојним аршинима. Терет рата морају сносити сви подједнако и поручују да имају начина ухватити се у коштац и с том врстом проблема.

Провокације проријеђене - а рат?

До почетка јуна ратници с Влашића фронт су држали према постројбама Хрватског вијећа обране и према оружаним формацијама муслимана. Онда је дошло до хрватског слома пред најездом десетоструко бројнијих муслимана. Хрвати су спас потражили међу Србима на Влашићу. И нашли га. Срби су примили и од покоља заштитили око осам хиљада травничких Хрвата. Хуманост српских бораца и народа одјекнула је широм свијета. О борби Срба, стварним непријатељствима и посебно приз-

навању грађанског рата у бившој Босни и Херцеговини говорио је цијели свијет. Међународни притисци су почели попуштати и тако су борци на горостас планини извојевали и једну велику међународну битку. Од почетка су знали шта и због чега то чине. Док је прихват Хрвата био у току било је подијељених мишљења далеко од линије фронта треба ли то чинити. На Влашићу дилема није било. И данас говоре:

"Хрвати и муслимани су нам нанијели много зла. Нисмо зломпамтила, али нећемо заборавити ни ово што нам је учињено. Старе грешке се не смију понављати. У рату добијемо и онда све изгубимо за само неколико година мира. И сада смо одлучни, сваки спор рјешавати мирним путем ако је то могуће. Пружит ћемо руку добросусједства онима који то хоће и желе, подржат ћемо економску сарадњу између будућих државних цјелина на подручју бивше Босне и Херцеговине, али нећемо дозволити да нама било ко манипулише, гради лажно братство и јединство, скрнави наше културне, вјерске и друге величине и вриједности. Ми смо за мир, а они с друге линије фронта нека се изјасне!"

А ти с друге линије влашићког фронта сада су искључиво муслимани. Неки им ђаво не да мира. Мало, мало, па пуцају по положајима војске и цивилним објектима на Влашићу. Све док нису схватили да изазивају моћнијег, боље организованог, дисциплинованијег, за борбу мотивисаног. Провокације су ових дана проријеђене. Јунаци с Влашића се не дају заварати. Склони су чак повјеровати да се ради о затишју пред олују. На такав их закључак наводи и голим оком видљиво груписање и престројавање муслиманских оружаних формација у долини Лашве. Концентришу се велике људске снаге, довлачи техника, покушавају истурити извиђачке и убацити диверзантске групе. Отуда привремено смањивање провокација више мирише на рат него на мир.

Борци на Влашићу будно мотре и у часовима предаха уз гитару или хармонику огласе се познатом родољубивом: "Само до овог камена, до овог бедема, ногом ћеш ступити можда поганом...". Чудно је колико ратна садашњост на Влашићу подсјећа на прошлост. Усталом, на тој су планини вијековима познате локације Харамбашина вода, Хајдучки до и слично, које су и у овом рату имале видну стратешку улогу и биле поприште борби у којима су Срби однијели свијетле побједе над потурицама. Заиста, историја се понавља! □

Богдан РИСТИЋ

ТРНОВО У ПРВОМ МЈЕСЕЦУ СЛОБОДЕ

Живот се враћа

Смрт је промијенила адресу. У Трнову више не станује. Остала је тек у понеком сјећању што полако слиједи.

- Изађи и бори се у овом граду има мјеста за само једног од нас, изађи и бори се...

Живот против наноса што су их донијеле ватрене салве борећи се танком линијом између живота и смрти. Свјетло живота, слободног корака дјетета и старца, првих младалачких љубави, против гаравих сјенки смрти и страха. Док клизећи асфалтом идемо према недавно ослобођеном Трнову наилазимо на трагове живота који као да је успаван, скривен иза сњежно бијелих завјеса још увијек за становање употребљивих кућа. Стопер у униформи или цивилу што се тешке главе лијено вуче рубом цесте на августовској жеги. Окућнице богатих вртова и крава набреклих вимена конопцем одмакнуте на безбједну удаљеност...

А у Трнову очекивани, препознатљив "рукопис" Марса, бога рата. Гарава репортажа која се исписује сатима и данима, а уклања годинама. Рукама оних чији је једини прави дом ту, у завичају. Једини он, завичај има тај дах који ноздрве памте. Боју ријеке што звучно жубори у љетном јутру, уз прву цигарету с којом почиње дан.

И људи! Живост на улицама скоро несхватљива за градић који многи карактеришу поређењем - гори од Мостара. Живе ратно, нормално. Обичних израза лица, са цртама живости и ведрине од које су оперисана лица из кадрова ТВ Дневника са београдских улица.

Људи у цивилу или шареним униформама. Старци у позним годинама, клинци свјеже научених првих корака. У хладу снове великих сањају дјевојчице на прагу дјевојаштва и дјечаци са првим маљама на бејби-лицу. И сви убризгавају инјекцију живота у овој сада хромој планинској варошици док уз кафу сједе у двориштима својих на брзину скрпљених кућа, рашчишћавају рушевине и згаришта, шетају улицама...

Срце у грчу бола

Технички уредник "Српске војске" Лазо нас води код свог пријатеља, старог Трновљака, Луке Кнежевића. Док се пењемо према стану који је на задњем спрату једне од очуванијих стамбених зграда у Трнову, на свим успутним вратима читам натписе: "Стан заузео српски борац са линије на..." Ни један слободан! У домаћинској атмосфери, сједимо у стану Лукине сестре. Испред нас су, по добрим старим обичајима, кафа и ракија, сок и колачи, иако је рат. Нуде нас ручком...

Лука нам прича о својим родитељима, оцу и мајци, које су муслимани звјерски убили у оближњем селу Требечај. Убили свирепо, за вјежбу (!), у првим мјесецима рата. Загрнули су их само танким слојем земље, у близини села. Лука је своје родитеље тих дана сахранио, достојно обиљежио гроб. Прича нам, цијело вријеме до дрхтаја узбуђен, како је двоје стараца гледао кроз окуларе двогледа са положаја на којем се налазио са пушком у руци. Гледао срца стегнутог у грч бола.

Спаљена Црква Светог Георгија у Трнову. Језицима ватре су се отели само спољашњи зидови, а унутрашњост је била испуњена остацима изгорјелог крова и кровне конструкције. Трновљаци су се потрудили да у првим седмицама своје поновне слободе рашчисте згариште цркве и тако га, колико је могуће, припреме за неке будуће градитеље.

Дани слободе

Комплекс гаража за аутомобиле. Једна је "специјално" реновирана у кокошарник из којег се оглашава мало јато кокошака. Слични призори на сваком кораку. Нама, истренираним на конзерве, отвара се апетит од помисли о "два на око" или пилетину с кромпирићима.

Становници Трнова имају редовно снабдијевање водом, док ће се питање струје, како сазнајемо, ускоро почети рјешавати.

У Трнову се конституишу органи цивилне власти, пред које се поставља маса проблема које ургентно треба рјешавати, а које доноси свакодневни живот.

Дани трновске слободе теку. Живот је побиједио смрт. На становницима Трнова је да се сада боре како би га учинили што бољим. Да се овај планински градић врати на пријератне стазе богатства и просперитета, на којима је био, првенствено захваљујући шумском богатству и повољном географском положају. □

Горан МАЉУКАН

СА ВРС НА ИГМАНУ И БЈЕЛАШНИЦИ

Данска говедина за босански лонац

Умрли су, црева пуних говедине, која је произведена у Данској. Овом храном су их упорно хранили њихови "пријатељи" како би сити, отишли у смрт

Време је, после војске, прошло кроз Трново. Људи се враћају у ово нападнуто место, које је сада у позадини фронта. Као болесник након тешке операције, градић покушава да прогута прву пљувачку живота. Али, преживеће. То знамо ми, који често пролазимо овуда, на путу за Бјелашницу и Игман.

Гроб мале Нане

На излазу из Трнова ме гледа, зачуђено, девојчица са шеширићем и букетом цвећа у рукама. То је Нана, Наталија Давидовић. Она је имала пет година и прошлог месеца, када је српска војска ослободила ово место. Толико година је имала и када је погинула у саобраћајној несрећи, 1985. године. То пише на споменплочи, која стоји уз цесту. Једна жена ми рече, да су и њен малени гроб срушили муслимани, рушећи српско гробље, недалеко одавде.

Све то је гледала Нанина сенка поред пута, не схватајући, зашто се развијају зелене заставе, и зашто је извесна Исмета Колар, припадница муслиманске војске, мучила Србе у Трнову.

Идемо даље макадамским путем, узбрдо. Пролазимо село Турови и избијамо на узвишење, одакле почињу предели долина и пропланака, уоквирени планинским врховима. Овај пут су муслимани користили да би пребацивали трупе из Сарајева, преко Игмана и подножја Бјелашнице, кроз Трново и даље у правцу Горажда. Чудесна је лепота овог крајолика. То је мешавина суровиһ литица и благих пропланака, камених вртача и травнатих ливада. Један филозоф каже, да је појавом човека на планети, природа први пут угледала себе. Деструкцију коју човек носи у себи и чије су отеловљење силни ратови, говори о томе, да природа није била задовољна оним што је видела. Или је можда, очарана својим изгледом, одлучила, да уништи јединог сведока те лепоте.

Било како било, начас заборављамо рат и удишемо мирис траве у ветру. Али, то не траје дуго, јер наилазимо на спаљена села. Српска су спаљена зато што су српска, а муслиманска јер су служила као упоришта, њиховој војсци.

Изнад села Дејчићи, на једном пропланку, видљиви су трагови борбе. У тенку који је изгорео погођен "зољом", страдала је посада. И "зоља" је умрла губећи своју жаоку. Имитација природе у служби смрти. Од онога који ју је испалио, остао је крвав џемпер и једна ципела. Уоколо је спржена трава и ми ћутке стојимо у том кругу смрти. Сада више не видимо сунчане пропланке, и не удишемо мирисни ветар. Подижемо аутоматске пушке и опрезно настављамо даље.

Долина смрти

Приближавамо се Бабином долу или Долини уједињених нација, како ову долину између Бјелашнице и Игманма назваше неки људи у олимпијском заносу. Мало ко би данас, ма и један каменчић, назвао именом ове организације, чији војници обучени у плаво, треба да обезбеде овај простор, да се на њега, после повлачења српске војске, не би вратиле муслиманске снаге. Нико озбиљан, поучен досадашњим искуством, не верује, да муслимани неће, чим се српска војска повуче, похрлити на просторе, са којих су недавно отерани.

После вожње кроз густу шуму, избијамо у Бабин до. Ту се налази циљна равнина стазе за спуст, која полази са врха Бјелашнице. Прво што смо угледали био је скелет изгорелог хотела "Фамос". Ово лепо здање муслиманска војска је запалила пре повлачења. Идемо даље асфалтном цестом према Великом пољу. Испод хотела "Игман", иначе највећег објекта на овим планинама, покрај тениских игралишта, муслимани су сместили гробље. Педесетак хумки лежи испод табле, која показује пут до олимпијских борилишта. Свој животни бијатлон, ови несретници су завршили под заставом, непостојеће државе, чије симболе нису никада разумели. Умрли су, црева пуних говедине, помешане са сојом, произведене у Данској. Овом и сличном храном су их упорно хранили њихови "пријатељи", како би сити отишли у смрт.

Хотел "Игман" је служио као касарна. На великом бетонском зиду, исписане су масном зеленом бојом, арапским писмом, поруке ислама. Десетак метара даље је мртвачница. Неуморни пуковник Алекса Крсмановић, командант позадине, човек је који се брине, да српска војска има све што јој треба, да би могла да побеђује. Не постоји презиме на овим просторима, на основу кога Алекса не би знао одредити село, одакле потиче нека породица. И коју славу слави. И како су се њени чланови показали у овом рату. Број људи које он познаје, запањује. И догађаје од почетка рата. С времена на време, пуковник Крсмановић стави руку на чело и одлута некуда. Прошле године му је погинуо син.

Мефисто у хотелу "Игман"

Собе у хотелу "Игман" напуштане су у паници. У њима је неописив неред; остављена обућа, прибор за бријање, отворене конзерве и непопијена кафа. Заборављена је и обавезна литература муслиманских војника, "Вјеронаучни приручник", "Исламска читанка", "Упуте у вјеру" и "Прописи поста". Ове књиге су објављене у издању Свјетске исламске организације за хуманитарну помоћ - ИГАСЕ, а штампане у Загребу, 1992. године.

Колико су се власници ових зелених књижица, придржавали упута у њима, говоре десетине празних флаша од алкохолних пића и шприце за једнократну употребу, разбацане по соби. Психоделични цртежи по зидовима собе, настали су као последица течности, која се налазила у шприцама. На вратима једне собе пише: МЕФИСТО! Унутра неподношљив смрад људског измета. Свуда је разбацан доњи веш на коме су трагови крви. Корпа за

смеће је пуна употребљених шприца. На кревету су новине умрљане изметом. То је прошлогодишњи број "Републике БиХ", новина које су излазиле у Сплиту. У том листу је, сећам се, сарајевски хохштаплер, Шираз Муфтић, називао Србе свињама. Те новине не долазе на Игман, откако Хрвати и муслимани ратују једни против других.

Пролазећи поред рецепције, као да ме дотаче сенка једне лепе жене, која је радила овдје, давне зиме, 1984. Седели смо, ја и она, покрај великих прозора у једном од сепареа, загледани у снежну ноћ. Пили смо хладан рум. У том сепареу, овог августовског дана, 1993. године, гледам импровизовану џамију, где су муслимани клањали намаз. Овчије коже су разастрте по поду. Грађанска држава Алије Изетбеговића и овдје је оставила траг. Траг знојних табана по олимпијском итисону.

Асфалтни пут даље води према хотелу "Мразиште". Изнад улаза пише: Хотел "Аднан Хошић". Добио је своје ново име по шехиту (муслиману који је погинуо у боју против неверника и заслужио рај) Аднану из Храснице, месту које се налази испод Игмана у правцу Илиџе. Испред хотела су борци Прве гардијске бригаде. Ти људи су поднели велики терет операција српске војске. Питам за бригаду из Градишке. Кажу ми да неки њихови момци више нису живи. Смрт овдје никада не спава. У близини експлодира граната од 120 милиметара.

Враћамо се истим путем према Трнову. Ко зна да ли ћемо икада више доћи у ову долину, коју остављам, као да остављам младост. Ту сада долазе збуњени војници са плавим шлемовима и њихова бела возила, на која ће ускоро, пасти први планински снег.

Пролазимо кроз шуму и ево нас опет на пропланцима који се плаве од првог сутона. Ветрови у ове крајеве долазе са свих страна. Онај са мора, доноси америчке ловачке авионе са "Теодора Рузвелта". Пилоти немају појма колико су дубоки корени мржње, доле испод њих. То њихови радари не могу регистровати. Ни бојy јечма који се повија на ветру.

У Трнову нас опет зачуђено гледају очи Наталије Давидовић, Нане, девојчице са шеширићем и букетом цвећа у рукама. Она је погинула пре рата. Људи под зеленим заставама су јој срушили малени гроб. Док се пале вечерње звезде изнад врхова Трескавице, мала Нана са вечних пет година путује са мном. Заједно са момцима из Градишке, који су остали у шумама Игмана. □

Дејан ГУТАЉ

АУТО-БАТАЉОН ГШ ВРС

Увијек спремни за нове задатке

Борећи се са свакодневним задацима и проблемима, уз "герилске" услове рада и живота, саобраћајци уредно обављају своју основну функцију

Негдје у хладовини романијских гора стациониран је ауто-батаљон ГШ, са готово свим што је потребно за живот овакве јединице. То укључује и импровизоване радионице, акумулаторску станицу, шаторе за спавање и чак учионицу у природи (аутомобилска сједишта на земљи, окружена црногорицом)... Шума им је тако дом, али само условно, јер се они "домаћински" осјећају тек на асфалту, макадаму и земљаним путевима, у "кући путујућој".

Ово је наш фронт

"Батаљон је рат почео само са 4 возила, а данас имамо двадесетак пута више у свом саставу и то најчешће сналажењем, поправком уништених и одбачених возила", ријечи су поручника Радаковића, команданта батаљона. Превоз људства, хране, материјално-техничких средстава, избјеглица... само су неки од задатака који су свакодневно у "диспозицији" ових саобраћајаца.

"Ми смо схватили да је ово наш фронт, стално смо са борцима, на свакодневним задацима, али и у великим биткама као што су Сребреница, Жепа, Горажде и недавно Игман и Бјелашница, гдје је једно наше возило налетило на противтенковску мину, а возач је том приликом рањен. Имали смо нажалост до сада и погинулих, теже рањених са ампутираним екстремитетима", каже Драгиша Голић, командир једне од чета батаљона.

До десетог августа ове године осамдесетак возила ауто-батаљона прешла су око 700 хиљада километара широм Републике Српске, превезла 20 хиљада тона различитих роба, као и 50 хиљада људи... И што је импресивно, узевши у обзир "герилске" услове смјештаја и рада, проценат исправности возила се углавном креће око 95 процената, рекоше нам у ауто-батаљону. Саобраћајци нам кажу и да се проценат исправности возила у касарнама у мирнодопским условима углавном кретао између 50 и 60 процената.

"Често сами возачи врше оправке на возилима, тако да је практично сваки наш возач уједно и аутомеханичар", додаје поручник Радаковић.

Највећи проблем у функционисању возног парка батаљона састављеног од теретних возила, аутобуса и неколико путничких возила, је у недостатку резервних дијелова, које је понекад скоро немогуће набавити редовном процедуром преко позадинских органа. "А возило стоји", и тада се проблем рјешава "сналажењем, посуђивањем, скидањем са дотрајалих возила"... Командир чете Голић нам каже да често припадници

јединице донесу од куће властити резервни дио, пријеко потребан неком од возила батаљона. Непроцјењива је и помоћ коју батаљону пружа соколачки "Центротранс", уступањем мајстора и недостајућих резервних дијелова.

Свакодневни задаци

Готово сваки дан на точковима, на задатку је и возач Душан Јовић. Небитно да ли је дан или ноћ, киша, снијег или сунце. Он, као и све његове колеге су увијек спремни за извршење било којег задатка, каже нам поручник Радаковић, подцртавајући чињеницу да се никада није десило да неко од возача одбије наређење, без обзира на како се тежак и опасан задатак иде.

Церска, Коњевић Поље, Рудо, Чајниче, Горажде - су били само неки од задатака које је Душан са својим колегама успјешно извршио у блиском "комшилуку" муслиманских снајпериста, рафала аутоматског оружја, граната...

"А стопери, војска, жене, дјеца, што чекају било какав превоз умор 'начичкани' дуж путева широм Републике Српске?", питали смо Душана.

"Иако то није наша изричита обавеза, увијек када сам иоле у прилици, ја повезем путнике намјернике, јер и сам знам како је сатима чекати крај цесте..."

У батаљону је и стална пракса обука младих војника (на одслужењу војног рока) за возаче "Ц" категорије. До сада су у двије класе "рођени" нови млади возачи, а тренутно је на обуци трећа класа.

Присуствујемо једном наставном часу вожње на импровизованом полигону (читај: ливади). Од командира ове наставне јединице, водника Милана Милановића сазнајемо да се ради о момцима из Шековића, Братунца, Пала, Илијаша и Сокоца.

"Ово су им први дани тридесетодневне стручне обуке за возаче, након чега ће уколико задовоље на испитима из вожње и тестова, кренути на редовне задатке, прво као сувозачи..."

Док, након обиласка батаљона, сједимо у импровизованој команди (у оспособљеном отписаном комбију) војници долазе због смјене страже... "У јединици је и поред ванредних услова рада и живота присутна јака дисциплина, што је констатовао и генерал Ђукић, пом. команданта ГШ за позадину", каже поручник Радаковић, додајући на наше помињање оне о "возачима као посебној нацији": "Неколико појединаца је удаљено из јединице".

Напуштамо ове саобраћајце из дубине романијских шума, који се ето успјешно носе са редовним задацима, али и блатом, шумском влагом, спавањем под шаторима... □

Горан МАЉУКАН

НА АЕРОДРОМУ "ЧАПЉЕ"

Јачају млада крила

Аеродром "Чапље" код Санског Моста.

Преци ових, који данас браздају небо изнад њега у некој "мисији мира", памте га добро. Па отуда и редовна писма пилота који су, последње године рата, оног, на њему нашли спас после принудног слетања Б-17. Отуда и захвалница Роналда Регана, председника САД упућена пре неколико година Санском Мосту и мештанима његовим - Грмечлијама, а више Грмечлијкама, који су и писте чистили од снега, и пилоте прихватили као најрођеније, и, надасве, желели да челичне птице стално слећу на просторе његове.

- Ако у некој жељи има много срца та ће се жеља и остварити - речено је давно.

А жељу Сањани досањали прошле године, двадесет петог дана десетог месеца, кад на Чапљинским барама озваничили отварање аеродрома. Уз пригодне говоре, поклоне, цвеће, везене пешкире и све онако како и приличи и какав је обичај у крају овом.

Заживеле Чапљанске баре и аеродром на њему. У данима овим, који минуше преплављени младошћу, смехом и радошћу због првог полета у плаве висине, првог скока из авиона и лета у коме се човек изједначи са птицом па лебди над родном долином.

Вредни посленици Аеро-клуба "Подгрмеч" из Санског Моста, на челу са неуморним председником Недељком Аничићем, организовали обуку омладине у спортском падобранству и спортском једриличарству. Дошли млади да снове преточе у стварност, крила маште у једрилице да претворе, падобранске куполе над главама да растворе. Помогли им у остваривању жеља и Ранко Сеферовић и Милутин Јукић, и Младен Палада, и Мирко Милаковић и Љубо Медаревић.

Они помоћ, млади жељу и упорност, па ваздухопловство богатије за двадесет падобранаца и шест једриличара. Ваздухопловни савез Републике Српске за нове чланове и будуће асове.

Унуци и праунуци оних који су маштали о свом аеродрому винули су се у небо. У данима овим када унуци оних које су Сањани, дочекали са неба као најрођеније, демонстрирају силу над оним који их миром дочекују. Баш као и за време обуке младих ваздухопловаца. Баш као двадесет трећег и двадесет седмог дана месеца који мину када су, над раствореним куполама падобрана испод којих је младост лебдела, изводили своје непотребне "пируете".

Али, Крајина је ово и Грмечлије. Па страх отишао низ Сану, снови се у јаву претворили, а нова крила јачају на небу овом подгрмечком, крајишком и српском. □

Текст: Милан ПАНТОВИЋ
Фото: Драго ВЕЈНОВИЋ

ПРВА КРАЈИШКА БРИГАДА

Градишанци на Хојти и Шиљку

Крајишницима су врхови Бјелашнице и Игмана били јасно одређен циљ, и зато су "гризли" да их што пре ослободе, знајући да после тога следе одсуства, берба на повртарским плантажама, берба воћа. Најновији развој ситуације очито им је омео планове: битке за зеленим столом су сложеније од ових у тамно зеленим планинама

Командант бригаде Бошко Гвозден са борцима

Победнички, на Бјелашницу и Игман успели се и Крајишници из Градишке који су делили и успех за ослобађање Трнова. Гинули су људи из посавске равнице за Шиљак и Хојту а онда су хиром међународне заједнице која попушта каприоцизним захтјевима Алије Изетбеговића, морали да препусте планину, Унпрофору.

- Међутим, варају се Французи ако мисле да ће се зимус скијати олимпијским стазама - каже командант Прве крајишке потпуковник Гвозден Бошко. - Муслиманске трупе неће остати мирне него ће по ко зна који пут покушавати да се домогну Подриња, па макар побрђем Јахорине ка Горажду. Тако би се опет могли вратити на почетак. Зато смо и ишли на Бјелашницу и Игман!

Пет стотина километара марша имала је иза себе бригада која је са Саве стигла преко Градачца и Орашја. Тамо равничарске битке а овде врлети. Међутим, и Поткозарје је у рату већ две године, тако да ратничка рутина чини своје.

Муслиманска обавештајна служба је открила да они долазе преко Романије. "Тиме је пола посла обављено", шале се борци, знајући за дејство хало-ефеката у рату. Са Србима, у овој јединици је и тридесетак муслимана, двадесетак Рома и нешто Хрвата и сви су солидни борци... О "љиљанима" из Сарајевског корпуса имају најгоре мишљење: "Они су се легитимисали по овим селима... У Осију, Савету Витковић (1912), непокретну старицу, задавили су чарапом. Милораду Цилиту смрскали су лобању а свештеника Недељка Поповића зверски убили. Слично је било у Годињу, а и другде. Ево, испред нас је српско село Ледићи. Пустош..."

Деветорица Крајишника погинула су у овим шумама уверени да ослобађају српску земљу. Највише жале за Бориславом Шућуром. Новинар Радио-Градишке, прошао је сва ратишта од Струга и Окучана довде и паде у јуришу за бјелашничку коту 1689. Оста иза њега троје деце... Крајишници су релативно лако откривали минска поља и положаје противника захваљујући извиђачима заставника Младена Бабића који се нечујно шуњају иза муслиманских линија.

"Лакше нам је да идемо напред кад знамо да ће нас болничари извући и да ће рањенике прихватити екипа др Владе Марјановића", кажу борци. На висове шаљу коње, до првих линија. Високе оцене бригадном санитету стижу од стручњака какви су проф. др Шошић или др Ждрале из Сарајева, а још више од оних рањеника који, после брзих стручних интервенција све ређе остају инвалиди.

Из јединице је дословно прогнано странчарење. Међу борце могу да дођу само делегације са храном и лековима. Једна од њих стигла је предвођена председником општине Градишка Небојшом Ивастанином, а за њима и шлепер хране, цигарета... Градишка, иначе, даје око 7.000 бораца, не само за ову бригаду. Људи брину за своја поља на којима су остале нејаке руке, и зато им је стало да се рат што пре оконча.

Крајишницима су врхови Бјелашнице и Игмана били јасно одређен циљ, и зато су "гризли" да их што пре ослободе, знајући да после тога следе одсуства, берба на повртарским плантажама, берба воћа. Најновији развој ситуације очито им је омео планове: битке за зеленим столом су сложеније од ових у тамно зеленим планинама. □

Радован КОВАЧЕВИЋ

КАД ЋЕ СТРУЈА У КРАЈИНУ?

Председник општине Градишка је чест гост у својој јединици. Допратио је бригаду кад је стизала на сарајевско ратиште. Сада је одмах потражио генерал-мајора Станислава Галића који је њега и остале госте са севера Републике Српске упознао, на свом командном месту, са задатком корпуса и бригаде.

После, борци су најчешће запиткивали Ивастанина кад ће струја стићи у Крајину, како се власт бори против ратних профитера и мафије, колико општина помаже породицама погинулих и рањених.

- Тачније, занима нас најпре кад ћемо покренути наше фабрике - каже борац Миладин Шашић, објашњавајући да Градишка "има снажну индустрију". □

Слике огорчења и славе

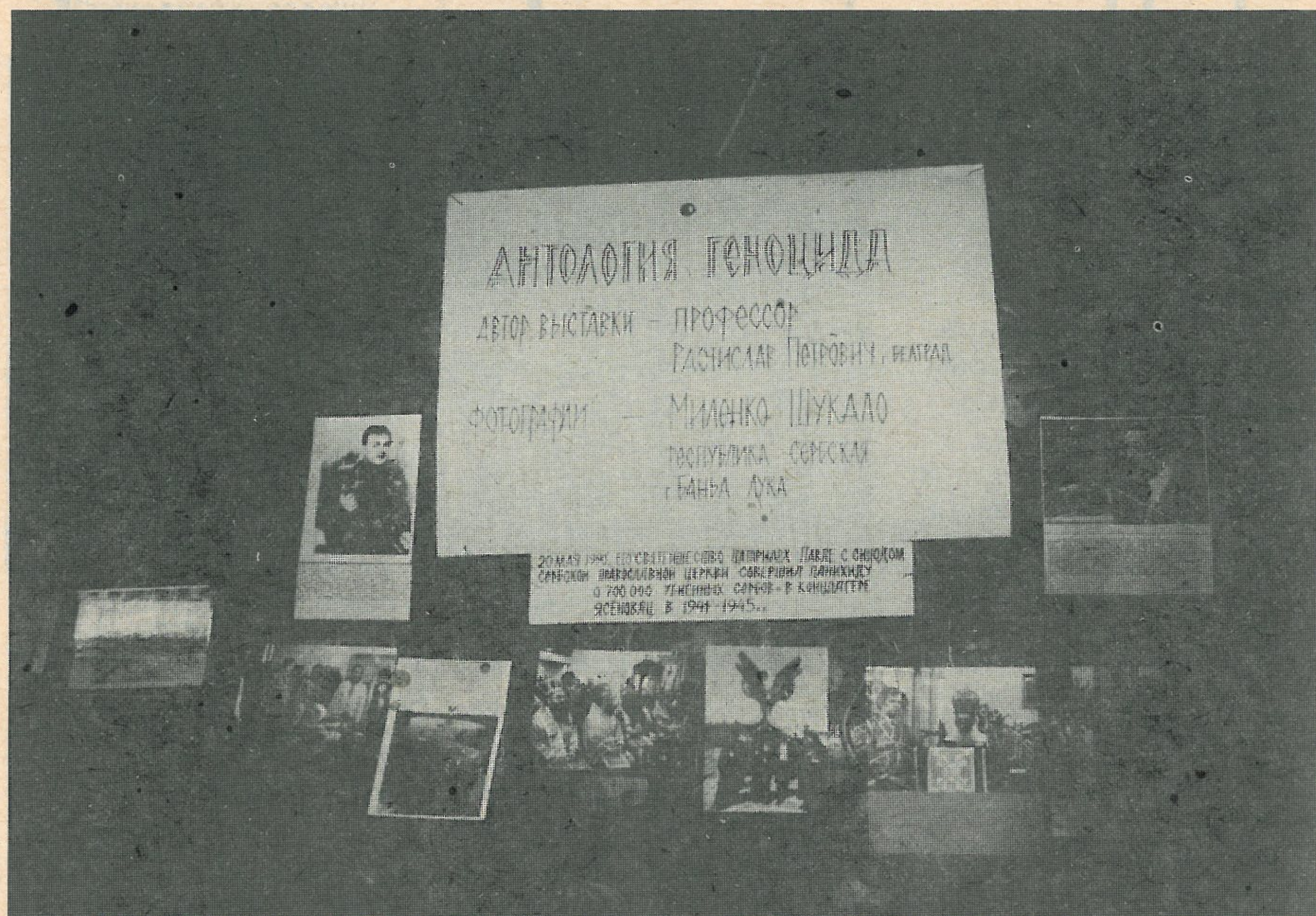

Готово да није било рата, који су многобројни српски непријатељи предузимали и водили против овог народа, који није имао и чин геноцидног испољавања над недужним народом. Турски, албански, бугарски, аустријски, муслимански, хрватски и други окупатор, не само у рату, вршио је тихи геноцид над Србима и у миру. У рату је то чињено пушком и камом, бацањем у јаме и мутне ријечне токове, у миру - принудама на исељење, непрестаном пресијом над појединцима, посебно српским интелектуалцима.

Рат, који се данас води у бившим југословенским републикама Хрватској и Босни и Херцеговини, планирани је рат - и у овом рату, унапријед, Србима је био припремљен геноцид, управо по старом рецепту Анте Павелића и хрватске католичке цркве - - једну трећину побити, једну покатоличити, једну протјерати.

Српски народ је овога пута био опрезнији, на вријеме је осјетио опасност која му пријети, и, када је дошло до рата, супротставио се с оружјем у руци. Али, геноцид се на многим мјестима ипак догодио. На најсвирепији начин уништаване су српске породице по градовима, насељима и селима. Људи су убијани на својим кућним праговима, живи печени и набијани на колчеве, дјеца су касапљена бајонетима...

О томе најбоље говоре слике. Фотографије. Десетине изложби је могуће направити од тих слика које свједоче стравично муке једних и монструмну свијест других. Једну такву изложбу осмислили су професор београдског Универзитета проф. др Растислав Петровић и фото-репортер Миленко Шукало. Фотографијама о геноциду над српским народом у прошлом рату додали су фотографије о геноциду над Србима у рату који траје. Изложба је прво отишла у братску Русију. У градове: Москву, Минск, Екатеринбург, Симперофољ, Севастопољ, Мурманск, Краснодар, међу војнике црноморске флоте, у касарне елитне дивизије "Ђержински"...

Изложбу су видјеле десетине хиљада људи, о њој је написано неколико десетина текстова у руским и бјелоруским новинама. Изложбу је на том путу пратило огорчење и одушевљење - огорчење због ужаса којима је српски народ, поново, и по ко зна који пут у својој историји, изложен, одушевљење храброшћу и стојичкој издржљивости српског човјека.

Све шта се догађало на и око ове Изложбе, како су руски људи реаговали, снимао је фото-објектив М. Шукала. Фотографије, које говоре о томе како су руски људи прихватили ову потресну Изложбу, толико је и толико су упечатљиве да су се приређивачи одлучили да направе изложбу фотографија о изложби "Антологија геноцида". Постављена је на Палама, 24. августа отворио је пред бројним гостима и публиком, предсједник Владе Републике Српске др Владимир Лукић. Два дана након тога Изложбу о Изложби Р. Петровића и М. Шукала у Бањалуци је промовисао потпредсједник Владе Републике Српске др Витомир Поповић. Ускоро, □

Драгољуб ЈЕКНИЋ

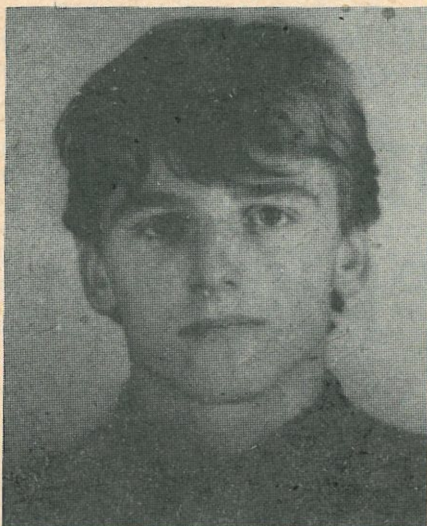

Душко Ковачевић - Словенац

ПОРТРЕТ БОРЦА

Словенац из Доње Остружне

Од Синђелића, мајора Гавриловића до јунака из садашњег отаџбинског рата лучу вјере и јунаштва српског народа носили су многи знани и незнани српски синови.

Један од најхрабријих синова српског народа у овом рату, на овим српским просторима је Душко Ковачевић - Словенац. Можда оловка и бијели папир не могу да дају слику јунаштва, које се граничи са епским, овог двадесетједногодишњег поручника српске војске. Народна српска епика је једина достојна и може да пружи ширину казивања јунаштва којег је посједовао син српског сељака из Доње Остружње. Ненадмашан војник, имао је особине рођеног ратника. Није било оружја које до у детаље није познавао, био је и познавалац борилачких вјештина. Ко не познаје психологију човјека поред ове приче очекивао би грубог ратника. А Словенац је био пјесник у души, срца као сунце.

Надимак Словенац је добио због ратовања у Словенији, када је био припадник Книнског корпуса и резервни официр. Плитвице, брана Перуча, Задарско залеђе, Шибеник, Кистање само су нека од ратишта која је прошао Словенац у почетку рата у Хрватској. А онда се враћа у Босну, на свој Крњин, Добој, Озрен, Требаву гдје ради на организацији и наоружавању српског становништва. Прве акције на подручју Добоја су везане за његово име. У операцији пробијања коридора један је од учесника заједно са својом јединицом. Јоховац, Модрича, Плехан, Брод су мјеста гдје је више пута био јунак, али изнад свега човјек. Једном Перици спасава живот носећи га на леђима, пузећи чистином под усташком ватром цијелих педесет метара. Други пут спасава Бранка газећи воду до појаса. Затим су ту Павловић, Лазић и многи други...

По завршетку операције Коридор одлази на Јајце гдје слиједи акције преузимања хидроелектрана од усташа у српске руке. И ту је незамјењива његова улога и учешће. Словенчева је крилатица да нико не зна шта је рат док не види и осјети херцеговачко ратиште. Камен и Херцеговце је упознао свим својим бићем. Душко Ковачевић Словенац је четири пута рањаван. Од посљедњег рањавања на Игману подлегао је у болници у Фочи. Одрађивање - његова омиљена ријеч је значила ослобађење српске земље. А ослобађење српске земље ће наставити његови ратни другови Нидо, Циго, Васић и други. Без Душка остају његови родитељи, његов брат и стотине српских бораца који су на сахрану дошли да се опросте од њега. Словенац је погинуо, али Словенац није мртав. Српска застава коју је изнио на врх Бјелашнице, на репетитор, вијориће се док је сунца. Збогом Словенац. □

Здравко ТОДОРОВИЋ

ПРВА ГЕНЕРАЦИЈА МЛАДИХ ВОЈНИКА У ПРВОЈ ГАРДИЈСКОЈ БРИГАДИ

Стижу млади гардисти

Крајем августа у редове Прве гардијске бригаде ВРС стигла је прва генерација регрута.. Годишта 73., 74., из Зворника, Фоче, Власенице, Братунца, Шековића, Дрвара, Гла-моча, Кључа, Србобрана, Бањалуке, Бијељине, Билеће, Чајнича, Рудог... Из готово сваког кутка Републике Српске!

Биће то нови гардијски пјешадинци, војни полицајци, везисти, артиљерци, ПВО, инжињерци и извиђачи. Затекли смо их у тренуцима када су задуживали војничку опрему, цивилно одијело смјењивали сивомаслинастим...

Далибор Палалић (Мркоњић Град): "Ово је мени практично први директни додир са војском, јер сам досадашњи ток рата провео у школској клупи. Ни умор због вишечасовне вожње не може да ми помути срећу зато што сам коначно и ја постао српски војник".

Зоран Самарџић (Србобран): "Поносам сам што ми се напокон испунила жеља да и ја служим своме народу. Поготово се поносим чињеницом што сам изабран у гарду, гдје само најбољи иду. Када бих био у позицији да бирам, опет бих изабрао гарду".

Дарко Чутура (Кључ): "Овдје смо наишли на врло добар пријем свих, од официра до осталих војника. Добили смо од опреме све што нам је потребно. Мјесецима ме је већ "убијало" сједење кући, јер су сви моји на ратишту. Не смета ми што ћу мјесецима бити релативно далеко од куће, јер тако мора бити у временима кад опет бранимо огњишта...".

Први војнички дани теку. Сретно августовска класо! □

Г. М.

ПУКОВНИК МИЋО ГРУБОР, ПОМОЋНИК КОМАНДАНТА ГЛАВНОГ ШТАБА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈСКО- МОБИЛИЗАЦИЈСКЕ И ПЕРСОНАЛНЕ ПОСЛОВЕ

Способност и храброст су основни критеријуми

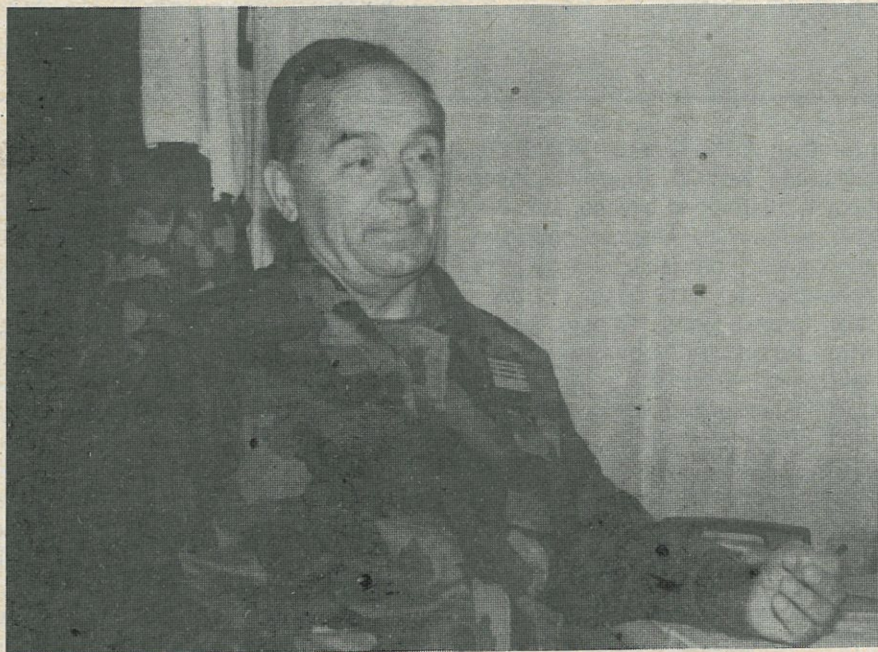

● Чврстом организацијом војске нисмо дозволили да као у претходном рату Србин пуца на Србина ● Судови су до сада покренули преко двије хиљаде поступака против дезертера, а тај процес је перманентан ● Након одслуженог редовног војног рока студенти могу наставити студије

● Господине пуковниче, ево напунило се шеснаест мјесеци од како је формиран Главни штаб. Који су тада били приоритетни задаци када је било у питању организовање војске?

- Наша војска је добрим дијелом наГлавни штаб је још од свог формирања, почетком маја прошле године, тежиште ставио на два паралелна задатка: организовано вођење оружане борбе за одбрану српског народа и организовање јединствене војске српског народа. Примарни задатак је био организована борба, а у том циљу организовање војске и спречавање формирања паравојних формација, што је тада била наглашена тенденција. Еластичним постављањем формације (рецимо да смо у почетку имали пет различитих врста бригада) у самом почетком добили смо доста на квалитету што је омогућавало квалитетно и професионално вођење борбених дејстава. За веома кратко вријеме успјели смо да поставимо чврсту организацију, да формирамо крупне саставе - корпусе. Паралелно са тиме формирани су и тактички саставиод бригаде па наниже.Резултат тога је организована и дисциплинована војска која је способна да изврши веће груписање снага и да брани народ у било којем дијелу Републике Српске.

● Једном ријечју када је у питању формирање и организовање војске српског народа уважена су сва искуства из прошлих ратова. Није дозвољено да Србин пуца на Србина...

- Када говоримо о прошлом рату и четнички и партизански покрет били су идеолошке природе. Наша борба нема таквих претпоставки јер је њена суштина одбрана српског народа од геноцида и заштита српских територија на просторима бивше БиХ. Мислим да смо у томе успјели. Цијели српски народ је стао под један барјак и није дозвољено разводњавање. Напоменуо бих да до сада није проливена ниједна кап српске крви вољом наших органа руковођења и командовања, што је у складу са ставом ГШ заузетим при његовом конституисању. Резултат тога је стварање државе српског народа са простора бивше БиХ - Републике Српске.

● Да ли су јединице војске довољно попуњене, ако имамо у виду да се један дио војних обвезника није одазвао на мобилизацију, односно да је отишао ван Републике?

- Наше јединице су попуњене у мјери која обезбјеђује одређени степен борбене готовости и њихову ефикасну употребу. Имамо јединица гдје попуњеност није задовољавајућа, око 70 посто, а имамо и оних које су попуњене и 370 посто, што је резултат појаве да у неким подручјима Републике војни обвезници нерадо напуштају своје завичајне просторе. Но, како вријеме одмиче ту је ситуација све боља. Чинимо све да превазиђемо тежњу појединаца да служе војску у завичају.

● А какав је званични третман оних који се нису одазвали?

- Код Срба је побјећи из војске или са фронта увијек било нешто најнечасније. То је ствар морала тих људи. Изгледа да се дезертерство и издаја, код неких, не сматра моралном деградацијом него нечим афирмативним. Многи од њих су отишли или уопште нису дошли и због тога што су сумњали у успјех наше борбе. Надам се да смо их коначно разувјерили. Ми смо их позивали и сада их позивамо и предузимамо све мјере да извршимо њихов попис и регрутовање и нађемо начина да их ангажујемо.

● Молимо Вас да објасните шта треба да уради држављанин Републике Српске који сада добровољно намјерава да дође и да се бори? Гдје треба да се пријави?

- Србин који је рођен у Републици Српској, односно бившој Босни и Херцеговини нема право да буде добровољац у нашој борби - њему је то грађанска дужност, патриотска и морална обавеза. Да би ту дужност испунио, довољно је да се пријави у своју завичајну или било коју другу општину у Републици Српској и тамо ће добити све што је потребно. Ако говоримо о СР Југославији онда се

Србин који је рођен у Републици Српској, односно бившој Босни и Херцеговини не може бити добровољац у нашој борби - њему је то грађанска дужност и патриотска и морална обавеза.

може пријавити завичајним клубовима или у неком од бироа Владе Републике Српске. За сада разматрамо и друге механизме који ће бити далеко ефикаснији. Уосталом, свако онај ко хоће да се бори заједно са својим народом и за своју земљу добро зна гдје се треба јавити.

● Шта ће бити са онима који се не одазову?

- За све оне који су избјегли патриотску обавезу постоје прецизне законске одредбе и одлуке државних органа у којима су дефинисане и посљедице. Ако је војни обвезник напустио Војску Републике Српске и побјегао, против њега се покреће кривични поступак пред надлежним војним судом, а за оне који нису били у војсци, а нашу су територију напустили без одговарајућих исправа надлежан је редовни суд. Њима ће бити суђено за дезертерство и избјегавање војне обавезе, а суђења ће бити и у одсутности. Поред тога они ће бити лишени и одређених права, прије свега права на насљедство. У сваком случају имаће далеко мање од оних који су учествовали у борби.

● Да ли су судови већ почели да раде на томе?

- До сада су војни судови покренули преко двије хиљаде кривичних пријава за деликвенте те врсте, и то је перманентна активност. Све команде јединица нивоа бригаде пука и самосталног батаљона су дужне да судовима поднесу кривичне пријаве за сваки случај дезертерства.

● Који је крајњи рок за долазак, односно да ли је он дефинисан?

- У одлукама и позивима постоје прецизни рокови за јављање у јединицу. Те одлуке су објављене преко средстава јавног информисања и свима су биле доступне. Међутим, због практичне примјене тих одлука још увијек постоје услови или боље речено шанса да сви они који се нису до сада одазвали дођу, што ће им без обзира на судски поступак бити олакшавајућа околност. Сви они који нису дошли на вријеме мораће одговарати, али ће за неке случајеве сигурно бити амнестије.

● Који су тренутно тежишни задаци у области организације, формације, попуне и кадровских послова у ВРС?

- У најгрубљем, тежиште рада имамо на доградњи и усавршавању организације са становишта стварања повољнијих услова за ефикасније руковођење и командовање; усавршавању формације свих јединица у смислу њихове универзалности; свођењу бројног стања јединица на њихове формацијама утврђене величине и ослобађање вишка војних обавеза и материјалних средстава за потребе привреде; даље изналажење извора за квалитетнију попуну јединица кадровима, у ком смислу смо приступили и развоју војног школства, кроз које ћемо најистакнутије борце из свих јединица образовати за старјешинске дужности, не само у рату него и у будућој мирнодопској војсци и на изналажењу што повољнијих услова за решавање животних личних и породичних проблема свих припадника војске, а посебно одређених статусних проблема активних старјешина.

● Наша војска је настала у рату и за само годину дана израсла у респективну силу која зна само за побједе. То не значи да се већ не размишља о миру, односно њеној мирнодопској организацији?

- Ми већ припремамо формулу организације војске за мир по оперативном и мобилизацијском развоју који су сада у рату спојени у једно те исто, јер је наша садашња мобилизација и развој резултат отпора према непријатељу. Та војска ће бити прилагођена потребама мирнодопске заштите граница и интереса Републике Српске, а наравно по мобилизацијском развоју биће прилагођена и ратним условима. О карактеру војске се још нисмо одлучили, што зависи од могућности државе. За сада имамо класичну војну обавезу. У сваком случају карактер војске ће бити усклађен са потребама и могућностима наше државе.

● Да би процес стварања војске могао да се настави видимо да је значајно и паралелно стварање државе, односно да ли је тај процес у довољној мјери синхронизован?

- Држава је пред Главни штаб поставила задатак да формира модерну војску и одредила јој стратегијске задатке. Тачно је да стварање војске и државе мора бити синхронизовано јер је то једини начин да се постигне коначни циљ, не само рата већ и организованог живота у миру. Војска је све постављене задатке извршила, обезбиједила је елементарне претпоставке за настанак државе и за њено ефикасно дјеловање на политичком разрјешењу овога међунационалног и међуконфесионалног рата. Обезбиједили смо комуникацијски и физички спој дио српског народа са матицом као и јединство територије Републике Српске, што омогућава да власт и државни органи нормално функционишу.

● Како се приближава крај рата оружану борбу све више треба да замјењује борба за обнову и изградњу земље. Један дио војних обвезника сигурно мора бити ангажован на томе. Међутим, од стране бораца има доста примједби да су ангажовани они који у радној обавези далеко боље живе и зарађују. Како је то ријешено?

- На основу одлуке Владе ми смо дужни да један дио војних обвезника ослободимо за потребе привреде. Ми то радимо организовано и то у искључивој надлежности Главног штаба, а не основних јединица. Значи сваки војни обвезник који се

До сада су војни судови покренули преко двије хиљаде кривичних пријава против оних који су избјегли војну обавезу, и та активност је перманентна. Све команде јединица, нивоа бригаде, пука и самосталног батаљона су дужне да судовима поднесу кривичне пријаве за сваки случај дезертерства.

раздужује и иде на рад у привреду мора имати одобрење Главног штаба, док је све остало злоупотреба. Ми смо свјесни да по том питању има мањкавости, али настојимо да то доведемо у ред. Тога је највише било у фази самоорганизовања, односно на почетку рата. Грађани који су распоређени на рад у

На основу одлуке Владе ми смо дужни да један дио војних обвезника ослободимо за потребе привреде. Ми то радимо организовано и то је у искључивој надлежности Главног штаба, а не основних јединица. Значи сваки војни обвезник који иде на рад у привреду мора имати одобрење Главног штаба, док је све остало злоупотреба.

За само годину и по створена је моћна војска способна да заштити народ и границе Републике Српске

Фото: Радивоје ПАВИЧИЋ

привреди или државној управи немају већа законска права од бораца, јер док рат још траје војна обавеза је још увијек примарна а радна је секундарна.

• Свака војска која претендује да одржава висок ниво професионалности и квалитета старјешинског састава настоји да обезбиједи и квалитетно школство. Недавно је у Бања Луци формиран Школски центар Војске Републике Српске. Можете ли нам рећи нешто ближе о томе, јер, претпостављам, да ће то посебно занимати наше читаоце?

- Намјенско војно школовање је веома скупо, па смо ми концирању војних школа приступили двојако. Прво, пошли смо од потребе потпуног школовања за војни позив, гдје смо се оријентисали да те кадрове школујемо у војним школама пријатељских земаља, што је учестала и позната пракса у свијету. Друго је школовање за непосредне потребе, примјерене ситуацији и могућностима. То ће бити официрске школе наше војске које ће производити официре родова и служби а које ће трајати годину дана. Исто тако формира се и подофицирска школа која ће трајати шест мјесеци. Регрутовање за попуну тих школа ће бити, углавном, из реда кандидата који долазе из јединица и који су се до сада исказали у борби и командовању јединицама, а имају испуњене услове предвиђене законом.

О почетку рада тих школа јединице су на вријеме обавештене, и оне ће саме, на основу тога и потреба школа, вршити избор кандидата. Критеријуми су јасни: у школе ће се упућивати само најхрабрији и најспособнији.

• Велики број бораца је у досадашњем току рата на основу заслуга ванредно унапријеђен. Који су критеријуми за добијање вишег чина и да ли ће они који су по први пут у рату добили официрске или подофицирске чинове морати ићи на дошколовање?

- Ми имамо Закон о војсци и друге подзаконске акте који то регулишу. На основу тога је велики број добрих бораца, који су храброшћу и способношћу то заслужили, од обичног војника унапријеђени у подофицирске или официрске чинове. На основу резултата у руковођењу и командовању у виши чин је унапријеђен и велики број официра и подофицира. Имамо чак и старјешина са чином мајора и на положају команданта бригаде који је на почетку рата био обични војник. Ми о томе водимо доста рачуна, нарочито о онима који су у првим борбеним редовима. Многима од њих, који нису раније похађали неку од војних школа након рата биће потребно само мало дошколовања да би и тада успјешно могли извршавати старјешинске задатке.

Свим студентима ће бити обезбијеђено да наставе студије у наступајућој школској години. Од овога су изузети студенти који по упису прве године студија претходно морају отићи на одслужење војног рока, тако да у школској 1994/95. години могу бити отпуштени из војске на вријеме за почетак школске године. Ванредни студенти ће добијати по десет дана за заказане испите.

• На крају би било интересантно да кажете нешто о статусу студената, односно да ли ће они моћи наставити да редовно студирају?

- То питање је сада веома актуелно. Таквим га чине двије чињенице: прво, склопљено примирје и реални изгледи за мирни расплет конфликта и друго одлука 33. засједања Народне скупштине Републике Српске да се свим студентима омогући наставак студија у наступајућој школској години, као виши друштвени интерес. Од овога су изузети студенти који по упису прве године студија претходно морају отићи на одслужење војног рока, тако да у школској 1994/95. години могу бити отпуштени из војске на вријеме, за почетак школске године. Ванредни студенти ће добијати по десет дана одсуства за заказане испите. Команде и јединице су добиле закључке скупштине и упутства о начину прекида службе студента у ратним јединицама ради наставка студија.

Студенти, са своје стране, дужни су прибавити и правовремено поднијети своме старјешини доказ (увјерење издато од факултета) да има својство редовног студента, а јединица ће га отпустити прије почетка школске 1993/94. године. Ако интереси одбране земље то буду захтијевали, наравно да ћемо све студенте поново позвати у ратне јединице. □

Б. ЂУРЂЕВИЋ

ЕУРОПЕЈСКО-АМЕРИЧКА-ЦИОВСКА ВАРИЈАНТА СПЕЦИЈАЛНОГ РАТА

Медијска агресија и одбрана

● Док су се ресорна министарства Словеније, Хрватске и Алијине џамахирије одмах прилагодила ратној стварности српска пропаганда је наставила да ради по шаблонизираној "мирнодопској шеми" ● Свјетска јавност је због наше инертности и дефетизма у дијелу медија, насјела лажним извјештајима новинара "професионалаца" а резултат тога је да су изазивачи рата проглашени жртвом, а жртва - српски народ - агресором ● Још није касно да се упустимо у борбу за истину јер је она често јача од граната и барута

Од почетка овога рата, конкретније, од почетка рата у Словенији 1991. године један од најчешће спомињаних термина јесте медијски рат, односно специјални рат, или психолошко-пропагандно дјеловање. Говорећи о његовом разорном дејству, многе ствари се истичу тако и у таквој форми као да се о томе никад није чуло, као да ова врста дејства не датира још из робовласничког периода. Налазимо их још код Херодота, а користио их је Темистокле у старој Грчкој. У древној Кини, 500 година прије нове ере, чувени војсковођа Сун Цу Ву је тврдио да у биткама и није највеће достигнуће борити се и оружјем извојевати побједу, већ да се оно састоји у сламању непријатељског отпора без борбе. Зна се да су у средњем вијеку војсковође своме противнику прије напада упућивале апеле за предају, "уколико жели да не буде уништен". А фашистички поступци прије доласка у једну земљу, као и по окупацији државе, увијек су били засновани на величању фашистичке моћи и несаломљивости фашистичких армија, по моделу: слажи хиљаду пута, хиљаду и први пут ће се повјеровати.

Рат против људских душа

У модерно доба, што су оружани сукоби ризичнији и убојитији, специјална дејства за сламање противника постају све више предмет интересовања државника, социолога, политолога, историчара, психолога, политичара, дипломата, економиста, неуролога, војних теоретичара, новинара и других експерата савремене науке а посебно информатике. Уочи II свјетског рата, специјално-ратовска дејства сматрала су се као четврта димензија рата (поред мора, копна и ваздуха) за психолошка дејства - као рат против људских

Пише:
Проф. др Мићо Стојановић, Бања Лука

душа. Године, 1930. књижевник Курцио Малапарте је објавио књигу под неуобичајеним и за то вријеме изазовним насловом: "Техника државног удара", гдје је визионарски извео тезу да власт добија онај ко има у рукама средства медија јавне комуникације, а не онај ко има топове, бродове, подморнице и наоружане армије. Колико је овоме придодата важност видимо по пажњи коју су американци 40-тих година посвећивали невидљивим средствима дејстава. Наиме, на Универзитету Илиниос, изучавала се посебна стратегија контра-офанзиве против свих оних који би поткопали слободни западни демократски свијет, и то свим средствима- посебно економским, војно-дипломатским, културним, психолошко-пропагандним, уз чврсту спрегу средстава медија. Увек треба полазити од стварања јавног мњења и развијања, разноврсним средствима утицаја на свијест противникових људи и великих друштвених групација.

Још је Клаузевиц луцидно запазио да крајњи циљ рата није увијек тотално уништење непријатељске оружане силе и освајање његове државне територије, већ савладавање његовог отпора и подчињавање вољи нападача. Указао је такођер да је психолошки рат интегрални дио политичких процеса и борбених дејстава у току цијеле историје људског друштва, односно рат се води када су исцрпљена сва политичка средства и када су неефикасна сва друга дејства укључујући и пропаганду и њој комплементарна средства. Примјену ових ставова у савременим непријатељствима и дејствима ратовања сусрећемо у Јужном Вијетнаму. Да би сломили отпор јужновијетнамског народа и покрет општенародног отпора, примјењивали су Американци разне методе гушења борбе од војничких крутих метода принуде, "препарирања заробљеника", избацивања "поклона" из авиона, до несхватљивих обећања, убјеђивања, уступака, па до "испирања мозгова" како би се примиле нове информације.

У савременој војној мисли не постоји дилема, а ни у нашој теорији и пракси вођења свенародног српског рата нема више недоумице, да ли је све оно што непосредно угрожава наш народ и његову борбу за слободу и што називамо специјална дејства уистину специјални облик агресије којом се могу остварити крајњи циљеви без употребе оружане силе или само њеном ограниченом употребом. Специјални рат је стварност нашег времена, а условљавају га околности у којима живи савремени човјек. Њиме се остварују упоришта за "претходнице" војне интервенције, ради продубљивања противрјечности и поткопавања оправданости борбе народа.

Медијски рат против Срба

Тако, донедавно, при крају овога вијека насиља и крвопролића дешавају се свакојака чудеса, па међу њима и таква да је цијела земаљска кугла опсједнута несхватљивом мором двију напасти: сидом и Србима из бивше СФРЈ.

Мржња према Србима (србофобија) је далеко присутнија у информативном простору и свијести људи ван Срба (чак и неких људи у неким крајевима Земље - свијета који не знају шта су Срби и да ли уопште постоје, или ако су народ, гдје живе), него што је опака сида од које нема спаса.

Ова жалосна и срамотна аномалија и деформација, иако много примјеренија према праисторији него ли савременој високоелектронској цивилизацији, могла се десити само непријатељски незапамћеним утицајима ударних енергија свјетских јавних медија - а телевизије, као најгледанијег модерног чуда, посебно. Стога сви од реда свјетски магнати информатике, укључујући и оне најгрлатије и најгласовитије, са сличним звучним атрибуцијама као што су: "независни", "слободни", "самостални", "демократски", "неовисни", "хумани", и не знам какви ли све не, падали су, а и сада још увијек падају, на испитима истине, поштења, искрености и професионалне етике, уз напомену, мора се признати, са часним, али готово незнатним изузецима, наравно. Новинари, репортери, сниматељи, и још што каква свјетска пискарала, без аналитичких и објективних и на чињеницама заснованих приказа анатомије трагедије југословенске драме, не одлазећи на лице мјеста из Београда, Загреба, Љубљане да се увјере шта је ко, гдје је ко и какав је ко, надувавали су антисрпску климу без преседана и узора у историји новинарства и информисања. Умјесто поштовања и племените захвалности, да им не спомињемо професионални образ, лично достојанство и национално частољубље, за гостољубивост и указану пажњу што се налазе у страној земљи (живећи на примјер у Београду, а пишући из Босне и Лике, уз напомену, да не знају гдје се то и налази), на своју част, својој бранши и своме народу подизали су хајку против српског народа, представљајући га свијету кроз наказну, изопачену и крајње злонамјерну слику као модерног људождера, људског лица, а ђаволске главе. Тако, свјетски медији пишу и урличу како српски војник носи три ножа: један у устима, и по један у лијевој и десној руци, и на што наиђе реже, коље - а метак га не може погодити. И шта све не пишу и не говоре, и све је то плод европејско-америчко-ционистичка варијанта масовне тираније и безакоња.

Опет, пошто се највеће свјетске новинске, издавачке и радио-телевизијске компаније данашњице, истрабуњају, имају образа да гледају свијету у очи, и то ономе истом свијету којег су засипали галамама лажи и гебелски најгрубљим фалсификатима фактичких догађаја.

Инквизиторска инструментарија у служби "демократије" и "слободе"

Треба ли неко да повјерује у те афирмисане информативне куће? Као да оне немају довољно модерне технике и врсних професионалаца који би установили факцитет; ко заиста примјењује инквизиторске инструментарије и невиђену свирепост у "борби" за остваривање "неовисности" и "младе демокрације" као и "слободне" БиХ. Господа, свјетски извјештачи, нису отишли на лице мјеста да се увјере шта се то дешава у убајжделом југословенском лешу, већ дискретно преузимају најгрубље подвале локалних, антисрпских медија у којима се потурају "истине" о Србима, сопствени злочини. (И то су истине, без остатка и алтернативе, по којој се свијет збуњено згража, мршти и протестује). О свему се побринуо отац нације господин Фрањо Туђман који је свјетским информативним компанијама-ждероњама новца, "поклонио" (читај: платио) 17 милиона америчких долара да се надвикују о тобожњој српској бестијалности. (Гдје је заклетва, част, вјера новинарска?)

Али, српски народе (!) појавиће се, и већ се јавља исти Малапарте, и узгред речено, који је сем, по романима, постао познатији и по томе што је објелоданио онај дантеовски призор из 1942. године када му је хрватски поглавник Анте Павелић "с поносом" показао "котарицу српских очију нанизаних на низове"... Наћи ће се неки Зола или Золино: "Оптужујем" који је својом храброшћу и достојанством, чашћу и поштењем разоткрио подвале француске нације поштеном јеврејском официру заточеног пет година, а без кривице крив. За чуђење је да нико из тог "медијског" бјелосвјетског свијета није заинтигриран професионалном знатижељом па да окрене и прелиста макар школске уџбенике, па да се одмах увјери да су Срби балкански народ који је имао своје царство онда када је Европа таворила у кошмарима феудалне анархије, да је српска цивилизација у свим доменима цвјетала далеко прије "великих буржоаских револуција" западне Европе и да је српско градитељство и фрескосликарство било у зениту кад се још није ни наслућивала ренесанса и италијански Чинквећенто, да су Срби у овоме вијеку два пута задивили свијет својим гордим слободарским пркосом и витешким борбеним жртвеништвом ("принуђавајући" њемачког генерала Мекензија да подигне споменик "храбром српском војнику"). Такав народ проглашава се данас главосјечом, дивљаком, сотоном и разбојником зато што се брани и жели опстати (па макар

Типичан примјер сатанизације Срба: како се супротставити?

Истина о српским страдањима као да не интересује "демократске и независне" свјетске медије: Сахрана масакрираних Срба у Подрињу
Фото: З. ЈОВАНОВИЋ

својеглав а не неглав). Али, овакве квалификације наручују се од "слободне" штампе моћника и "сабласних" политичара, самозваних пастира "демократије" који се напречац разбољели од вишка "бриге за људска права", сравњујући своје рачуне и кројећи своје пројекте (попут Адолфа Хитлера) за остваривање тзв. "Новог свјетског поретка".

Али, живот ће показати на очит начин, на српском примјеру, да све толико рекламиране институције демократије, правде и права, леже у темељима срећног и просперитетног евро-америчког Запада, у ствари пука прашњава паучина и обична Потемкинова села.

Ето, тако се губио медијски рат који никад није вођен на овим просторима. Што?

Пораз "мирнодопских шема"

Пропагандно-информативној активности у ресорима бивше СФРЈ, као и носиоцима ове дјелатности у ЈНА, током ратних збивања изречене су оцјене у којима преовлађују врло критички тонови. Министарству информисања Републике Србије пада на душу инертан рад на овом плану.

Зашто и не? Док су се ресорна министарства Словеније, Хрватске и Алији не Босне у току рата прилагодила ратној стварности, дотле су Југославија и Србија радиле по "мирнодопској шеми", или су очекивале да се неко у име српског народа појави као свјетска медијска добротворна снага.

Велика штета медијском представљању нанијета је затварањем према иностраним медијима. Извјештачима великих и најутицајнијих свјетских ТВ кућа забрањиван је одлазак у зоне борбених дејстава. То се тумачило да се "нешто" од свијета прикрије. Ако се узме да су неке екипе боравиле на другој страни и да су им сервиране "информације" о злочинима Срба над недужним становништвом, онда је сумња била високо подгријана.

Затим, ако се има у виду како су инострани новинари били примани и подмићивани у Загребу и Љубљани, онда није чудно што је свјетска јавност насјела пропагандама и лажима из сепаратистичких република. Умјесто осуде изазивача грађанског рата у некадашњој СФРЈ, Запад је на основу новинарских извјештача и извјештаја стао у његову одбрану. Изазивач рата је тако проглашен жртвом, а жртва, српски народ, агресором (!).

У својим базама, од хрватских новинара, страни извјештачи су видјели "звјерства" и "злочине" Срба. Словеначки, хрватски и муслимански пропагандисти су масакриране Србе представљали преко слика, ТВ камера као своје жртве. Овдје је дошла до пуног изражаја маштовитост и вјештина у лагању.

За истину се морамо изборити

Узме ли се и то да је Запад осјетљив на комунистичку идеологију све је прихваћено ново за готово. Накнадни деманти нису утицали да јавно мњење измијени своје увјерење. Истина и истински догађаји које су Срби приказивали нису били прихваћени. Без обзира колико је то поштено, искрено и племенито, у рату с противником без скрупула, мора се оштрије поступати. У противном, погубно је.

Уз све речено, кадрови су били уско грло. Чини ми се да није било довољно знања и потврђене способности. Није био развијен ни култ заштите од специјалног рата, па су и наша средства некритички приказивала оно што нису смјела. Дефетизам, као и незнање, безнадежна јаловост, крути шематизам и друго, није нас брзо извлачио из нежељених оптужби. Затим, зазирало се од отвореног уласка у медијски пропагандни рат, који је наметнут. Морала је постојати висока конкуренција медија у којој неће бити највећа жртва истина. Међутим, тежило се управо да истина не дође до изражаја. Зато амерички војник из Вијетнама констатује: "Разлика између чињеница које су касније објављене у новинама практично је била зачуђујућа. Постало нам је јасно да путеви јединих извора информација које сервирају америчком народу, а то су штампа, радио и ТВ - они горе терају народ да верује у чињенице сасвим супротне истини."

Увјерење да ће истина на крају побиједити од слабе је користи, ако се ништа не предузима. Зато, нужно се упустити у оштар медијски рат свим средствима, јер оно је постало моћније оружје од атома, олова барута и челика. Дакле, путеви истине крче се упорном и тешком борбом, сталним пропагандама и антипропагандним дјеловањем према сопственој и страној јавности као субјекту јавног мњења. Свиђала нам се таква борба или не, она се мора уважавати и водити на свим просторима, у свако вријеме и на сваком мјесту. Јер пропаганда која је немоћна да разликује идеале од интереса и пријатеље од непријатеља, осуђена је да трпи ударце за ударцима, а тиме и поразе.

Ако прије рата нисмо схватили да смо били у пропагандном, психолошком, медијском, специјалном рату који је већ трајао, нужно се освијестити и критички прихватити све што страни медији доносе, с једне стране, а затим узвраћати са свим снагама сопственом памећу, с друге стране.

Ако смо се у ранијим ратовима могли борити и успјешно носити са јачим противницима, и данас то можемо против лажи, насиља и медијског терора. Мораће истина доћи као оне давне 1917. када је некадашњи грчки предсједник Венизелис ускликнуо својим војницима прије пробоја Солунског фронта: "Будите као Срби, и слиједите српског војника, који је надмашио славу и саме Спарте". □

(Аутор је декан Педагошке академије у Бања Луци)

АКЦИЈА ФИНАНСИЈСКЕ ПОЛИЦИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У СЕМБЕРИЈИ И КРАЈИНИ

Богаћење по закону

● Вишедневном контролом на подручју бањолучке регије Финансијске полиције Републике Српске утврђено је неизмирење друштвених обавеза у висини од 20.000 милијарди динара, а око пола тих друштвених обавеза односило се на порез на промет ● Приоритет у контроли дат прометницима нафте и нафтних деривата, те онима који се баве трговином цигарета и алкохола ● Међу најуреднијим "нафташима" фирме "Синецооп", "Еурогас", "Нафтасјај" и "Пољоекспорт"

У складу са Програмом рада инспектори Финансијске полиције Републике Српске у посљедње вријеме су имали двије велике акције контроле пословања и наплате пореза на подручју Бијељине и бањолучке регије. И док су у Бијељини имали прилично проблема, а прву ноћ по доласку инспектора на зграду СДК бачена је и бомба у колективима и приватним предузећима регије Бања Лука све је било у најбољем реду.

У акцији Финансијске полиције у Крајини, која је трајала петнаестак дана, учествовала су тридесеторица инспектора. Њих двије трећине биле су из Бање Луке и околине док је остатак стигао из Бијељине или са Сокоца.

Вишедневном контролом утврђено је неизмирење друштвених обавеза у висини од 20.000 милијарди динара, а око пола тих друштвених обавеза односило се на порез на промет.

Током трајања контроле наплаћено је 5.000 милијарди динара друштвених обавеза, а преостали дио требало би да се наплати током трајања поступка. Ту се, прије свега, мисли на доношење рјешења, блокадом жиро-рачуна али и доношењем рјешења о забрани даљег обављања дјелатности за оне који на вријеме не измире своје обавезе.

Крајишки нафташи ипак уредни

- Приоритет у контроли дали смо прометницима нафте и нафтних деривата, те онима који се баве трговином цигарета и алкохолним пићем - рекао је Тедо Цвишић, регионални инспектор Финансијске полиције Републике Српске. - Акцијом смо такође, обухватили од пореских обвезника, од чега је 51 правно лице, а 29 предузетника. На крају смо донијели 28 рјешења у којима се налаже плаћање друштвених обавеза, а поднијели смо и 35 пријава за учињене повреде материјално-финансијских прописа.

По налазима Финансијске полиције сви "нафташи" су били готово потпуно ревносни у извршавању обавеза према држави. Било је, истина за вољу, и оних који су свјесно каснили са плаћањем пореских обавеза. Но, и то је било у оквиру прописа и дозвољених рокова кашњења.

- Код кашњења уплата друштвених обавеза нафташи с подручја бањолучке регије, која покрива 25 општина, имали су калкулације, које су заиста биле законски "покривене" - наставља Тедо Цвишић. - Својевремено је, Министарство финансија Републике Српске прописало камату од 0,5 одсто и то је важило и онда када је дневна инфлација прелазила 10, па и 15 одсто. Под оваквим условима, примјера ради, за 100.000 ДМ неплаћених обавеза, у условима инфлације каква јесте и минималне каматне стопе за неизмирене обавезе, укупна сума се реално за петнаестак, двадесетак дана смањи и на само 20.000 ДМ. И све је то било по прописима.

Међутим, тек 24. јула 1993. године Министарство финансија мијења каматну стопу и повећава је на 5 одсто дневно, али на ревалоризовану вриједност доспјелог друштвеног давања према цијенама на мало. Тек сада се и на овај начин приближило реалним вриједностима.

Према томе, управо због "фалш" прописа Министарства финансија државни приходи су по основу пореских давања били реално обезвређивани.

Занимљиво је истаћи да се по новим финансијским прописима за мјесец дана кашњења плаћања пореских обавеза дуг увећава за 658,1 одсто и на тај увећани и валоризовани дуг иде камата од пет посто. Значи, за евентуално кашњење од мјесец дана почетна сума дуга се увећа и за више од 15 пута. □ *(ГЛАС СРПСКИ)*

Момо ЈОКСИМОВИЋ

У БИЈЕЉИНИ УТАЈЕНО 8 МИЛИОНА ДМ ПОРЕЗА

Инспектори Финансијске полиције Републике Српске приликом посљедње акције на подручју Бијељине констатовали су да привредници са ове територије нису платили чак 8 милиона ДМ пореских обавеза. За толико велику суму бијељински бизнисмени су и буквално оштетили државу. Но, одавно је знано да је Бијељина центар шверца у Републици Српској. Преко ње прелазе конвоји цигарета и они се даље у РС и РСК дистрибуирају као халва. Слична ситуација је и са бензином, али је интересантан и податак да преко главног града Семберије иде и највећи посао са трговином кафе. У овом граду је регистровано на стотине пржионица кафе, газде су на локалима истакле само своје фирме, али кафа несметано, и највише у сировом стању, иде даље до Бања Луке, Книна, Глине, Приједора...

"Угледни" бијељински привредници, неки кажу и бијељинско подземље, првог дана рада Финансијске полиције Републике Српске, желећи очито да упозоре на "ажурност" њене инспекторе, бацили су на зграду СДК бомбу! □

У СЕЛИМА ГОДИЊЕ И ОСИЈА ОТКРИВЕНО ДЕСЕТ НОВИХ СРПСКИХ ЖРТАВА МУСЛИМАНСКИХ ЗВЈЕРСТАВА

Земља открива ужас

Српска земаљска њедра почела су да откривају страшне тајне. Годину дана послије, 29. јула, село Осија на врлетима тромеђе калиновачке, фочанске, и пањанске општине: ексхумирано седам Драшковића. Исти дан, пред Огњену Марију, село Годиње, пет километара сјеверно од Трнова: српска земља изњедрила је измучено па уморено тијело трновског свештеника Недељка Поповића, Савете Витковић, рођене 1912. године, непокретна старица задављена је у својој кући женском чарапом, Милорада Цилита, сви су му удови поломљени, смрскана лобања...

"Духовни геноцид није непознат Србима", говори нам његово преосвештенство митрополит дабробосански господин Николај не скидајући погледа са плитке раке у којој леже земаљски остаци оца Недељка (1954).

"Убијали су православне свештенике и у другом свјетском рату. Убијају и сада, али не тако често. Ово је други случај у дабробосанској епархији. Једном нашем свештенику муслимани су убили сина. Ипак, ја благодарим Бога што смо нашег Неђу нашли да га сахранимо достојно вјере коју је безгранично волио и коју је са толико смјерности народу преносио".

Потом се владикине вјеђе скупише, а лице поприми онај чудни продуховљени израз у којем има и бола и туге и поноса и пркоса:

"Иза оца Недељка остала је супруга и двоје дјеце. Српска православна црква учиниће све да дјеца изађу на путеве Божије и људске правде."

Одмах до нас старина Јово Елез. Гледа очима свиклим на смрт и тугу. Казује:

"Попа Недељка убио је Санџаклија Мерим Братић. Он вам је био некакав хосовац. Не знам који су га јади овамо дотјерали. Пуцао му је аутоматом у врат и уста. Недељко је пао овдје код ове трешње, ето, једне једине међу овом зимзелени. Уз Братића су били Дино Сачић и Хамо Локванчић. Све овдашњи. Знам их годинама као стару пару."

Питамо Елеза зашто је уопште ухваћен поп Недељко.

"Сјећам се као данас. Био је 10. јуни прошле године. Пошао сам заједно са оцем Недељком у село Пендичиће, на самом излазу из Трнова према Сарајеву. Хтјели смо одатле извући покрадену имовину покојног Мила Јовановића. Дочекале су нас Терзе које ту живе. Низашта нису хтјели чути, а Мехо Терзо одмах нас је везао. Био је ту и његов брат Зулфо. Стрпали су нас у ауто и довукли овдје, у Годињске Баре, исти дан. Мене су стрпали у некакву шупу са још двадесетак људи и жена, те двоје двогодишње дјеце. Попа су одвели у сусједну викендицу. Мучили су га. Кад сам га сахрањивао, био је модар у лицу."

Мучна сјећања прекидају свједочење старине Елеза. Ипак наставља:

"Два сата трајало је то, како су они звали, испитивање. Из шупе сам видио кад су га извели и повели педесетак метара уз пут у шуму коју зовемо Рујница. Тада су одјекнула два хица. Недуго иза тога вратила се 'тројка' и наредила мени и колеги да копамо раку. 'Прво ископајте попу па ћете онда и себи', рекао је Мерим. Недељку су биле везане руке на леђима. Пожуривали су нас. Њима се стално журило. Развезао сам руке попу Недељку и како сам знао и умио прекрстио му их на стомаку. Онда су нас потјерали испред себе. Одјекнуо је пуцањ и рука ми је клонула. Окренуо сам се и Дини гадно опсовао рекавши му при томе да гађа у главу а не у руку. Злотвор се смијао и рекао како није знао да има метак у цијеви."

На спаљеним огњиштима

"Тврд је орах био наш Нећо. Ко зна шта им је говорио па су га тако брзо уморили. Десети јуни никада у животу нећу заборавити. Тада је почела и голгота трновских Срба. Из шупе у Годињу као стоку су нас потјерали према Дејчићима. У шталу. Они су то називали затворима", уморан од сјећања завршио је Јово Елез.

Идемо кроз Годиње. Посред села тече Жељезница. На десној обали муслиманске куће, на лијевој српске. Осам их је било, попаљене, сравњене до темеља. Лелек и нарицање долазе здесна.

У кромпиришту под остацима српске куће управо су ископали Савету Витковић. Старицу рођену 1912. године. Око врата везана женска чарапа. Удављена.

"Била је непокретна, тешко болесна. Не знам да је икада у животу некога попријеко погледала, а камоли ружну ријеч казала", казује и јеца кћерка Душанка Кенић.

"Све до сада надали смо се да је умрла природном смрћу. Такви су гласови долазили. Уморена је између 5. и 10. септембра прошле године. Од комшија муслимана. Зашто?"

Недалеко од мјеста гдје је био покопан свештеник Недељко Поповић јама у коју је бачен Милорад Цилит (1940). Откопава га син Драго и кроз стиснуте зубе казује:

"Погледајте, сав је изломљен. Мучили су га до смрти."

Истога дана, када врело јулско сунце узима и ваздух, возимо се кањоном Бистрице према Миљевини. Тјескобним путем изнад кога камене гудуре парају небо. Све је тешко. И дан и мисао. Као да ми тона мозак притиска. Дан 29. јули када је земљина утроба по ко зна који пут у овом вијеку проговорила српском истином. Опором и тешком.

Три-четири километра од Доброг Поља скрећемо лијево. На путељак за који због стрмине имате осјећај да води у небеса.

Ексхумирано седам Драшковића

Село Осија на крају пута. Снуждила се фамилија Драшковића под старим липама на гробљу. Проклета људска нарав. Све се нечему надаш док не видиш. Ипак, можда...?

Сурова је српска истина.

Кренуло је откопавање. Прво старац Владе Драшковић рођен 1903. Спаљен у властитој кући. Једва да је видио. Шачица старачких костију на огњишту. Мало испод његове кућезгаришта друга жртва. Даница Драшковић рођена 1907. године. Пет мјесеци уморено тијело старице лежало је на сунцу, киши, снијегу,

вјетру... Сахранили су је наши. Мали сандук од грубо тесаних дасака.

Није далеко ни старина Перо Драшковић, рођен 1920. Одмах крај гробља. Прекривен шаторским крилом. Десетак центи испод земље. Стотињак метара низбрдо, на мјесту које Драшковићи зову Чаир, једно на другом у влажној јами тијела Јоке (1923) и Војина Драшковића (1919). Покошени митраљеским рафалом фанатика из непосредне близине. А онда мјесто гдје је покопано тијело Радована Драшковића, јунака рођеног 1955. године. Иза њега остала жена и двоје малољетне дјеце. Бранио је збјег до посљедњег метка. Убили су га, а тијело звјерски масакрирали. Људски талог и мртвог га се бојао.

Све се збило 2. августа прошле године. Ударили су по старцима у Осињи јер је српска младеж овог села листом отишла у помоћ својој браћи чији су положаји на Рогоју били угрожени. Искористили су шансу и побили српску старину. То су они звали заузимањем јаког четничког упоришта.

Ко су преобраћене звјери?

"Муслимани, и то наше прве комшије. Халим ћамо један је од злотвора. Некад ловац. Долазио ми, кумио, молио да га заштитимо. Чак су у наше куће долазили и доносили храну да их чувамо. Говорили нам чувајте нас Срби, не дајте нас, а ми ћемо вама ваљати", узбуђено прича борац Срето Драшковић. Сви уморени су му ближа или даља родбина. Говори нам изнад спаљених посмртних остатака старине Пере. Говори о монструмима уз онај вјероватни поглед Србина који не мрзи него презире.

"Годинама смо прали таве када бисмо их дочекивали. Па, комшије су. Помагали и када смо имали и када нисмо. Поче рат, комшије почеше играти неке игре које нисмо схватали. О некој Босни су причали. Онда су нас почели нападати. Подмукло. Лукаво. Припуцају па побјегну. До 2. аугуста прошле године кад побише наше старине, скоро незаштићене. На најсвирепији начин. Оне код којих су долазили по људски савјет и добијали га. Тек након мјесец дана успјели смо како-тако сахранити седам Драшковића", испричао је Срето.

Достојно Бога и човјека српски мученици сахрањени су 29. јула ове године. Опијелом је чинодејствовао његово високо преосвештенство митрополит дабробосански господин Николај.

Колико земаљска њедра још страшних тајни крију? Гдје је слиједеће Годиње или Осиње?

И може ли Србин након свега само опраштати и - памтити. □

Слободан КОВАЧЕВИЋ

РАТНИ ЗЛОЧИНИ ЏИХАД-РАТНИКА 109. МУСЛИМАНСКЕ БРИГАДЕ ТЗВ. АРМИЈЕ БиХ

Масакр над српским борцима

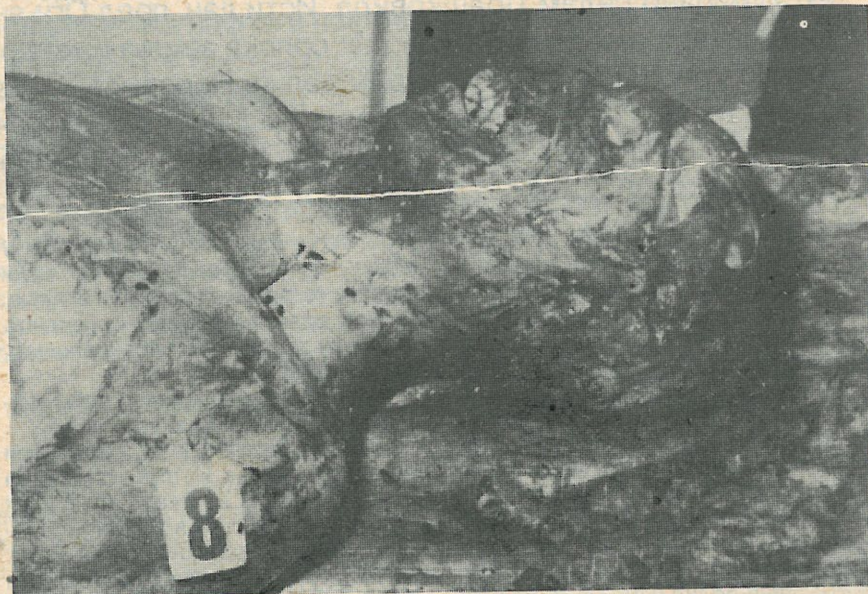

У жестокој одбрани источног дијела града Добоја од масовне најезде муслиманских снага из правца Грачанице, страдало је 2. јуна ове године, једанаест српских бораца Липачке чете, Прве озренске лп бригаде. Том приликом, тијела деветорице погинулих (Драгољуб Николић, Иван Јоскић, Зоран Тодић, Бранислав Митровић, Слободан Божић, Велинко Ивковић, Боро Марић, Славенко Тодић и Ђорђо Радојчић) као и двојица рањених - Жељко Јовић и Душко Петровић, пали су у злочиначке руке непријатеља.

Након дугих и врло мучних преговора са муслиманском страном из Грачанице, послије пуна два мјесеца, деветорица страдалника је размијењено, гдје је, приликом идентификације, утврђено да је над свима њима извршен ријеко виђен масакр. Над мртвим тијелима седморице погинулих и двојицом рањеника Жељка Јовића и Душка Петровића, који су након мучења убијени, џихад-ратници 109. муслиманске бригаде тзв. армије БиХ, са командним мјестом у Бријесници, конкретно из састава батаљона ове бригаде са сједиштем у Клокотници недалеко од Добоја, а под командом капетана Мирсада Дурмића, на звјерски су се начин наслађивали - одсијецањем ушију и носева, вађењем очију, избијањем зубала, ломљењем руку, ногу и ребара, као и пробадањем тијела разноразним бодежима.

Преостало је да се размијене још два погинула српска борца - Славенко Тодић и Ђорђо Радојчић, такође из Липаца, али за сада муслимани из Грачанице, из разлога само њима познатим, то не желе да учине.

Уз све војне и вјерске почасти, на мјесном гробљу у Липцу, 5. августа су сахрањени: Драгољуб Николић, Иван Јоскић, Зоран Тодић, Бранислав Митровић, Жељко Јовић, Слободан Божић и Душко Петровић. Друга двојица масакрираних - Велинко Ивковић и Боро Марић сахрањени су у Бушлетићу код Добоја, односно у Појезни код Дервенте.

Како смо сазнали од надлежних из Службе за сузбијање криминалитета при батаљону Војне полиције из Добоја, већ је припремљена сва документација о злочину над овим српским борцима и биће достављена Војном тужилаштву Бања Лука, ради покретања оптужнице за кривична дјела ратног злочина. □

Ненад ТОДОСИЋ

У СПАЉЕНОМ СЕЛУ ЖЕРАВИЦЕ

Зашто ми барем Дану нису оставили

● Крвави пир муслимана у Жеравицама догодио се у праскозорје Илиндана ● Узвике "Алаху егбер", "Ево нас, Алија" и "Жене хватај живе", преживјели Жеравичани неће никад заборавити

Вера Сокановић

Српско село Жеравице, на двадесет трећем километру од Хан-Пијеска према Олову, муслимани су напали у зору 2. августа, на Илиндан.

Село: запаљено.

Убијени: Јован, Зорка и Даница Сокановић, Алекса Голијан и Рајка Тодоровић.

Живи запаљени: Милован и Добривоје Голијан и Марко Мировић.

Одведени: Милојка Мировић и тринаестогодишња Дана Сокановић.

Осим мртвих, у селу нису затекли више никога.

Огањ и пепео

Дванаести дан након упада муслиманских војника из Кладња ватра са 85 попаљених жеравичких огњишта не престаје да тиња. Села од давнина обиљеженог именом као предсказањем које као да нико није знао да прочита - више нема.

Крвави пир догодио се у праскозорје Илиндана. Узвике "Алаху егбер", "Ево нас, Алија" и "Жене хватај живе" преживјели Жеравичани неће заборавити никад.

Међу њима је и шеснаестогодишња Вера Сокановић, којој су на жеравичком пепелу остали убијени отац, мајка и тетка. Сестру Дану муслимански војници одвели су са собом.

Веру смо нашли код рођака у Хан-Пијеску. Дјевојчица, црнина, бол - све то почиње причу о Жеравицама:

"Готово годину и по смо по збјеговима спавали, у шуми под ведрим небом, и тек недавно, вратили се кући. У кући смо били и те ноћи. Око пола четири изјутра пробудио нас је лавеж сеоских паса. Нисмо се ни разбудили, а већ је почело пуцати. Са свих страна."

Вера и њена сестра Дана су са тетком Даницом истрчале из куће и, кроз завјесу од метака, потрчале неких двјеста метара низа страну, према гробљу. Оца и мајку оставиле су у кући. Два дана касније вратила се по њих. На свега неколико метара испод куће пронашла их је, мртве.

На ливади испод запаље-них зидина некадашњег дома Сокановића један црни џемпер.

"Мамин" - каже Вера и окреће главу на другу страну.

Показује нам мјеста на ко-јима су биле штале, колибе - све оно што свако сеоско домаћинство у босанским планинама треба да има. Нуди нас јабукама, петрова-чама. Убрала их је с дрвета испред куће немајући, каже, чиме да нас почасти. Тако су је у кући Јована Сокановића научили.

У моменту постајемо свјесни чињенице да смо у сабласно пустом запаљеном селу од кога су муслимански положаји удаљени неких осам километара. Можда нас, помишљам, гледају из шуме поврх села, као што су оног илинданског јутра гледали одсјај јутарњег сунца на окнима куће Сокановића.

Кроз оловну завјесу

Осјећамо слаткаст, тежак мирис који, када једном уђе у нос, ту заувијек остаје. Убрзо откривамо да мирис не производи сугестија боравка на мјесту злочина; наилазимо на леш убијеног пса.

"Ни Бобија им није било жао", прати мој поглед Вера.

"Ухватила нас је паника. Нисмо ни примијетили када су нам пришли на само пет-шест метара. Било их је, чини ми се, десетак", присјећа се дјевојчица:

"Тетку су убили одмах, Дану ухватили, а мене умало. Била сам за њих пребрза. Неко је рекао: 'Ухвати је живу'."

Бјежала је Вера, не окрећући се, преко врлети и шума. Падала и наставављала даље. Четири сата касније појавила се на вратима свог рођака Зорана у Хан-Пијеску.

"Ишла сам у Жеравице неколико пута. Сама. Тражила Дану свуда, али узалуд. Да су ми бар њу оставили" - говори кроз јецаје дјевојчица која је за посљедњих 12 дана изгубила 15 килограма.

У понедјељак би требало, каже, да пође у школу. Уписала се у трећи разред Економске школе у Хан-Пијеску. Сада, без свога дома, чека да јој помогну да пронађе смјештај. Јер Вера од ближе родбине нема никога.

"Што ми Дану нису оставили? Зашто Дану?" - посљедње су Верине ријечи које се, након што смо се растали, неосјетно увлаче у памћење да бисмо по њима заувијек запамтили онога ко их је изговорио.

У Жеравицама су живјеле породице Сокановић, Голијан, Мировић, Тодоровић, Васковић, Батовић, Васиљевић, Јањушевић - њих 120.

Сада у селу нема никога. □

Мирјана КУСМУК

ДАНА ЈЕ ЖИВА

Верина млађа сестра Дана, која ће сада уписати VII разред основне школе, стигла је жива и здрава у Власеницу. На инсистирање српских војних власти, муслиманске власти из Тузле пристале су да размијене дјевојчицу из Жеравица. Она је, наиме, заиста ухваћена приликом напада на Жеравице, одакле је одведена у Кладањ, потом у Тузлу. Одатле је пребачена на српску територију. Иначе, 13-годишња дјевојчица је приликом покушаја бјекства рањена у руку. □

В. К.

БАЊА ВРУЋИЦА, ЦЕНТАР ЗА РЕХАБИЛИТАЦИЈУ РАЊЕНИХ СРПСКИХ БОРАЦА

Осмијех на лицима рањеника

О рањеницима брине пет љекара физијатара, десет виших и четири "средња" терапеута и медицинске сестре, а центар има и своју лабораторију. На располагању су им каде и базени са благотворном минералном водом, сале за рехабилитацију, амбуланта, ресторан...

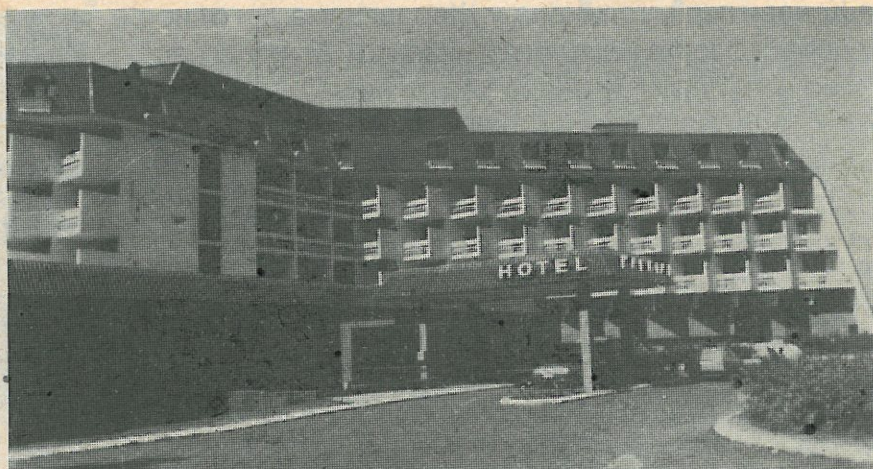

Хотел "Кардиал"

У Бањи Врућици нема туриста, нема, у љетним мјесецима уобичајеног жамора у хотелским фоајеима, на спортским теренима и у теретанама нема стаситих спортиста што се припремају за јесења такмичења. Највећа и најразвијенија бања у Републици Српској, она коју су туристички посленици поставили на треће мјесто ранг-листе бањских центара у бившој Југославији, данас је - Центар за рехабилитацију рањених бораца Војске Републике Српске.

Сачувани објекти и кадрови

Иако је удаљеност од прве ватрене линије, линије одбране Републике Српске, неколико километара метара, овдје влада невјероватан мир. Случајни, "залутали" пуцањ над куполама старе бање звучи више нестварно, него страсно. Као из неког другог филма.

Овдје су се многе спортске екипе припремале за такмичарске сезоне. Многи шахисти у овом центру "одмјерили" су снаге. Посљедње шаховско првенство Југославије одржано је овдје у децембру 1990. Данас Здравствено-туристички центар Бања Врућица изгледа попут успаване љепотице. Да ли ће се пробудити?

- Ништа није ни порушено ни уништено у овом рату. Сачували смо објекте, опрему и већину кадрова. Када рат престане ми ћемо поново бити оно што смо били: центар излетничког, здравственог, рекреативног и спортског туризма - каже Здравко Остојић, директор центра.

Данас, у ратним условима, директор Остојић сматра да је главни циљ помоћи Војсци Републике Српске и - преживјети. А људи запослени у овом центру труде се да та два циља и остваре. Овдје је највећи и најопремљенији центар за рехабилитацију рањеника у овом дијелу Републике Српске.

Љекари, физиотерапеути, медицинске сестре настоје да младим борцима након рањавања помогну да поново стану на своје ноге и да живе нормално, као и прије рата.

- У почетку ратних дејстава овдје је била и ратна болница - прича др Раде Каламанда, начелник Центра за рехабилитацију. - Међутим, испоставило се да је много боље да се "врући" случајеви одвоје од рехабилитације. Ратна болница је пресељена у Теслић. Овдје је на рехабилитацији тренутно педесетак бораца, који након завршеног болничког лијечења, покушавају да уз нашу помоћ поново проходају и да врате нормалне функције свим дијеловима тијела.

Проблеми постоје

О рањеницима брине пет љекара физијатара, десет виших и четири "средња" терапеута и медицинске сестре, а центар има и своју лабораторију. На располагању су им каде и базени са благотворном минералном водом, сале за рехабилитацију, амбуланта, ресторан...

Ипак, и овдје има проблема, а проблем се зове - новац. Теслићка бригада, чији су борци најчешћи "гости" овог рехабилитационог центра, обезбјеђује храну за борце на опоравку, општина Теслић плате за запослене, а остало... је у "домену" хуманитарне помоћи. Проблеми се јављају и због тога што неки борци имају, а неки немају статус ратног војног инвалида.

Борци, који се надају да ће се поново вратити на фронт, не смију осјетити да проблема уопште има. То је овдје правило. Док нас љубазни физијатар др Милић Лазић, прати кроз ходнике, чекаонице, амбуланте и разна "вјежбалишта", срећемо заиста насмијана лица. Ћаскају, шале се, иако неки од њих, док корачају уз помоћ штака, не могу сакрити осјећај бола.

Опоравак бораца траје, зависно од случаја, од неколико недјеља до неколико мјесеци. Али, када изађу одавде, они су здрави.

У Центру за рехабилитацију, осим бораца лијече се и цивили. Тридесетак гостију долази на дневне третмане, углавном са хидротерапије минералном водом која лијечи кардиоваскуларна и реуматска обољења.

Наравно, рехабилитација рањеника основни је задатак ове установе, чији ће статус, највјероватније ускоро бити ријешен. Наиме, Центар за рехабилитацију Бање Врућице, треба ускоро да постане дио Републичког завода за рехабилитацију, а и туристички дио Бање, једног дана ће оживјети. Оног дана када у Републици Српској буде мир. Надајмо се, ускоро. □

М. М.

ПОМОЋ РАЊЕНИМ БОРЦИМА

Лијекови и санитетски материјал

Првом половином августа мјесеца, а и касније, улазне капије Војномедицинског центра Бања Лука су такорећи биле опсједнуте од наших радника, привремено запослених у земљама западне Европе, а посебно из Швајцарске, Њемачке, Француске, Аустрије... Користећи годишње одморе они су донијели хуманитарну помоћ родном крају и здравственим установама.

Милош Шикман, који ради у Швајцарској донио је десетак кутија лијекова и санитетског материјала у вриједности од 8000 швајцарских франака. Миодраг Лагунџија, који је запослен у Штутгарту поклонио је рањеним борцима 1000 њемачких марака за куповину лијекова. Бошко Којић, који већ дуже вријеме ради у Њемачкој, а рођен је у овом поткозарском крају донио је 20 килограма разноврсних лијекова. Ратко Вришић, члан Клуба "Југословена" у Минхену донио је 3.500 шприца са иглама, те више кутија са драгоцјеним лијековима, чија се вриједност цијени преко 20.000 њемачких марака. Звонко Лакобија, запослен у Њемачкој као лични поклон донио је 15 килограма лијекова. Давид Којић из Њемачке такође је поклонио 30 килограма лијекова. Зора Руп из Минхена даривала је 15 килограма разноврсних лијекова. Драгољуб Ђукић из Штутгарта донио је двадесетак кутија скупоцјених лијекова и завојног материјала, а Дамир Шујица запослен у Њемачкој даривао је 150 кутија лијекова и више комада завојног материјала.

Томо Поповић из Швајцарске уручио је војној апотеци 40 килограма лијекова, а Крстан Вуклишевић из Швајцарске 120 килограма лијекова и санитетског материјала. Славољуб Михајловић из Швајцарске донио је поклон наших радника из клуба "Никола Тесла" из Минхена, комплет касета ЕРТЕГ филмова за хирургију, а Недељко Самац запослен у Француској уручио је као лични поклон 108 кутија лијекова и двије вреће санитетског материјала. Зорка Лепир из Цириха поклонила је 10 килограма лијекова и више врећа санитетског материјала - помагала.

Драгомир Вујиновић, Младен и Цвијета Грујић, Никола Човић, Дане Гверо, Саво Вукмановић, Миле Чившић, Милан Шујица, Никола Томић, Милан Батос, др Корнелија Кауроd и Мишел Бернард - сви из Њемачке поклонили су доста лијекова, санитетског завојног материјала, инвалидских помагала, као и личних поклона.

Некадашња радница у Војномедицинском центру Бања Лука, Савка Гргић, која живи у Љубљани донијела је свој поклон од 100 њемачких марака, а Душан Прерад и Борислав Јаковљевић запослени у Њемачкој донијели су преко 50 килограма лијекова и завојног материјала за рањене и болесне борце Војске Републике Српске. Нада Павловић, референт у апотеци Војномедицинског центра захвалила се свима онима који су даривали ову хуманитарну помоћ, а међу њима је доста оних који су то чинили већ неколико пута. Потпуковник Драган Арамбашић, након што се захвалио свим дариваоцима ове драгоцјене помоћи уручио им је захвалнице Војномедицинског центра. □

М. МУТИЋ

ДЕЛЕГАЦИЈА САВЕЗА ЖЕНА ЈУГОСЛАВИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Помоћ српским земљама

У организацији овог удружења прикупљани су лијекови за рањенике из РС који се лијече у Србији, уручивани су им поклони, хуманитарна помоћ је одвожена у различите дијелове Републике Српске, а на петнаестодневно љетовање у Грчкој до сада је упућено око 2000 дјечака и дјевојчица, из ратом захваћених српских земаља

Почетком аугуста мјесеца Републику Српску је посјетила делегација Савеза жена Југославије коју је предводила, предсједница овог удружења госпођа Братислава Буба Морина. Савез жена Југославије основан је прије три године у бурним и тешким временима као спонтан одговор и бунт против оних који су радили на разбијању тадашње Југославије. У првим демонстрацијама против Туђманове кампање на позив овог удружења учествовало је преко 20.000 жена. Од тог времена, како се ратни пожар ширио просторима бивше Југославије, Савез жена је одмах почео радити на прикупљању помоћи за српски народ у РСК, а касније и у Републици Српској.

"Овај покрет је нестраначки и искључиво хуманитарни", каже предсједница овог удружења, госпођа Братислава Морина. "Раније смо носили назив Покрет жена за Југославију па су нас многи, некако по инерцији, везивали за СК покрет за Југославију. Са том политичком странком немамо никакве везе, једноставно ми смо били покрет за Југославију оних народа који су жељели да живе у њој."

Помоћ коју су успјеле да сакупе и дистрибуирају чланице Савеза жена готово да се и не може измјерити. У организацији овог удружења прикупљани су лијекови за рањенике из Републике Српске који се лијече у Србији, уручивани су им поклони, хуманитарна помоћ је одвожена у различите дијелове Републике Српске, његове чланице су обишле готово сва мјеста гдје су смјештене избјеглице, исплеле су на хиљаде пари чарапа за српске борце, а посљедњих неколико мјесеци организовале су одлазак дјеце из Републике Српске на љетовање у Грчку. На одмор у Грчку сваких петнаест дана упућују се дјеца са свих ратом захваћених подручја. Приликом њиховог повратка свако од дјеце понесе са собом лијекове, обућу, одјећу и новац као помоћ њима и њиховим породицама. До сада је у организацији овог удружења у Грчкој боравило око 2000 дјечака и дјевојчица.

"Имамо одборе у готово свим градовима Србије, Црне Горе, Републике Српске Крајине и Републике Српске", наставља госпођа Морина. "У Новом имамо Гордану Савић, у Бања Луци Раду Ристић. Оне су чланови нашег ужег руководства. Све акције теку синхронизовано и трудимо се да помоћ подједнако стигне у све крајеве ратом захваћених српских земаља. Помоћ прикупљамо од донатора у земљи и иностранству, углавном су то наши радници на привременом раду у земљама Европе и свијета као и њихова удружења. Посебно бих истакла Српску православну цркву и Српски културни центар у Хамбургу. Они преко нашег удружења континуирано шаљу помоћ која није мала. Такође бих поменула и жене из Бугарске и Румуније које нам такође шаљу помоћ."

Посљедња помоћ коју су сакупиле чланице Савеза жена Југославије упућена је Војној болници у Бања Луци, а њена вриједност је износила преко 100.000 њемачких марака. Колико је значајна активност овог удружења за српски народ говори и мноштво захвалница од стране војног и политичког руководства Републике Српске као и велики број писама бораца која су пристигла на његову адресу. Посебно треба истаћи податак да је Савез жена Југославије примљен у Савјет жена интербалканских асоцијација. □

Александар ПЕТРАНОВИЋ

ПРОИЗВОДЊА ХРАНЕ У ЛИЈЕВЧЕ ПОЉУ И ПОТКОЗАРЈУ

Остварени велики резултати

● На пољопривредним површинама градишке, србачке, лакташке и козарскодубичке општине произведено је више од шест хиљада вагона пшеничног хљебног жита и око хиљаду вагона сјеменске пшенице

Уз велики допринос у одбрани простора Републике Српске пољопривредна домаћинства у Лијевче пољу и Поткозарју, послије Семберије, другој по величини житници наше Републике, дају посебан допринос производњи хране. У тој производњи, углавном, учествују старији људи, жене и дјеца.

Остварени резултати у пољопривредној производњи у протеклом дијелу године изузетно су велики кад се зна да се цјелокупан процес одвија у тешким условима. Овогодишњи хљебни колач на подручју градишке, србачке, лакташке и козарскодубичке општине тежак је око шест хиљада вагона. Више хиљада тона пшенице произведено је на подручјима прњаворске, бањалучке, приједорске и других општина са подручја бањалучке привредне коморе. Произведене су и значајне количине јечма и зоби, које ће се употријебити за сточну храну. Највећи и најуспјешнији произвођач пшенице је Пољопривредно добро "Младен Стојановић" из Нове Тополе, које у свом саставу има и највеће сточарске фарме у Републици Српској са више десетина хиљада свиња, хиљаду и пет стотина музних крава и неколико хиљада јунади у тову.

Уз велике напоре радника на радној обавези и старијих земљорадника, жена и дјеце сви пољопривредни потенцијали су у овим ратним условима искориштени максимално. Примјера ради, у градишкој општини у односу на ранији период, пшеницом је ове године засијано два пута више површина. Оваквом односу према пољопривредној производњи, поред земљорадничких газдинстава и пољопривредних предузећа, посебно су допринијеле земљорадничке задруге од којих треба истаћи ону која послује на подручју педесет и осам градишких села. Свој допринос производњи хране дала су и поједина приватна предузећа за промет нафтом, посебно "Светикс-сина" из Градишке, те Градишка и Бањалучка привредна банка, које су у текућој економској ситуацији обезбиједиле средства за кредитирање набавке основних репроматеријала, нарочито у вријеме жетве кад је требало плаћати нафту.

Захваљујући синхронизованим активностима свих учесника у организовању пољопривредне производње сада има хљебног жита довољно за подмирење потреба народа и војске на ширим просторима Републике Српске. Међутим, за подмирење потреба великог броја избјеглица нема довољно основних прехрамбених производа, па ће за њих и даље бити потребна помоћ међународних хуманитарних организација.

Крајем љета и почетком јесени у Лијевче пољу и Поткозарју пољопривредна друштвена газдинства и задруге очекују два важна посла: берба кукуруза и воћа и сјетва озимих житарица. Приноси кукуруза, који ће се због недостатка нафте, у брдским селима морати брати ручно, биће мањи од планираних, али ће овогодишња производња, према садашњим процјенама, бити већа од лањске. Берба воћа, које је родило изванредно, већ је у току и најбоље је организована у "Поткозарским плантажама", које имају у роду око осам стотина хектара јабука и крушака са којих ће добити око хиљаду вагона воћа.

Сјетва пшенице ће ове јесени бити скупља него икада у протекле двије деценије. Према садашњим плановима, овај велики посао требао би да се обави на тридесетак хиљада хектара у четири општине на просторима од Козарске Дубице до Бањалуке и Дервенте. За сада је још увијек неизвјесно снабдијевање са потребним количинама нафте, резервним дијеловима за машине и појединим репроматеријалима, а још није ријешено ни питање кредитирања. Недостајање и стручне радне снаге, уколико се привремено на рад, из јединица Војске Републике Српске, не врати одређени број бораца. Очекује се да ће у борачким саставима, уколико не буде посебних борбених дејстава, привремено, а то су чинили и у вријеме прољетне сјетве и жетве, ослободити војне обавезе они који су неопходни за обављање радова у пољопривреди. □

Хране неће недостајати: Детаљ са крајишких ораница

Гојко ШЕРБУЛА

У ПОСЕТИ ФАРМИ ОВАЦА "ЧАПОРИ"

Срби неће у чобане

Мирис ове племените животиње буди у нама дубоко сећање о старом српском селу, где су човек и животиња, чинили нераздвојну целину. Таквог села више нема, али исконски однос нашег човека према стаду, као основном услову преживљавања на овим брдима, није умро

Недалеко од Хан-Пијеска, када се скрене са асфалтног пута за Соколац међу планинске ливаде, налази се фарма оваца, "Чапори". Док се приближавамо модерним здањима, дочекује нас блејање оваца и јак мирис амонијака. Улазимо у савремене торове. Изненађује нас величина ових монтажних објеката, који су рађени према савременим стандардима и намењени узгоју великог броја оваца.

Дочекује нас Јелена Зеленовић, ветеринарски болничар. Она нас води у обилазак фарме. Прво што нам показује су овнови. Они су понос овога добра. У једној прегради видимо неколико необично крупних примерака. То су овнови пасмине "ил де Франс", вероватно назване према истоименој покрајини у Француској (Il de France). "То су", прича Јелена, "приплодни овнови. Основна вредност ове пасмине је у великој количини меса које дају. До њих су расплодни овнови руске пасмине, 'романовски'. Ова пасмина се одликује великом способношћу оплодње, па се врши укрштање са домаћим овцама. Ту су још овнови пасмине 'виртенберг'." Док ово слушамо, увиђамо, колико смо мало знали о укрштању и узгоју ове, човеку вишеструко корисне животиње.

"Пре рата", каже Јелена, "вршено је вештачко осемењавање. Разређивача, који је справљан на Пољопривредном факултету у Сарајеву, више нема, па се осемењавање врши на природан начин. Слична је ствар и са концентратом за исхрану, па је повратак на природну храну, готово потпун. Овновима који се спремају за приплод, дају се зоб и мрква."

Упознајемо и другог ветеринарског болничара, Миру Ћеранић, која нас упућује у разлике између природне и вештачке оплодње оваца. Примећујемо љубав, коју показују ове жене, док говоре о своме послу. Оптерећени ратним темама, осећамо да улазимо у један сасвим другачији свет, свет у коме је све подређено рађању и оплодњи. А то је област где су жене природни ауторитети.

Примећујемо још нешто. Ово је изузетно малобројан колектив. Јелена и Мира се жале да нема довољно чована, који би изводили стада на испашу. Ово добро има своје ограђене пашњаке, на које се грла морају свакодневно изводити у редовном циклусу исхране. Док разговарамо о овом проблему, појављује се Горан Обрадовић, руководилац фарме. То је млађи човек, дипломирани инжињер агрономије. Овдје ради од 1986. године. Објекти фарме су усељени 1983. године. Од господина Обрадовића сазнајемо, да ово добро поседује 3000 хектара пашњака, од којих вештачки засејани, чине 800 хектара. Кошење ових, вештачки засејаних површина, врши се механизовано. Фарма "чапори" има око 3800 грла, од којих матичном стаду припада 2200. Ови подаци, које нам даје инжињер Обрадовић, говоре, да се ради о највећој фарми ове врсте у Републици Српској. Проблем фарме је, поред недостатка концентрата за исхрану и разређивача за вештачко осемењавање, недостатак радне снаге. Из тога произилазе и остале недаће. Радна снага је неопходна за кошевину, којом се обезбеђује основна храна за овце. Тако се догађа да приватници косе површине које припадају фарми и односе покошено у своја домаћинства. Недостатак радне снаге се осећа и у пословима шишања оваца. И поред позива који је неколико пута упућиван преко радио таласа, нарочито избеглицама, да дођу на фарму, и солидних услова који се нуде (топли оброци, цигарете које се деле једном седмично, плата и превоз до места боравка), одзив је био раван нули. Хуманитарна помоћ и ситан шверц су, захваљујући незаинтересованости органа власти, постали неупоредиво лакши начин преживљавања. Колико су се Срби отуђили од села и производње хране, неизбежно се огледа и у овом примеру.

Ипак, овај мали колектив, неоправдано запостављен од средстава јавног информисања, производи храну. Велики део грла иде за снабдевање војске, а мањи у слободну продају. Продаја се, кажу нам, обавља четвртком, овдје на фарми. Цена једног килограма "живе ваге" је једна немачка марка. Породицама погинулих бораца се излази у сусрет, приликом давања помена покојнику.

Док пијемо кафу са овим скромним људима, у пословној просторији, која се налази уз саме преграде са овцама, мирис ове племените животиње буди у нама дубоко сећање о старом српском селу, где су човек и животиња, чинили нераздвојну целину. Таквог села више нема, али да исконски однос нашег човека према стаду, као основном услову преживљавања на овим брдима, није умро, уверавају нас Јелена и Мира, њихов руководилац, инжињер Горан Обрадовић, Радуловић Јока, Савчић Драгомир, Бјелановић Славојка, Видовић Јања, Мијатовић Косана, Станковић Радојка, Видовић Слободан, Митровић Анђелко, Цвијетић Милорад, Ашоња Милош, Дупљанин Миладин, Дупљанин Милан, Цвијетић Илија, Тодоровић Владо, Пејановић Будимир, Продановић Срећко. Крајем септембра, овдје ће овце ојањити, три стотине младих јагањаца. □

Дејан ГУТАЉ

Ристо ТРИФКОВИЋ

Уби ли заиста Микајло Шарца

У јеку и хуку расформирања сељачких радних задруга, Недељко Шарац поуми да штогодарце ушићари, преко ноћ премјести кочеве своје њиве дубоко у "државску" земљу. Промућуран, држаше да ће се то провући испод жита, лећи и захашати. Заора међе, посије пшеницу. Ужива! Понеко се у чуду сумњичаво пита одакле да је Шарчево имање захватило чак до прибријежице што дијели пут за село Јандиковину од Рујца кад је то државско одвактиле? Али Шарац не хаје. Сије, жање. Не помета! Извлачи корист.

На састанку сељачке заједнице неки Микајло Дињац, човјек окошт, издужен, бројне породице за вратом а танка стања, оклијевајући, снебивајући се, потеже о томе, да случајно оклем грешком Шарац... овај... није зафатио комад државног добра! Дињац окину, извали, наста тајац. Пачати се у те ствари, и још са Шарцем панцу ломит, ето главобоље а из чиста мира. Дињац заинтачио па предлаже да се ствар испита, нека изађу мјерници и по тефтерима утврде како ствар с тим стоји. Шарац се повио, ћути, пуши. Отреса десним раменом. Није му право, мршти се. Предсједавајући, извињавајући се готово, приупита га има ли он о томе шта своје рећи, а Шарац, нерадо, као и хоће и неће:

"Па нека изађу мјерници, комесија, не браним, нека се ишчита по књигама, ја се немам чега плашити, земља је моја, само нека се зна да онај ко их зове нека их и плати!"

"Зашто ја? Одакле мени паре?", врпољи се и мува Микајло тражећи потпору од комшија који таје погледе, "ја сам у селу најтањег стања. Нека богами плаћа онај који је ушићарио!"

"Ја борами не плаћам за своју земљу, нисам луд", одбија Шарац, "а пошто ти и теби слични стално чачкате, право је и да платите!"

Мрмољење. Нико се не усуђује да каже шта стварно мисли, да Шарцу отворено скреше у брк. (Сељаци се и иначе тешко јављају за ријеч, и то само када су лично подбодени, и кад морају, кад их притијесне, а и тада шкрто, заоколиш и нерадо!) Сви мисле у длаку што и Микајло, али им се не кавжи са Шарцем који је стара врдалама и лопуждара, ко је имао с њим верецка остао је и бос и кус и провео се као онај по трњу. Микајло заврo, Шарац шара и мастија лукаво очима, он тобоже није противан, само нека се зна ко ће трехнути кесом. Сви мисле да је Шарац притиснуо ерарско, али паметније је гледати своја посла, јер са Шарцем не ваља заједно ни мед лизати! присјешће ти кад-тад! За рата је, шушкало се, смицао рањенике, партизанске и четничке, не би ли се докопао јадних им прња, а однекуд је у два пута догнао целеп стоке говорећи да их је пазарио! Пљачка, знали су, али нису смјели ни бијела зуба промолити! Са Шарцем није се шалити.

Шарац сређује љетину, не помета, а Микајло обија прагове у срезу, иште правду. Тужака! Некакав га чиновничак с душом у носу на кога га упрaвише пресијеца:

"Имаш ли ти, брате си драги, пусулу? Је ли то захтијев читавог села... ако село за тим стоји онда дођи с дописом, овјереним муром и потписима, иначе ти не пије воде! А ако ти тјераш, испрси се, плати и комисија ће изаћи!"

Узалуд Микајло објашњава, тумачи, чиновници имају тврде уши, не слушају га. Чак га некаква утегнута, гузата, пита: шта ли је толико запео, неће држава пропасти за парцелу земље, пих!

Враћа се Микајло из среза необављена посла, читав дан је издангубио а ништа није постигао, пропала му је надница, потиштен је, и таман што је путић заокретао пут Рујца - има ту један шумарчић и захладчић колико за чеперак гдје Рујевчани отуришу да ноге протегле и испуше цигар дувана - кад ли му неко заскочи с леђа, повуче у шумарчић и стаде немилице млавити, макљати и тући гдје стигне, не бирајући! Гази га и бије тај, или их је неколицина, Микајло не зна у оном думану шта га снађе, покушава - цапа се - да му се како извући из вреће и утећи, али не помаже му, гуши се, ударци пљуште, Микајло стење, јауче из гласа, хоће га још убити намртво, дохакати му. Падају ударци по затиоку, бубрезима, крвнички... Освијестио се, премлаћен је, свака га кошчица боли и жуљка, за трен не схвата гдје је ни шта се с њим то збило, једва се досјећа, чак му болно и прстом макнути! Јекти! Тресе се. Грозница. Ноћ овладала. "Шта ме снађе", помисли, "то је Шарац удесио, или је наслао некога. Е, преостанем ли жив платиће ми... не звао се ја Микајло!" Пребили су, што се каже, бога у њему, сваку му кошчицу протресли. Селу је на пола пута, ако остане лежећи на земљи још ће се испрехлађивати и навући какву болешчину, није му друге него се мицати, стиснути зубе и некако се довући до кућног прага! Баула, све га боли, мркне му се, али не смије одустати...

Једне ноћи, ко зна зашто баш те а не неке друге, нешто се Микајлу као присни да ће - умријети. Његови поспали, мјесечина, а њему се нешто врело навалило на прса па не може дахнути. Не боли га као што је некад знало, пред смрт, веле, болови умање, па чак и умину, сажали се сам на себе, на дјецу што ће их оставити и на жену-мученицу која ће их с десет ноката подизати! А најгоре му је и најжалије - стисне му се у грудима - кад помисли да ће се онај крволок Шарац и даље ширити и башкарити и да му нико ништа неће моћи. Подбоден тим, ријешен

Умро је Ристо Трифковић, један од најпознатијих српских савремених књижевних стваралаца. Рођен је 1924. године у Горажду. Рано је почео писати - готово прије пет деценија. Објавио је неколико романа, неколико књига критика и есеја и 11 књига приповиједачке прозе.

Приповијетка је била Трифковићева основна литерарна вокација. Најпознатије његове збирке прича носе наслове: "Посне душе", "Сарајевско љето", "Свакодневна изгнанства", "Запис о Карановцу", "Сарајевска фуга". Главни јунак је, готово без изузетка, тзв. обични, мали, свакодневни човјек, човјек из међувремена, онај у чијој се судбини драма живота прелама упечатљиво, без великих узбуђења, са свим нијансама које свједоче велику чежњу и патњу и несагледиво људско неспокојство, разочарење у све под капом небеском.

Трифковић је створио свој стил приповиједања, јединствен у српском приповједачком корпусу, створио је једну огромну галерију ликова, "развезао" језик до његових најсуптилнијих значења и валера. Био је изванредан познавалац психологија људи, био је приповједач чије се приповиједање суштински приближило архетипу - моделу настајања, развоја и смисла народног приповиједања. Као народни приповједач, Трифковић је сазадавао приповједачке текстове безболно, у даху, без пукотина, без видљивих трагова измишљања, као да преписује стварност у којој људска бића постоје непрестано запитана зашто постоје, да ли је стварност стварност или сан, је ли ово што виде, што осјећају и што им се догађа могуће или је све привиђење и страшна обмана чула.

Риста сам посљедњи пут видио у марту прошле године. Лежао је болестан, у свом стану, у Загребачкој на Грбавици. Писао је нову књигу приповиједака. Ништа му није могло избити перо из руку. И умро је с погледом на неисписане странице. На бјелину папира. Остале су његове књиге. Остало је велико дјело, надахњујуће, које обавезује генерације које ће доћи. □

очас, искраде се, село поспало као и укућани што су, неко је доба, уз тијело притисnу ножину којом се кољу свиње за посјек и черечи волујско месо, те као слијеп, вођен мишљу да му је дошао мрли час и да се мора осветити, правде и поштења никад на овој земљи, управи Шарчевој кући, заправо, како је заљетило, Шарац и не спава у кући него у слами за кућом, на камари, у кући га изједају буве! Шарац завео, хрче ли хрче, као да струже дрва, то Микајла узљутну и подјари, и он у неколико лаких гипких одскочаји нађе се над Шарцем који се у сну бијаше развеганио, и не премишљајући се ни трена тргну ножином, сијевну оштрац и згодимице сручи га Шарцу посред срца. Шарац се заломата, забатрга, Микајло га притиште, проврти ножекањом, крв пљусну али не превише, не да да се прзни и чува се да се не испрска, па пошто се Шарац умири грохћући снажно тргну нож назад, обриса га о сламу, жао му га бацити, још може заваљати, и, чудно, као да и није убио Шарца, тако се некако осјећао. "То ваљда севап смрти" помисли, и тишком се врати, сигуран да га нико није опазио. Нож задјену у рупу међу гредама гдје га не би нашли осим да кућу развале. Чека умрли час. Сад нека дође, наредан му је! Онда доби вољу да још једном запали. Пуши. Чека. Не долази. Чудно. Чак му је облакло на души. "Шта ли је ово", помисли, "да се нисам преварио у рачуну?" И у то усни. Сања како он макља Шарца, све га набија у врећу и по њему озго скаче, таба. Јаросан! Ујутру, чу шта се догодило. Веле, ноћаске, искасапило Шарца на камари сламе, за кућом. Приклало га ко бравче! Микајло се и сам зачуди! Ко би то могао, де!

"Валај, нека је ко је да је, посветила му се", рече, "ко да је мене овог питао!"

И не помишља, не поумљава да би то он могао бити! Врти се по селу, распитује се. Људи га обилазе!

И кад га притворише као најсумњивијег, куне се очињим видом ("обам ока ако сам!") и дјецом да га он ни пипнуо није а камо ли... убио. Из куће, вели, ону ноћ није ни поради себе излазио, духињао је болан! А и није он човјек те сорте, питајте комшилук, имаћете шта да чујете! Све најбоље! То мора да је ја је... анамо њега... средио и скусурао... неко други а ето њега... на правди бога... потворило! Шарац је... покојник... само се распитајте код Рујевчана!... презарадио то што га је стигло и снашло, свима је укихао, али га се свијет плашио! Неки ће зазирати и од њега мртвог као од мртвог вука. Тврдо јемчи и главом стоји да он није, Микајло, нити би! А ко је убилац, откуд би знао? Распитајте се с ким је све Шарац потајице шуровао. А неки безбели кога је изварао! А и туђа му је двиска била драга, још како! Ма имао је тај масла и поврх масла на души!

Након два мјесеца пељања Микајла пустише из истражног, без доказа!

Микајло брза кући и све мисли: "Боже, ко ли му дохака да ми је знати! Пољубио бих га у руку ко свештено лице!" ☐

Д. ЈЕКНИЋ

БРАНИСЛАВ ВИШТ ИЗ ДОБОЈА

Академски сликар у рову

● Чим се завршила школска година у Добоју, професор ликовног васпитања, академски сликар Бранислав Вишт оставио је дневник и узео пушку. Распоређен је на линији јужне одбране Добоја у Добојској бригади

Међутим, то није први сусрет Бранислава Вишта са ратом. Као умјетник, обишао је многа ратишта у Славонији и Книнској Крајини, а резултат тих путовања су његове графике, на којима је представио своје виђење ратног ужаса. У мају 1992. године рат је стигао и на просторе гдје Вишт живи. Овај добојски умјетник, који је образовање стекао на Сарајевској академији, у класи Љубомира Перчинлића, одмах се ставио у службу народу и војсци. Оставио је кист, палету и боје и укључио се активно у рад Црвеног крста, евидентирајући и помажући хиљадама избјеглих људи. Кроз Виштову "ординацију" прошло је преко 20.000 избјеглица, исто толико горких судбина нападнутих Срба са сатрих огњишта из средње Босне. Све их је уредно евидентирао, са свима поразговарао, свима помогао да нађу смјештај и дођу себи након претрпљених шокова. Тако су Вишта, академског сликара упознали житељи сусједних градова Брода, Оџака, Зенице, Маглаја, Завидовића, Дервенте, Грачанице... Европа Вишта одавно познаје. У Паризу, Дортмунду, Ници, Бриселу, Тулону и другим европским метрополама и културним центрима излагао је око педесет пута, најчешће самостално. Виштове слике се налазе у многим музејима и галеријама у Југославији, али и у Зеници, Тузли, Сарајеву, "на оној другој страни", како умјетник воли да каже.

Резултат Виштовог хуманитарног једногодишњег рада јесте циклус слика инспирисаних људском трагедијом, напуштања кућног прага. Нека од тих дјела биће изложена у Првој сликарској колонији која ће половином септембра бити одржана у Добоју. Иницијатор колоније је дакако Бранислав Вишт, чији је циљ да окупи све заинтересоване умјетнике (сликаре, графичаре и вајаре) из Републике Српске, Српске Крајине и Југославије. Умјетници ће, своја дјела, на тему слобода, стварати на лицу мјеста, у ратним условима као што то Вишт ради у тренуцима одмора на ратишту у ширем рејону Макљеновца код Добоја.

- Рат јесте зло, али и инспирација за умјетнике које позивам да ми се јаве у Добој - каже Вишт. ☐

Н. ЦВЈЕТКОВИЋ

Бранислав ИЛИЋ

САРАЈЕВСКИ ПАКАО

Из овог су града побјегле и птице,
тихи сутон и вјетар благ,
побјешњеле звијери и несанице
по сву ноћ куцају на кућни праг.

Чујеш ли, Господе!
Крици сужњева јече кроз мрак -
то Содома и Гомора на душе
крштених
ударају свој ђавољи знак.

РАТНИКОВ САН

У болничкој постељи у ранама
ружан сан усних по дану бијелом.
Колијевку с дјететом од ножева
мајка је штитила властитим
тијелом.

У кошмару од рана сна
страшан је призор испред мене.
На прагу заклана старица -
очи јој бајонетом извађене.

И залуд сан замијени јаву,
исти се призор у снове враћа.
Поново нас црним јамама воде
они што су нас звали браћа.

Константин ФИЛОЗОФ

Живот деспота Стевана Лазаревића

Константин Филозоф је рођен у другој половини 14. вијека. У младости је учио у школи бугарског патријарха Јевтимија у Трнову. Послије тога је највјероватније боравио у Цариграду и на Св. Гори. Након пропасти Бугарске 1393. године, пребјегао је у Србију. Живио је на двору деспота Стевана Лазаревића све до деспотове смрти. Мјесто и датум Константинове смрти нису познати.

Константин је био свестрано образован човјек. Назив Филозоф добио је управо по својој великој учености. Био је нека врста професионалног учитеља и дипломате. По свим правилима, Константин Филозоф није био ни калуђер ни свештено лице уопште.

Као учитељ, Константин је у манастиру Манасији, задужбини Стевана Лазаревића, основао тзв. ресавску школу. За своје ученике тамо је и написао "Књигу о правопису", у којој је изложио своје погледе о реформи правописа и ревизији текстова дотадашње црквене књижевности.

Главно Константиново дјело је "Живот деспота Стевана Лазаревића". Ово је дјело написао по налогу патријарха Никона негдје између 1431. и 1435. године. Дјело има велику документарну вриједност, пошто је, за разлику од ранијих биографија владара из лозе Немањића, писано не као хагиографија, већ као права историја. Константинов стил писања је врло компликован, на доста мјеста и нејасан, али као књижевник Константин Филозоф има своје пуно мјесто у историји старе српске књижевности.

Овај деспот, дакле, засија од земље Далмације, Дакије, земље сада названих Срба, где многи у последња времена процветаше, о којима ће родослов објавити. А ова земља не само да слично оној обећаној точи мед и млеко, но као да је у себе примила и везала четири времена и ваздух и из себе их даје осталима. Јер у целој васељени не може се наћи земља да има сва добра сабрана у једно и на све стране, но имају нека добра делом, и само на неким местима, на истоку дакле и на западу, северу и југу, као што говораху земаљски посматрачи и као што видесмо. А ова је (тј. српска земља) пуна сваких добара, да и по писању неких географија шаље ваздух западу и Јелеспонту (Хелеспонту) јер ту дан има 15 часова, и примивши тај број, оно што претиче одилази ка северу, ка истоку и југу, у крајеве где су кратки дани, а исто тако и у неке пределе где је корен добара пожељан, и где су тога лишени. Јер лишене су земље, на пример на југу, где је 40-дневна жетва и ноћу је тама, или у северним, где је слично 40 дана и ноћи светлост, или где су земље снежне и опет друге безводне, а друге ненасељене, по Јову. Дакле, без свакког спора има добар ваздух и складан састав у свему. И пошто се дрво познаје по плоду и човек по делима, по плоду и делима описаћемо ову земљу. Треба пре свега говорити о оном што је најпотребније, тј. о злату, а уједно и о сребру, а њихови извори (тј. рудници) часни и плодни, који све више расту, уколико се више црпу, као што и извори који се исцрпљавају, све слађи бивају. И где се дакле на истоку или на западу може наћи таково и толико богатство? Ваистину нигде. И да се не заморимо продужењем причања, доста је означити узрок...

Ако ко помисли и на заштићеност те земље, она је утврђена превисоким горама, таквим градовима какви се по многим крајевима у малом броју једва могу наћи. Преизванредни су сваким узвишењем и утврђењем, а снабдевени су водом, која се назива весеље градовима...

А погледај ми и људе, који су последње и најчасније дело Божје, да не би ко мислио да хвалим бездушне и неосећајне ствари. Но, ваистину, најбоља земља рађа најбољи пшенични клас, који нам и даје 30-струко, 60-струк, и 100-струко. Храбри су, дакле, тако, да такав глас у васељени нико други нема међу људима. А добропотребни су и у послушности, да им нема равних у васељени. Где је потреба, брзи су на послушности, а спори на говор. А где је потреба нешто противно, брзи су на одговор свакоме који пита, наоружани оружјем, десницама и левицама. А телесном чистотом превазилазе друге народе, а исто тако и лаком и светлом крвљу. А уз то су милостиви и дружељубиви. Ако би ко од њих осиротео у потребама, остали му све потребно дају, не само појединцу, но сваком и свагда, и не само давањем, но двоструком милостињом, тако да се може применити Соломонова реч: "Поштујући нишчега, чини милостињу". А живот у тој земљи је као црква Божја, но установљено је да се моле, од малога до великога од њих, више од два пута на дан. Љубочасно је како син, ма да је и у своме дому, када је заједно са родитељима, као слуга стоји пред њима. А ово се може видети не само код богатих но и код најгрубљих и код последње сиротиње. Где се чуло код њих да је неко озлобио оца свога или матер? Ваистину никако, но по Христу врши се закон, чинећи један другога бољим од себе, господином називајући откривене главе, како је у старини било и како је сада у јужним земљама...

(Константин описује лозу Немањића, даје кратак опис Косовске битке, прилике у Србији послије тога, Стеванове напоре на сређивању и уређењу државе, Београд, који постаје Стеванова престоница, описује Манасију, задужбину Стеванову и, на крају, смрт Деспотову.)

Подигавши се иђаше ка Београду. Када је био на месту званом Главица, обедовавши изиђе да лови, и док је још ловио, узео је крагуја на руку своју. Овога узевши није носио како треба, он, који је досада све како треба и на удивљење изводио и чинио, и нагибао се на сваку страну да са коња падне. Обухвативши га са обе стране вођаху га до стана. И кад је био у шатору, он лежаше, а то беше свима дирљив призор, испустивши само један глас: "По Ђурђа, по Ђурђа" (Ђурђа Бранковића, кога је био одредио за наследника). И тако није ништа одговарао до ујутру, када и дух свој предаде Господу. Престави се у години 6935 (1427), у 19 дан месеца јула, у суботу у 5 час дана (тј. у 11 часова пре подне).

Када је са коња био скинут, био је у граду наједанпут такав гром, изненада, страшан, какав никада нисмо чули, од кога часа тама би у целом том крају, тако да се мислило да је ноћ која се у залазак сунца мало просветлила. А ово је било у подне.

Када је ово овако било, који жалосни гласови нису се тада чули? Падали су људи лицем ка земљи и крв је текла из њих, и друго, тако да нису ридали за њиме само као за господином, но као за оцем са љубављу поштованим. Затим пошљу по Ђурђа, а сами узевши га ношаху га гробници, коју сам сазда у Ресави. О љубочасног војништва, љубочасног господара. Нису тада гледале ни жене децу, ни своје куће, нити што друго. А ту негде близу била је исмаилћанска војска, но они који су преносили деспота нису свој живот рачунали ни у што, да би га положили на место где је заповедио...

Превели: Др Д. ПАВЛОВИЋ и Р. МАРИНКОВИЋ

Др Радосав ШУЉАГИЋ

Ратна вештина српске војске (2)

Историјска догађања и комплексна пракса ратне вештине у првим српским државама послужили су као полазна основа за заснивање и релативно оригинално развијање традиција наше ратне вештине. То је обављено супституисањем и развојем наше народне епске историјске традиције - посредним преношењем народног сећања, памћења, предања, и адекватних знања у нашу народну свијест о родољубљу и ратној вештини наших предака. У усменом предању народ је остављао млађим генерацијама јасне поруке и поуке о умећу војевања тадашње војске, о вештини ратовања и спретности у борби, као и о многим позитивним и негативним поступцима тадашњих знаменитих људи. Свим тим се посредовано указује на потребу непрекидног стицања вештине борења, војевања за слободу, част и достојанство, за вредности бољег живота и лепшу будућност народа као целине. Тиме је стварана патриотска свест људи и подизан ниво смисла о етичким вредностима.

Прекид у развоју ратне вештине српског народа

Насилни прекид у институционалном развоју ратне вештине у државама српског народа био је сукцесиван и по трајању сагласан надирању Турака на Балканско полуострво и њиховом задржавању на тим просторима. Трајање прекида је било различито и оставило је снажан утицај на нашу ратничку традицију и опредељења.

На простору Македоније прекид је трајао од 1371. године, када су пропале државе краља Вукашина и деспота Угљеше, до 1912. године, када је Краљевина Србија ослободила Македонију. На простору Србије прекид је трајао од 1495. године до 1807. године када је створена национална држава под вођством Карађорђа Петровића, а на Космету до 1912. године, када је Краљевина Србија ослободила дијелове Јужне Србије, Косово и Метохију и укључила их у свој састав.

У Црној Гори прекид је трајао од 1482. до 1796. године, када је створена национална држава Црна Гора. Прекид у Босни трајао је од 1463. до 1918. године, када је српска војска ослободила Босну и укључила је у састав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, потом Краљевине Југославије. У Херцеговини прекид је трајао од 1482. до 1918. године, а на простору Дубровачке Републике од 1808. године, када је тај простор заузела Француска (од 1815. године Аустријска монархија), до 1918. године, када је Дубровник ослобођен.

Насилно развијање ратне вештине

После насилног прекида у институционалном развоју ратна вештина је интензивно, ванинституционално развијана, јер је српски народ био и остао веома значајан војни чинилац на Балкану и његовом окружењу. Ратна вештина развијана је у два правца: 1. у оквиру ратне вештине војски држава које су биле покориле наш народ и 2. у борби нашег народа против туђинске власти за поновно успостављање самосталности и државне независности.

Овај период је био изузетно тежак за наш народ, јер је био свестрано експлоатисан, посебно у војном смислу. Драстично је искоришћаван за остваривање мирнодопских и војних циљева Венеције (1000-1797), Мађарске (1459 и 1463-1527), Хабсбуршке монархије (1527-1715), Аустријске монархије (1715-1867), Аустроугарске (1867-1918) и Турске (1371-1912). У историји нема сличних примера да је неки народ тако дуго и тако перфидно израбљиван и да је то било извођено селективно до угрожавања физичког опстанка. Искоришћавање српског народа у војном смислу у већем обиму, углавном траје око 550 година /1371-1918). Наши преци су имали обавезу да служе у туђим оружаним снагама и често су били главни ослонац тих снага. Војевали су на различитим ратиштима у Европи, Азији и Африци тако да су у релативно дугом периоду стицали значајна искуства, искуствена знања, а касније и теоријска знања, из области ратне вештине. Та знања је даље развијао старешински кадар нашег порекла у оружаним снагама Венеције, Хабзбуршке монархије, Мађарске, Турске, Аустријске монархије, Аустроугарске и Русије.

Дешавало се припадницима нашег народа да знања из области ратне вештине и умећа припремања и вођења борбених дејстава, као и осталих ратних активности, насилно и дириговано употребљавају једни против других, за остваривање туђих ратних циљева у ратовима које су међусобно водили њихови господари. Скоро да нема рата између наведених држава у коме није Србин (потурчен или покатоличен) као туђи војник стајао против Србина, такође туђег војника. То се дешавало вековима и оставило је дубок траг у нашој ратничкој традицији, друштвеном бићу, свести и култури.

Не мирећи се са ропством, нарочито под Турцима, припадници нашег народа и њихови наоружани састави су ванинституционално стицали особено и релативно оригинално умеће припреме и вођења борбених дејстава и осталих пратећих активности у многобројним народним устанцима, бунама, војевањима и четовањима у војним крајинама, а нарочито у правим борбеним активностима српских хајдука и ускока. Временом су ратоборност и вештина у припреми и вођењу борбених дејстава, борбених активности и осталих ратних делања постали генетска особина нашег народа у појединим српским областима. У веома неповољним историјским условима то је помогло српском народу да задржи континуитет традиције ратне вештине својих оружаних састава у туђим државама.

Стицање нових искустава у ратној вештини

У току губљења независности, а нарочито после пропасти последњих држава српског народа, српски народ се почиње насељавати преко река Саве и Дунава, на простор под влашћу Мађарске. На нове просторе пренети су многи народни обичаји и навике српског народа, многа сећања на познате јунаке и њихова дела. Пренета је жива традиција и традиција

ратне вештине, а с тим и мисао о ослобођењу отаџбине, о поновном уједињењу свих Срба у једну државу, о њиховој политичкој самосталности, слободи и независности. Пренесена је и ратна вештина којом је пружан отпор надирању Турске преко Саве, Дунава, Купе и у Јадранско приморје, заједно са војском Мађарске и Венеције, затим Хабзбуршке монархије Аустријске царевине.

Наоружани састави Срба учествовали су у свим одбрамбеним ратовима Венеције и Хабзбуршке монархије до 1683. године, односно до почетка рата Турске и Свете лиге, којим четовање. То је био прави и релативно оригиналан процес заснивања вештине хајдучког и ускочног војевања, помоћу кога се поступно конституисало такође релативно оригинално четничко или партизанско војевање. Прави српски хајдуци и ускорци били су најактивнији борци српског народа за слободу. Они су изградили оригиналне наоружане саставе, чврсту организацију, посебан начин живљења, изванредну покретљивост и веома успешне поступке сукобљавања са турским оружаним саставима на тзв. јаком земљишту, погодном за дејства из заседе, за препаде и за скривање

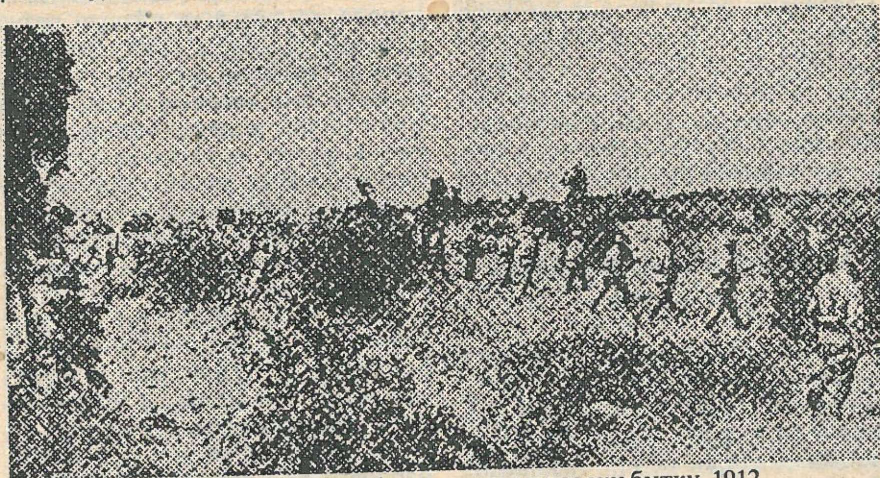

Наступање српске војске пред кумановску битку, 1912.

почиње слабљење турске војне моћи после неуспеле опсаде Беча. Том слабљењу знатно су допринела и борбена дејства српских ратника на копну, рекама и језерима. У тим ратним активностима поступно је изграђивана нова ратна вештина која је била сагласна ратној вештини тадашњих војски Венеције и Хабзбуршке монархије у опсађивању и нападу на утврђене градове, у сукобљавању са војском непријатеља на отвореном простору и сл. Упоредо са тим, оружани састави Срба су поступно развијали и усавршавали наслеђену вештину припреме и вођења самосталних похода, четовања и упада на територију противника и посебно релативно оригиналну вештину вођења борбених дејстава и осталих ратних активности шајкашких састава. Примена такве ратне вештине била је веома успешна па су истакнути појединци, састави и њихова јуначка дела нашли адекватно место у предању, у усменој народној историји и свеколиком памћењу.

Део нашег народа који је од 1371. године остајао на својим прадедовским огњиштима поступно је проналазио начин да се бори за слободу и независност. Тај начин је временом био оформљен и изграђен као хајдуковање, затим и као ускочно или одступање. Герилским четовањем и тзв. ускакањем на територију противника, стварали су такво фактичко стање да су Турци, без обзира на административну владање свим српским областима, били у "гарнизонима на туђој земљи". То је све помогло да многи храбри српски хајдуци и ускоци, те њихова јуначка дела и остала чињења, око 500 година (углавном од око 1400. до 1878. године) буду инспирација за наше народно предање испољено у јуначким народним песмама и причама.

Период развоја ратне вештине до формирања националних држава

После пораза војске Турске код Беча 1683. године српски народ се од 1683. до 1918. године борио да се ослободи од туђинске власти. Полазне идејне основе за ту борбу биле су успостављене на великом српском скупу у Будиму 1691. године, када је усвојена замисао Ђорђа Бранковића (лажног српског деспота, 1545-1711) о окупљању свих Срба да створе јединствену државну заједницу. Та је замисао временом прихваћена као основна идеја за политички програм свег српства и она је у то време наметала потребу да се српски народ ослободи од власти Турске, Хабзбуршке монархије и Венеције. Та је замисао и сада, после 300 година, актуелна и друштвено-историјски оправдана.

У току реализације наведене замисли српски народ је, мада политички и институционално разједињен, улагао огромне напоре да формира оружане снаге које ће бити способне да је остваре. За реализацију тих напора полазни ослонац су пружали тадашњи српски хајдучки и ускочки оружни састави, оружни састави у Војној крајини, српски устаници и побуњеници, оружни састави црногорских и херцеговачких српских племенских заједница, оружни састави српских добровољаца и српске народне војске у Хабзбуршкој, а затим Аустријској монархији. Мада ти састави нису били обједињени у јединствену војну организацију, у њима се налазило преко 200.000 припадника, који су у датим историјским околностима били веома значајан војни чинилац на Балканском полуострву.

Ти су оружни састави послужили као полазни ослонац за заснивање српске и црногорске војске и уопште нови институционални развој војске српског народа.

Тадашњи оружни састави српског народа били су прави заснивачи нашег четничког или партизанског војевања на југословенским просторима. У тим војевањима посебно се испољавала њихова издржљивост, упорност, скромност у исхрани и комфору, те урођена својства за брзо прилагођавање простору, времену и њиховим условима. У свему томе се истицала њихова лакоћа у кретању, брзина преношења информација, спретност у коришћењу и у доградњи природних утврђења, успешност у нападима из заседе и у препадима, спретност у нападима на коморе и мање јединице непријатеља, а нарочито њихова спретност у бојевима са војском непријатеља на брдском, планинском и тешко проходном земљишту, те успешност у пружању отпора већим оружаним саставима непријатеља на тзв. јаком земљишту. У свему томе многа догађања и понашања тадашњих српских ратника постала су нераздвојни део нашег наслеђа на свим српским просторима, део нашег друштвеног бића и наше усмене историјске хероике. То је била наша права народна школа за усвајање ратничких традиција и препорука за самостално делање нашег народа. □

(Наставиће се)

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ "БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА - ХРОНИКА НАЈАВЉЕНЕ СМРТИ"

Филозофска основа зла

Објављена је књига која суштински поправља нашу медијску дефицитарност на Западу, књига која на најбољи начин, снагом документата и аргумената, читаоцу показује ко је у рату на простору бивше Босне и Херцеговине злочинац а ко жртва. Аутори књиге Зоран Петровић Пироћанац, Весна Хаџивуковић, Миливоје Иванишевић, Дарко Танасковић и Милош Говедарица припремају другу књигу хронике о "најављеној смрти"

Недавно је на Палама у хотелу "Панорама" промовисана изузетно значајна књига "Босна и Херцеговина - хроника најављене смрти" чији су аутори Зоран Петровић Пироћанац, Весна Хаџивуковић, Миливоје Иванишевић, Дарко Танасковић и Милош Говедарица. Књига је објављена на енглеском језику. Технички је добро опремљена.

Промоцији су присуствовали аутори, Биљана Плавшић, потпредсједник Републике Српске, Владимир Лукић, предсједник Владе Републике Српске, Мирослав Тохољ, министар информација, Љубомир Зуковић, ресорни министар, владика дабро-босански Николај, генерали Миловановић и Гверо, велики број новинара, културних радника и других уважених гостију.

Заиста, вјеровао сам, до прије неку годину, да се више никада књиге овакве садржине неће писати и објављивати, наравно осим као подсјећања на оно што је раније било. Вјеровао сам, наиме, да је вријеме оних страшних злочина, какви су на овим просторима чињени у Другом свјетском рату и ратовима и бунама прије тога рата, прошло, да људи који ме окружују више нису ни спремни ни способни да чине свирепости, да се, дефинитивно, промијенило нешто у људима, да су људи постали, коначно, људи у правом смислу те ријечи.

Нажалост, најновија збивања, о којима ова књига свједочи, тотално су поништила та моја вјеровања. Опет је српски народ, на својим вјековним огњиштима, на својој земљи, у својим градовима и насељима, изложен свим оним истим, и горим, перфиднијим, дилувијалнијим, облицима уништења, и уништавања, каквим је био изложен, и уништаван, у оба свјетска рата и за сво вријеме робовања под Турцима. Истина, овога пута српски народ није био неспреман као у ранијим приликама, свом силином опро се коси смрти и сили уништења, али, ипак, над дијеловима српског народа у бившој Босни и Херцеговини и овога пута извршен је геноцид, на најмонструозније начине побијене су у многим селима и градовима читаве породице, хиљаде невине дјеце, хиљаде жена и стараца.

И у овом рату српским борцима и цивилима одсијецане су главе, главе српских бораца и цивила служиле су умјесто фудбалске лопте и шутирале по игралиштима, набијане су на шталске виле, људска тијела су черечена, разапињана, прикивана уз храстове, парана ножевима, набијана на колац, из њих су вађена срца, печена су на ражњевима, поливана нафтом, спаљивана... Ко зна шта је све још рађено, на које су све начине мучени и уништавани они који су хтјели само да мирно и поштено живе и раде на своме, који су вјеровали другим људима, који нису ни сањали да су све ове године мира живјели са онима чија срца и чије мозгове покреће и храни мржња.

Аутори књиге "Босна и Херцеговина - хроника најављене смрти" у потпуности су успјели у својој основној намјери да страном читаоцу помогну да схвати рат у бившој централној југословенској републици, рат на просторима бивше Југославије у цјелини, да схвати ко је у том рату жртва а ко злочинац и агресор, ко су они који се боре за голи опстанак, а ко они који тај опстанак угрожавају. С мјером су пласирани текстови, углавном документарног карактера, изводи из декларација, прогласа, новинских извјештаја, наредби и сл. Из њих се, практично, види све што је потребно, види се како је за један народ, српски, припремана и најављивана смрт, како је распиривана мржња, како су, по старим рецептима, Срби проглашавани псима, како је у бившу Босну и Херцеговину муслимански политички врх увозио револуцију и револуционарни дух хомеинијевског типа, како су неки челни људи муслиманске политичке врхушке, као Алија Изетбеговић, одавно већ били чланови иранске фундаменталистичке партије задужене за ширење исламских ортодоксних идеја широм свијета. Види се, дакле, како рече Зоран Петровић Пироћанац, филозофска основа муслиманског босанскохерцеговачког политичког врха и његова спремност да српском народу наметне нови режим окупације, да га врати у рајетинско вријеме, у вријеме кад су и цркве умјесто подизане - укопаване у земљу и склањане од погледа исламиста.

Милош Говедарица је зналачки изабрао фотосе, у првом реду оне документарног карактера, који слиједе идеју водиљу књиге, али је ту и један број фотографија које свједоче злочин над људима у најбруталнијем виду и испољењу. Наравно, било је још много фотографија и докумената који оптужују, пред којима нормална људска свијест застаје запрепаштена, али аутори су се, с правом, задржали на овоме имајући у виду читаоца на Западу који не воли да чита, који прегледа књигу, који је листа, који ће ствари боље схватити ако му се те ствари, које треба да схвати, презентују у једној растреситој форми, без преобиља докумената и фотоса који спадају у ред стравичних свједочења.

Аутори припремају другу књигу хронике о "најављеној смрти", а примјерци ове књиге већ су на радним столовима у кабинетима владе, министарстава и утицајних људи широм свијета.

Нема сумње - ова књига ће допринијети борби српског народа за своја права и своје одржање, биће снажан потицај ствараоцима да пишу своје књиге, а већ је помогла да се и неки загонетни злочини расвијетле. Књигу је, међутим, потребно превести и на друге свјетске језике, и на српски језик свакако, али прије свега на руски. Треба је показати народу, руском народу, који нас одувијек најбоље и најдубље схвата, и који ће, кад затреба, свесрдно помоћи. □

Драгољуб ЈЕКНИЋ

ЗА "СРПСКУ ВОЈСКУ" ГОВОРИ МИНИСТАР ВЈЕРА ДАВИДОВИЋ

Грчка као узор

Недавно, почетком августа у посјети Грчкој је била делегација Републике Српске коју су сачињавали потпредсједник РС Биљана Плавшић, министар вјера др Драган Давидовић, министар здравља др Драган Калинић, те комесар Комесаријата за избјеглице Љубиша Владушић. Повод је био успостављање државних и пријатељских односа са Грчком, "свако по својим ресорима".

Специјално за "Српску војску" о својим импресијама из Грчке, говори министар вјера у Влади РС, Давидовић.

- У Грчку смо отишли на позив Друштва српско-грчког пријатељства, међутим, онога тренутка када смо дошли примљени смо на највишем могућем државном нивоу области у којој смо гостовали. Величанствена посјета која је показал да грчки народ, обични грађани, али и они на политичким и државним дужностима, су свим срцем уз праведну српску борбу.

Државна делегација РС је том приликом закључила споразум о даљој сарадњи и стекла нова познанства и богато искуство о Грчкој као богатој, демократској, али православној земљи. У ресору Министарства вјера та сарадња значи кориштење грчких искустава на плану односа државе и православне цркве.

- Грчка је нама пар екселанс узор, као држава која је у континуитету имала врло стабилне односе те врсте, једина православна земља која није била под комунистичком диктатуром.

Таква искуства су драгоцјена и примјењљива на Републику Српску, нарочито када су у питању нормативи, законодавство...

- Оно што је битно је да смо ми у Грчкој побудили врло велику медијску пажњу. Дали смо велик број интервјуа грчким ТВ, штампи, радио-станицама.

- Грчко срце, грчко срце је комплетно уз нас и морам рећи да од таквих пријатеља не треба очекивати само материјалну и моралну помоћ, већ и узор како се односити према пријатељима који вас тако здушно помажу.

Министар Давидовић каже да су за РС битна грчка искуства и на пољу европеизације државе.

- Национално је сведено на ниво који представља сигурно, апсолутно одржавање националне свијести, идентитета народа. То значи да је у Грчкој сачуван грчки језик, писмо, култура, симболи, историја, а однос између цркве, православља и државе је изузетан, вјера у православље огромна... То су они елементи које ми морамо да постигнемо, а све остало се темељи на систему европског тржишног понашања. □

Горан МАЉУКАН

ОДРЖАНА МЕЂУНАРОДНА КУЛТУРНА МАНИФЕСТАЦИЈА "КОЧИЋЕВ ЗБОР"

Путевима повратка вјери и култури

Упркос киши која је падала цијели дан, око двије хиљаде Змијањаца и бројне госте ништа није омело да присуствују завршном дијелу Међународне културне манифестације "Кочићев збор" у Стричићима на Змијању. На змијањској Грчкој Градини подигнуте заставе Кипра, Грчке и Румуније, земаља из којих су ове године учествовали писци и пјесници на "Кочићевом збору"

Полагање вијенца испред Кочићеве бисте

Фото: Растко ОСТОЈИЋ

У присуству око 2 хиљаде Змијањаца и бројних гостију, у Стричићима, родном мјесту Петра Кочића, одржан је централни дио програма овогодишње Међународне културне манифестације "Кочићев збор". Киша није омела многобројне поклонике и поштоваоце "Кочићевог збора", мада је књижевни дио програма морао бити скраћен.

На Грчкој Градини подигнуте су заставе Кипра, Грчке и Румуније, земаља из којих су учествовали писци и пјесници, као и заставе свих српских држава. На споменик Петру Кочићу, испред његове родне куће у име "Кочићевог збора" вијенац су положили лауреат награде "Петар Кочић", проф. др Миодраг Вулин и пјесник из Румуније Славомир Гвозденовић. Свету литургију и заупокојену молитву великом књижевнику служио је у цркви Клисина епископ бањалучки Јефрем, који је, овом приликом, подсјетио да већ сам локалитет на коме се налази древна црква говори да је српски народ присутан на змијањским странама бар од времена Византије, али да то сазнање није довољно за опстанак српског рода у овим крајевима. Земљу треба пунити народом, јер требаће бранити границе наше младе државе, а требаће неко и наслиједити наша имања, поручио је епископ Јефрем.

Иначе, централни дио Међународне културне манифестације отворио је тачно у 12 сати предсједник Организационог одбора пук. Милутин Вукелић, који је најприје изразио захвалност борцима Војске Републике Српске, као и Предсједништву и Влади на мудром руковођењу државом и вјештим дипломатским преговорима на међународном плану. Присутнима се обратио и предсједник бањалучке општине мр Предраг Радић, који је поклонике "Кочићевог збора" подсјетио да се налазе у завичају легендарног ратника Рајка Змијањца.

"Као и у Давиду Штрпцу, у коме куца милион срца и из кога збори милион језика, тако и у мени данас", рекао је Радић "бије милион срца и кола милион мисли, али само имам један језик да то покушам да изразим. Кочић и његови Давид и данас би нам, у овим тешким временима, могли бити за поуку и наук."

Проф. историје из Атине Марија Мадуали испоручила је Змијањцима и осталим гостима топле поздраве и жеље, али и дивљење за непоколебљиву борбу за слободу. У име својих сународника, Славомир Гвозденовић, српски писац из Румуније, те Јањос Китретиос, књижевник са Кипра, такође су поздравили присутне испред цркве Клисина, гдје је први пут од другог свјетског рата одржана културно-књижевна приредба "Кочићев збор". □

А. АНУШИЋ

АУТОР: Младен Спасојевић	ВОКАЛНО ДЈЕЛО ЛИРСКОГ САДРЖАЈА	ПОВАЛИТИ, ОБОРИТИ	ПЛАНИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	НЕПРОФЕСИОНАЛЦИ	МУШКО ИМЕ	ИРИДИЈУМ	ПЛАНИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	НЕНАДАРЕНА ОСОБА	ВАШ ЛИСТ "СРПСКА ВОЈСКА"	КАЛИЈУМ	КОМЕСАР УН ЗА ИЗБЈЕГЛИЦЕ, САДАКО	ЗРЕЊАНИН	АУТО-МОТО САВЕЗ	КРМНА БИЉКА (УМАЊ.)	1. и 28. СЛОВО
ПЛАНИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ									ПЛАНИНА У РС / УРЕЂАЈ ЗА ИСИСАВАЊЕ						
ПРЕСТАЈАТИ, ДАВАТИ ЗНАКОВЕ ЖИВОТА										ПЛАНИНА У РС / ТАЈНО СКЛАДИШТЕ (СКР.)					
ДЕФИЦИТ						СЛАБ (ПЕРЗ.) / СЛОБОДНА ТЕРИТОР. ТРСТА						С.П. / АВГАНИСТАНСКИ НОВАЦ			РАДИО-ЛОКАТОР
ПРИБОР ЗА РАД					УМЈЕТНИК КОЈИ ИЗВОДИ СОЛО								ИРИДИЈУМ / ЖЕНСКО ИМЕ, ИРИНКА		
ЊЕМАЧКИ ФИЛОЗОФ, ФРИДРИХ					ПЛАНИНА У Р. СРПСКОЈ / ЕДИЦИЈА										
ПЛАНИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ										ПЛАНИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	ВЕЋЕ НАСЕЉЕ / 11. И 18. СЛОВО				
1. И 3. ВОКАЛ			И.Д. / МОРСКА РИБА, МАЈЕЛ (МН.)			НАМОТАЈ / ЖЕНСКО ДИЈЕТЕ								АМПЕР	
ВАШ ЛИСТ "СРПСКА ВОЈСКА"	ВЕЛЕМАЈСТОР	МЕТАР / ЛАНТАН		СТАРА СЕМИТСКА ЈЕДИНИЦА ТЕЖИНЕ СРЕБРА	ДОЊА ЗОНА КАМЕНЕ КОРЕ / ГЛУМИЦА ЖИГОН									ОЗНАКА ПОЛУПРЕЧНИКА	
ПЛАНИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ							ТВРЂАВА ИЗНАД ЈЕРУСАЛИМА	Ч.Р. / ГРАД У ИТАЛИЈИ (.К..)							
ПЛАНИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ									ШПАНИЈА / АМЕРИЧКЕ ВАЗДУШНЕ СНАГЕ (СКР.)						
ВАШ ЛИСТ "СРПСКА ВОЈСКА"	9. И 2. СЛОВО	Ж. ИМЕ, ЕКАТЕРИНА / Е.Ј.				МУШКО ИМЕ, ИЛИЈА / Г.Ш.									
ПЛАНИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ										АУСТРИЈА					
ПЛАНИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ															

Саво Петковић - Добој

За језик ћемо лако, и онако није мој...

- Зашто се муслиманска делегација у Женеви назива мешовита делегација? Зато што једни знају шта заступају, а други не знају кога представљају.
- Почистио би Алија у својој кући. Али, шта ће кад је подстанар.
- Преговори о миру се настављају - а и џихад.

Милан ПАНТОВИЋ

Маскирне униформе носи народ који подржава борце.

Миланко ВИТОМИР

Ратни извјештај:

У већини градова у току дана било је релативно мирно. Чула се само епорадична пуцњава из кафића.

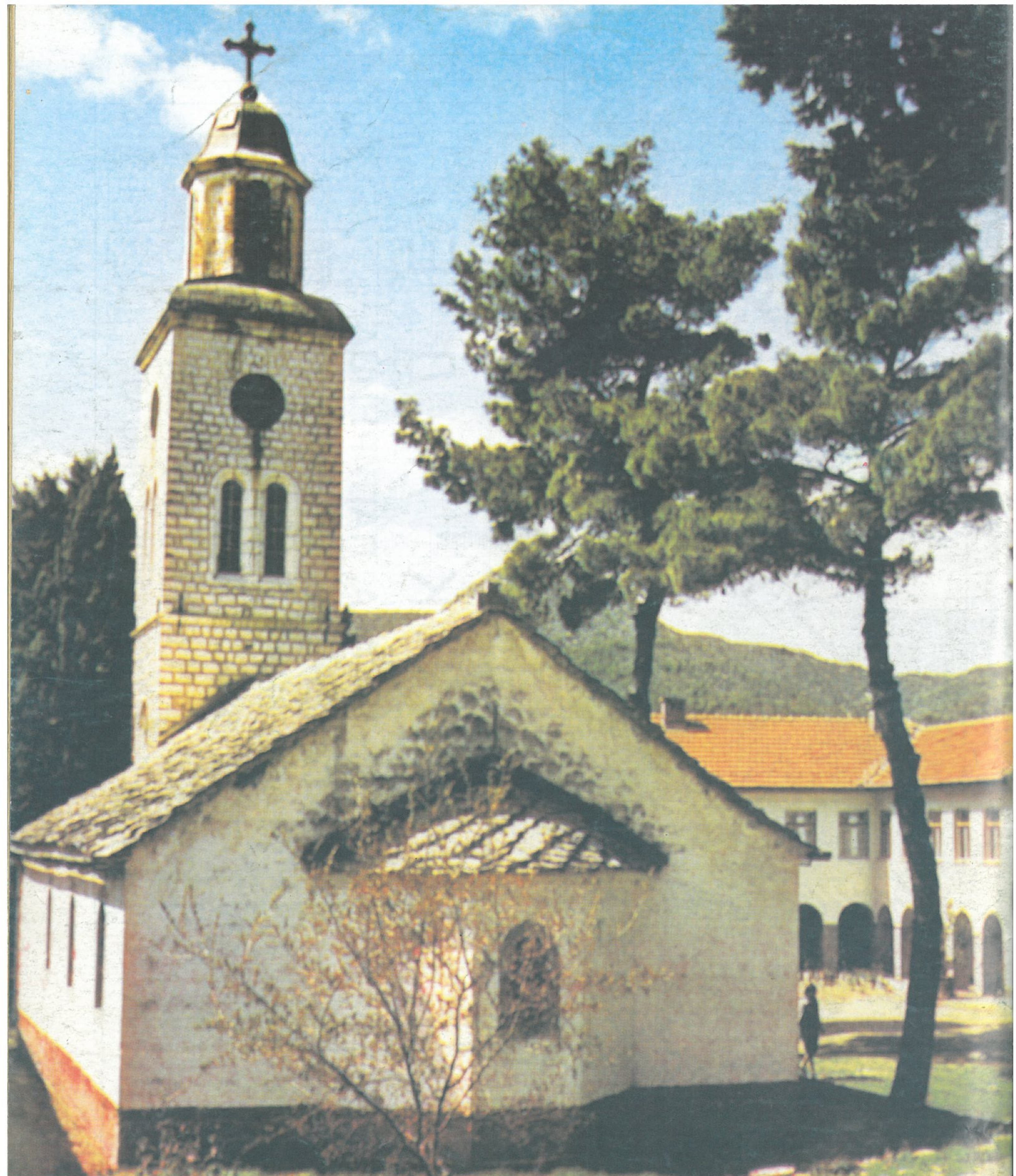

МАНАСТИР ЖИТОМИСЛИЋ, с црквом Благовештења Пресвете Дјеве Марије код Мостара. Црква је једнобродна, без куполе, са олтарском апсидом и дограђеним звоником над улазним тремом; грађена је од камена и покривена каменим плочама. Не зна се кад је манастир подигнут; обновљен је 1566. г. трудом браће Петра и Јована из властелинске породице Храбрена. За време турске окупације манастир Житомислић био је један од најзначајнијих културних центара у Херцеговини. Његови монаси су одржавали веома тесне културне и политичке везе са низом српских манастира ван Херцеговине, па и са српским манастирима у Јерусалиму и на Светој Гори. У Житомислићу су тада сакупљене многе рукописне књиге (из 16—18. в.) и сребрне богослужбене сасуде. Из 1609. г. (када је црква поново живописана) сачуван је само портрет једног ктитора. Богати дуборезни иконостас резбарио је и иконе за њега живописао зограф Михаило 1718. године, а проигуман Серафион је израдио ванредне дуборезне двери.

Усташе су, 1942. године, спалили манастир а његове монахе побили. Житомислић је миниран и до темеља порушен 1992. год.